

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. HOFFMAN DEZSŐ: Közegészségügyünk	185
FARKAS GEIZA: Falu és kommunizmus	194
SZERDAHELYI SÁNDOR: A gyermekügyi biztosságok	207
Az entente szociálpolitikai béketervezete	212
A munkásbiztosítás kiépítése	220
Az orvosi foglalkozás szocializálása	229
A német szakszervezetek jövője	238

SZEMLE:

<i>Az új rend</i>	216
Népgazdasági Tanács. — Kerületi Népgazdasági Tanácsok felállítása. — A szakmai üzemműközpontok szervezése. — Gyermekvédelmi és közsegélyezési ügyek. — A Tanácsköztársaság védelme. — Proletárok védkötelezettsége. — A vörös katonák hozzátartozóinak hadisegélyezése. — A hadigondozással kapcsolatos ügyek. — Rokkantak és családtagjaik összeírása. — Országos Egészségügyi Anyagintézet. — Lakásügyi hatóságok. — Pénzintézetekben és biztosítótársaságoknál alakítandó munkás-tanácsok. — A vegykísérleti állomások köztulajdonbavétele. — Földbirtokok adómentessége. — Munkások szabadságolása. — Üzletek nyitvatartása ideje. — Kisiparosok hitelszükségletének kielégítése. — Felekezeti anyakönyvek beszolgáltatása. — A szocialista világnézet propagandája. — Május elseje — világnépnep.	

<i>Munkásbiztosítás</i>	220
Munkásbiztosítási pénztárak számadásainak felülvizsgálata. — A baleseti járadékosok járadékpótléka. — Tagok és családtagok segélyezése. — Terhességi segély kifizetése. — Közalkalmazott nőtagok gyermekügyi segélye. — Élelmezés megjavítása a gyermekágyas anyáknál. — Táppénzkiíratóhelyek létesítése. — Háztartási alkalmazottak bejelentése. — Az osztrák munkásbiztosítás kiterjesztése. — Táppénzek összegének felemelése a bécsi és alsóausztriai betegsegélyező pénztáraknál. — Az osztrák bányamunkás biztosító intézetek. — A németosztrák nyugdíjintézet. — A munkásbiztosítás és a Spartacus-forrongások. — Házi ápolás, mint kötelező pénztári szolgáltatás. — Aggkori és rokkantbiztosítás Olaszországban. — A svéd nyugdíjbiztosítás.	

<i>Szociális egészségügy</i>	229
Országos Egészségügyi Tanács. — Országos Gyermeküdülési Hivatal. — Iskolaorvosi állások rendszeresítése. — Idegbeteg és elmebeli fogyatkozásban szenvedő gyermekek gondozása. — Tanfolyam anyavédőnők részére. — Tüdőbeteggyógyító- és gondozó-intézeti orvosok kiképzése. — Kötszerekkel való takarékoskodás. — A Népegészségügyi kiállítás. — A lakásgondozás, mint iskolai tantárgy. — Az elmebetegügy ideiglenes rendezése. — Tervek alkoholmentes üdítőitalok forgalombahozatalára. — Nemzetközi értekezlet az alkoholizmusról. — Figyelmeztető-lapok nemi betegek részére. — Szociális profilaxis. — A német éhségblokád megszüntetéséért. — Tüdőbetegellátása élelmiszerekkel. — Ipari psychotechnika. — Orvosok az iparfelügyeleti szolgálatban. — A lupus mint ipari megbetegedés. — A kiütéses typhus.	

<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	238
Fokozódó munkateljesítmény. — A munkásvédelem a pártprogramban. — Az ifjúmunkások. — Aratómunkások munkaviszonya. — A mezőgazdasági munkások napi-bérének újbóli megállapítása. — Mezőgazdasági üzemekben dolgozó ipari munkások bére. — Kereskedősegédek és tisztviselők szolgálati viszonyáról szóló rendelet módosítása. — Házfelügyelők munkaviszonya. — Tanítók munkabére. — Magántisztviselők munkabére. — A munkásjóléti szakosztály a szociális termelés népbiztosságánál. — A szociális törvényhozás egységesítése. — A németausztriai nemzetgyűlés szociálpolitikai munkája. — A munkanélküliség. — Az ipari munkások szabadságideje. — Az alkalmazottak nyereségben való részesedése a cseh-szlovák államban. — Szociálpolitikai intézkedések Horvát-Szlavonországban. — A németországi szakszervezetek kongresszusa. — A munkajog kodifikációja. — Orvosok az iparfelügyeleti szolgálatban. — Hatórai munkaidő ellen. — A súlyos hadisérültek foglalkoztatása. — A mezőgazdasági munkások jogviszonyainak új szabályozása a Németbirodalomban. — Színesek joga. — A zürichi szociális muzeum. — Nyolcórás munkaidő Olaszországban. — Az olasz keresztény munkások szociálpolitikai programja. — Munkanélküliek segélyezése Olaszországban. — A munkamódszerek tanulmányozása Angliában.	

<i>SZAKIRODALOM</i>	248
A »Szakszervezeti Értesítő« heti lap. — A »Typographia« 50 éves. — Az antialkoholizmus nemzetközi folyóirata.	

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio aktiv gyógyforrások páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

Kis J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)

Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- □ GEPEKET, legújabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

Aki igazán SZALÁMIT akar venni, jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen mint a felvágott a gyár védjegye állapotban való látható, a mire bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Fiai szalámigyára Budapest.

RIETSCHEL ÉS HENNEBERG R.-t. Budapest

VIII., Práter-utca 12. Telefon: J. 23-18

Központi fűtések, gőzfűző- és mosó-, vízvezetési, csatornázási, fürdő- és egyéb egészségi berendezések.

ODELGA MAGYAR GYÓGY-TECHNIKAI IPAR R.-T.

Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. Sebészeti műszerek.

Budapest, VI., Andrássy-út 28.

Telefon 37-04 és 68-16.

Ezelőtt: Odelga J.,

Reiniger, Gebbert és Schall r.-t., „Asklepios“ Egressy Zoltán okl. mérnök szakvállalata a Veifa-Művek magyarországi képvisellete. ::

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, egyelőre azon-
ban havonként egyszer, két szám együttesen. Előfizetési ára
egy évre 40 korona. Szerkesztőség és kiadóhival: VII. kerület.
Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93–99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Közegészségügyünk.

Irta: dr. Hoffman Dezső.

Új világ van kialakulóban. Olyan világ, amely a munka győzelmét, a munkás diadalát hozza. Olyan világ, amelyben az emberiség megtalálja létének természetes alapját és öntudatosan fogja intézni fejlődését.

Régen túl vagyunk már azon, hogy a vakesetet, a véletlent, a végzetet, az istent tekintsük emberi életünk irányító hatalmasságának akkor, amikor tisztán áll előttünk a természet törvényszerűsége és társadalmi életünk szükségessége. Csak a természet örök törvényei és társadalmi együttélésünk magunkalkotta szabályai állíthatnak korlátot elénk. S ha a természet meg tudta parancsolni, hogy szülessen a gyermek, szeressen a felnőtt és meghaljon az aggastyán, — a statisztika be tudta bizonyítani, hogy társadalmi törvényeink befolyásolják a születés, a házasság, a halál misztériumát.

Megállítani nem tudjuk a nagy kaszás munkáját, de felvehetjük vele a harcot. Szocialista társadalmi rendünknek legelső feladatai közé tartozik szervezni a Halál elleni küzdelmet, hogy legalább megnyújthassuk az életét kimerült, leromlott, megfogyott népességünknek.

* * *

A munkaügyi és népjóléti népbiztosság már beható tanulmányozás tárgyává tette züllött közegészségügyünket. Már készülnek a korszakalkotó reformok, amelyek teljesen új alapokra fektetik egészségügyünket. Utasítására a központi statisztikai hivatal már nagyszabású alpmunkálatokat végzett. Valószínűleg hamarosan nyilvánosságra kerülnek e nagyfontosságú probléma egész komplexumára kiterjedő adatok is, ezért e helyütt inkább csak főbb vonásokban, nyilvánosságban kívánjuk megrajzolni országunk kórképét, lázítva a multt ellen és megmutatva egyúttal azt az irányt is, amely közelebb visz célunkhoz.

Bár megnehezíti e kérdést, hogy számításaink nagy részében csak az 1910. évi népszámlálás adataira támaszkodhatunk s nemzetközi összehasonlításainkban is nélkülöznünk kell a legújabb adatokat, mégis, ha tekintetbe vesszük, hogy az ott megrajzolt kép megfelelő tükre normális viszonyainknak s az azóta bekövetkezett rendkívüli viszonyok csak fokozták azt a súlyos helyzetet, amelyben már a háború kitörése előtt is voltunk, bátran elfogadhatjuk kiindulási alapnak, annál is inkább, mert ott, ahol

lehetővé vált a legújabb változásokról is számot kapni, ott mindenütt beállítottuk az új számoszlopokat, ijesztő mementójául mai állapotainknak.

Kezdjük a beszámolót a születések statisztikájával:

Éveszülések száma:

Év	Abszolút szám	1000 lélekre	Év	Abszolút szám	1000 lélekre
1909	668.474	36·5	1916	314.016	16·8
1910	644.012	35·4	1917	296.975	16·0
1911	638.082	34·8	1918	253.626	13·8
1912	665.093	36·0	Az 1911—1914.		
1913	640.566	34·3	évek átlagában .	648.152	34·9
1914	648.865	34·5	Az 1915—1918.		
1915	445.426	23·6	évek átlagában .	327.511	17·6

Ehhez a táblához kevés kommentár kell. Az utolsó négy évben, a háborús borzalmak éveiben, a normális békés évek születéseinek épen a felére csökkent a születések száma. 1916. óta háromszázezer gyermekkel kevesebb születik, mint született a háború előtt.

Összehasonlításként álljon itt az 1906—1910. évekre vonatkozó következő kimutatás is:

Élve szülöttek:

Ország	aránya 1000 lélekre 1906—10.	Ország	aránya 1000 lélekre 1906—10.
Bulgária	42·1	Finnország	30·9
Románia	40·3	Németalföld	29·6
Szerbia	39·1	Dánia	28·2
Magyarország	36·7	Norvégia	26·4
Ausztria	33·7	Nagybritannia és Írország . .	26·1
Spanyolország	33·6	Svájc	26·0
Olaszország	32·7	Svédország	25·4
Németország	31·6	Belgium	24·7
Portugália	31·4	Franciaország	19·9

Bizonyos ugyan, hogy a háború másutt is elvégezte a maga degeneráló emberpusztító munkáját, de mégis meg kell állnunk annál az elrettentő képnél, hogy utolértük, sőt elhagytuk a meddőség példaszerű hazáját az 1910-es év Franciaországját is, holott 1910-ben még büszkén vallottuk, hogy 1000 lélekre majdnem megegyeszen annyi születés esik nálunk, mint a francia népnél. (Valószínű ugyan, hogy most a születési arány Franciaországban is leszalldott 8—9-re, mert már a háború első évében leszalldott 13-ra, ahol most mi vagyunk.)

Teljesebbé tesszük a képet, ha bemutatjuk a halálozásokról szóló táblát is:

Halálozások száma:

Év	Abszolút szám	1000 lélekre	Év	Abszolút szám	1000 lélekre
1909	457.786	25·4	1916	391.820	21·0
1910	426.022	23·4	1917	384.628	20·8
1911	455.006	24·8	1918	435.618	23·7
1912	425.124	23·0	Az 1911—1914.		
1913	432.928	23·2	évek átlagában .	438.246	23·6
1914	439.924	23·4	Az 1915—1918.		
1915	474.972	25·2	évek átlagában .	421.760	22·7

Ez a tábla ugyan egymagában még keveset beszél, de ha hozzátesszük, hogy ez a kimutatás

1. csak polgári népességünk halálzási viszonyaira vonatkozik,
2. hogy az elhaltak felét rendes körülmények között a most meg sem született csecsemők és gyermekek elhalálása szokta képezni, akkor egyszerre nyilvánvalóvá lesz, hogy milyen arányban növekedett halandóságunk, ha dacára annak, hogy lakosságunk nagyon is megfogyott, mégis majdnem megmaradtunk a békés évek halandósági átlagánál, úgy abszolút mint arányszámok tekintetében.

Még rettenetesebb a kép, ha a külföldi államok halandóságát tesszük összehasonlítás tárgyává:

Ország	Az 1906—1910. évek átlagában ezer lélekre esett halálozás	Ország	Az 1906—1910. évek átlagában ezer lélekre esett halálozás
Dánia	13.7	Franciaország	19.2
Norvégia	13.8	Portugália	20.3
Svédország	14.3	Olaszország	21.2
Németalföld	14.3	Ausztria	22.4
Nagybritannia	15.1	Bulgária	23.8
Belgium	15.9	Spanyolország	24.3
Svájc	16.0	Szerbia	24.3
Finnország	17.4	Magyarország	25.0
Németország	17.5	Románia	25.9

Amikor is azt látjuk, hogy csak a bojár uralmat nyögő Románia pusztította jobban népét a »régi jó« Magyarországnál, amelyet még az apró Balkánállamok is elhagytak.

Hogy pedig ezek után hogyan fest a természetes »szaporodásunkat« feltüntető táblázat, azt könnyű elképzelni:

Ime:

Év	Természetes nép-szaporodás	Szaporodás ezer lakosra	Év	Természetes nép-szaporodás	Szaporodás ezer lakosra
1909	+ 210.688	+ 11.7	1916	— 77.804	— 4.2
1910	+ 217.990	+ 12.0	1917	— 87.634	— 4.7
1911	+ 183.076	+ 10.0	1918	— 181.992	— 9.9
1912	+ 239.969	+ 13.0	Az 1911—1914. évek átlagában	+ 209.906	+ 11.3
1913	+ 207.638	+ 11.1	Az 1915—1918. évek átlagában	— 94.244	— 5.1
1914	+ 208.941	+ 11.1			
1915	— 29.546	— 1.6			

Meg kell változtatni a régi fejrovaot a statisztikai közleményekben! Dehogy szaporodás! A legrémesebb, a legkétségbeejtőbb fogyás! Kimutatásunk utolsó évében kétszázezerrel többen haltak meg, mint ahányan az évben születtek.

És ez csak polgári népességünkre vonatkozik. A háború majdnem félmilliónyi magyar katona halottját külön siratjuk, külön gyászoljuk . . .

De ne áltassuk magunkat, hogy csak a háború juttatott bennünket ide. Egészségügyi vonatkozásokban mindig az utolsók között szerepelünk az európai államok sorában.

A halandósági arányt elsősorban mindig a társadalmi viszonyok határozzák meg. A természeti viszonyok, az éghajlat csak ott befolyásolhatják erősen a halandóságot, ahol a társadalom nem akar ellenük védekezni. Demokrata törvények javítják a tömegek anyagi helyzetét s vele együtt javul a halandóság. Ugyanez áll a művelődéssel is. Minél műveltebb

a nép, annál mentesebb a babonától, a kuruzslóktól, annál jobban tud védekezni a betegségekkel szemben.

Minél nagyobb a tudatlanság, annál nagyobb a tömegnyomor, annál jobban pusztít a halandóság. Hogy nálunk olyan siralmasak az állapotok, az elsősorban a magyarországi proletáriátus elnyomott, kedvezőtlen helyzetének a következménye. De másodsorban annak is, hogy teljesen híján voltunk minden szociálpolitikai intézkedésnek. Hogy milyen káros befolyással van a közegészségügyi intézmények fejletlensége a halandóságra, azt a következő táblázatok világosan elénk tárják.

Alább bemutatunk egy részletes kimutatást arról, hogy milyen arányban áll a népességünket legjobban pusztító 7 éven aluli gyermekhalandóság és a gümőkór pusztítása összes népességünk orvosi ellátottságával.

Magyarországon átlagban 10.000 lélekre csak 3 orvos jut, amivel szemben egyes nagyobb városokban 8—10—12, Budapesten pedig 15 is van, míg Arad és Bihar vármegyékben 10.000 lélekre alig *egy* orvos jut. Mi sem természetesebb azután, hogy itt a legnagyobb a gyermekhalandóság, s míg az egyébként is rendkívül magas országos átlag szerint 1000 hét éven aluli gyermek közül 60 hal el, ebben a két vármegyében 1000 ilyen korú gyermek közül 84—85 halt el.

Tehát nemcsak az a baj, hogy a kizsákmányolt proletáriátus nem tudta az orvost fizetni, de a kapitalista osztályállam még elég orvostól sem tudott gondoskodni, s tétlenül nézte, hogy a meglevők is a jobb kereseti viszonyok miatt a nagyobb városokba, főleg a fővárosba húzódnak, ami által a perifériákon 10.000 lélekre átlag 2 orvos sem jut s igen sok helyen 15—20 falunak nagy messzeségben ha van egy orvosa.

A községeknek alig egy tizedében van csak helyben orvos! Több mint 4.000 község tíz kilométernél nagyobb távolságról kap csak orvost; majdnem 100 község még 20 kilométeres körzetben sem talál orvosi segítséget, sőt olyan községek is akadnak, amelyeknek több, mint ötven kilométerről kell orvost hozatniok!

Hogy hogyan valósítható meg ilyenformán a gyakorlatban a gyermekbetegségek esetén kötelező orvosi vizsgálatra vonatkozó törvény, azt élénken illusztrálja a következő táblázat:

Száz elhalt közül orvosi kezelésben részesült:

	1914-ben 7 éven		1916-ban 7 éven	
	alul	felül	alul	felül
Duna jobb partja	63·4	53·1	63·5	50·6
Duna bal „	53·9	47·3	56·3	44·7
Duna-Tisza köze	81·6	82·5	82·6	82·4
Tisza jobb partja	47·5	43·0	46·5	42·6
Tisza bal „	50·2	50·1	47·2	48·7
Tisza Maros szöge	59·1	52·9	57·2	49·6
Királyhágón túl	33·0	30·1	34·1	27·6
Fiume	94·3	95·1	92·7	95·1
Magyarország	57·4	53·2	56·0	51·9

Az elhaltaknak tehát csak a fele részesült orvosi segítségben a felnőttek közül, s alig valamivel több a gyermekek közül. *Kolozs, Máramaros és Szolnok-Doboka megyékben pedig 100 halott gyermek közül csak 12 részesült orvosi segélyben!* Betetőzi a képet az, hogy 1916-ban 100 halott közül 43-at még a ravatalon sem látott az orvos s csak 57·3% esetben állapította meg orvos a halál okát.

Orvosi ellátottság, a gyermekhalandóság és gümőkór pusztítása.

Törvényhatóság	Orvosok száma 1916-ban	10,000 lélekre esett orvos	Az 1910-11. évek át- lagában esett 1,000 het évvel fiatalabb gyermekre 7 éven alatt halott	Az 1910-11. évek át- lagában 1,000 lélekre esett gümőkórban elhalt	Törvényhatóság	Orvosok száma 1916-ban	10,000 lélekre esett orvos	Az 1910-11. évek át- lagában esett 1,000 het évvel fiatalabb gyermekre 7 éven alatt halott	Az 1910-11. évek át- lagában 1,000 lélekre esett gümőkórban elhalt
Magyarország.									
a) Duna jobb partja.					Borsod vármegye....				
Baranya vármegye...	46	1.5	62.8	3.4	Miskolcz tjv.	45	8.7	54.8	3.8
Pécs tjv.....	48	9.6	59.8	4.0	Gömör és K.-Hont vm.	48	2.6	51.2	3.7
Fejér vármegye.....	41	1.9	56.3	3.0	Sáros vármegye	26	1.5	46.7	2.5
Székesfehérvár tjv..	23	6.3	43.2	2.7	Szepes »	59	3.4	56.5	3.2
Győr vármegye.....	8	0.9	45.7	3.3	Ung »	25	1.5	49.6	3.3
Győr tjv.....	36	8.1	41.1	3.1	Zemplén »	65	1.9	49.4	3.5
Komárom vármegye.	30	1.7	57.0	3.5	Összesen....	421	2.4	54.4	3.3
Komárom tjv.....	10	4.5	45.5	2.6	e) Tisza bal partja.				
Moson vármegye	30	3.2	59.7	3.1	Békés vármegye	84	2.8	73.5	3.8
Somogy »	73	2.0	57.6	3.6	Bihar »	68	1.2	84.2	3.4
Sopron »	43	1.7	52.1	3.5	Nagyvárad tjv.....	68	10.6	73.7	4.2
Sopron tjv.....	23	6.8	59.3	2.9	Hajdu vármegye.....	30	1.9	66.4	3.3
Tolna vármegye.....	58	2.2	54.5	3.1	Debreczen tjv.....	64	6.9	64.9	3.4
Vas »	82	1.9	49.0	3.5	Máramaros várm....	44	1.2	67.3	3.3
Veszprém »	51	2.2	50.6	3.5	Szabolcs »	65	2.0	70.6	3.5
Zala »	78	1.7	49.5	3.3	Szatmár »	45	1.2	75.0	3.7
Összesen....	680	2.2	53.4	3.3	Szatmárnémeti tjv..	24	6.9	65.5	3.5
b) Duna bal partja.					Szilágy vármegye....				
Árva vármegye	9	1.1	46.8	3.7	Ugocsa »	9	1.0	71.0	3.9
Bars »	32	1.8	54.6	3.2	Összesen....	525	2.0	74.2	3.5
Esztergom vármegye.	22	2.4	58.7	3.6	f) Tisza-Maros szöge.				
Hont vármegye.....	17	1.5	49.0	3.2	Arad vármegye	40	1.1	84.7	4.0
Selmeczbánya tjv...	7	4.6	43.7	5.9	Arad tjv.	53	8.4	71.7	4.4
Liptó vármegye.....	21	2.4	53.2	3.4	Csanád vármegye....	29	2.0	70.6	3.8
Nógrád »	62	2.4	63.9	4.0	Krassó-Szörény vm...	57	1.2	60.6	3.4
Nyitra »	113	2.5	57.7	3.2	Temes vármegye	62	1.6	70.2	3.5
Pozsony »	57	1.8	53.6	3.6	Temesvár tjv.	64	8.8	73.0	4.3
Pozsony tjv.....	66	8.4	60.2	4.6	Verecz tjv.	12	4.4	76.0	3.4
Trencsén vármegye..	59	1.9	58.9	3.7	Torontál vármegye...	128	2.2	77.7	4.2
Turóc »	19	3.4	45.9	3.8	Pancsova tjv.	12	5.8	73.1	5.4
Zólyom »	29	2.2	57.5	4.1	Összesen....	457	2.1	73.4	3.9
Összesen....	513	2.4	56.5	3.6	g) Királyhágóntúl.				
c) Duna-Tisza köze.					Alsó-Fehér várm.				
Bács-Bodrog várm...	121	1.9	63.1	3.5	Besztercze-Naszód ...	25	2.0	54.8	2.6
Baja tjv.....	14	6.7	63.4	4.6	Brassó vármegye....	48	4.7	46.6	2.6
Szabadka tjv.....	34	3.6	90.7	4.9	Csik »	21	1.4	60.8	3.1
Újvidék tjv.....	29	8.6	66.5	4.4	Fogarás »	10	1.1	50.8	2.3
Zombor tjv.....	15	4.9	79.8	4.7	Háromszék »	23	1.6	50.4	3.1
Csongrád vármegye..	30	2.1	62.9	3.5	Hunyad »	54	1.6	59.1	2.8
Hódmezővásárhely.	19	3.0	44.7	2.8	Kis-Küküllő »	19	1.6	59.3	3.6
Szeged tjv.....	60	5.1	63.9	3.0	Kolozs »	24	1.1	64.7	3.9
Heves vármegye.....	62	2.2	76.9	3.9	Kolozsvár tjv.	73	12.0	66.2	4.1
Jász-Nagyk.-Sz.v.m..	96	2.6	70.2	3.5	Maros-Torda várm...	20	1.0	63.2	3.8
Pest-P.-S.-Kisk. » ..	277	2.7	63.0	3.6	Marosvásárhely tjv.	21	8.2	62.6	3.3
Budapest sz.-föv. ...	1,303	14.8	56.9	3.8	Nagy-Küküllő várm..	38	2.6	48.3	3.5
Keckemét tjv.....	25	3.7	67.0	3.4	Szeben vármegye....	59	3.3	54.7	2.5
Összesen....	2,085	5.5	64.8	3.6	Szolnok-Doboka vm.	28	1.1	71.3	3.7
d) Tisza jobb partja.					Torda-Aranyos » ..				
Abauj-Torna várm...	21	1.3	47.8	3.1	Udvarhely »	16	1.3	60.7	3.4
Kassa tjv.....	58	13.1	70.1	3.3	Összesen....	536	2.0	60.5	3.2
Bereg vármegye.....	35	1.5	64.9	3.5	Magyarország össz.				
						5,217	2.9	62.6	3.5

De ne haladjunk el megállás nélkül bábaügyünk mellett sem! Elsőrangú érdek, hogy megfelelő számú jól képzett szülésznőnk legyen; — ahol silány a bábaanyag, ott egyformán veszedelemben forog a szülőanyának és az újszülöttnak az élete. S különösen fontos akkor, ha a hiányos táplálkozás folytán vagy nincs, vagy hamar elapad az anyatej és korán mesterséges táplálásra szorul a csecsemő, ha nincs szakértő tanácsadó, bizony ijesztően gyűlnek a kis fehér koporsók. Már most ezek után nézzük meg alaposan, mennyi gondot fordított a magyar állam erre a kérdésre.

Az 1916. évi bába törzskönyv szerint összesen 15.658 bába működött, akik közül 11.462 elsőrendű, 3.229 II. rendű, 967 pedig cédulás és parasztbába volt.

Ezzel szemben Magyarországon ugyanakkor 12.516 község volt, amelyek közül 1.356 községben egyáltalán nem volt bába, 285 községben bábái állás nem is volt szervezve és a szervezett hivatalos bábái állások közül is 1.658 bábái állás üresedésben volt.

Megdöbentően sok azoknak a gyermekágyas nőknek a száma, akik kénytelenek nélkülözni a tanult bábák segítségét és kénytelenek beérni a komaasszony, a parasztbába segítségével, amely többet árt mint használ.

Se elég orvos, se elég bába, így azután érthető, miért lesz oly sok esetben a halál martaléka annyi újszülött és sok esetben az anya is! De kevés, nagyon kevés a szülőintézet is. Hogyan is lehetne elegendő ebből, amikor kórházi viszonyaink is annyira elhanyagoltak.

Maga ez a kérdés külön tanulmányt igényelne, amihez, sajnos, egyelőre sem elég helyünk, sem elég időnk nincs.

Eleget látunk azonban abból, ha ideirjuk, hogy az 1916. évi adatok szerint összesen csak 425 kórházunk volt 46.198 ágygal (a katonai kórházak figyelmen kívül hagyásával).

Vagyis 44.000 emberre jut csak 1 kórház — és minden 100.000 lakosra esett 247 kórházi ágy, amíg pl. Svájcban 100.000 lélekre majdnem 700 kórházi ágy jutott és Franciaországban is kb. mégegyszer annyi mint nálunk. Hogy hová vezetett kórházügyünk páratlan züllöttsége annak demonstráló példája az, hogy 1916-ban mindössze 6 (mondhat) állami és magán elme-gyógyintézetünk volt összesen 2.525 ágygal, amikor több mint 55.000 elmebetegről és hülyéről számol be a statisztika. *Több mint ötvenezer örült és hülye kószált megfelelő ápolás nélkül e tejjel és mézzel folyó Kanaanban!*

Nem búcsúzhatunk el ettől a képtől hogy ne vessünk még egy pillantást gyógyszerházainkra. Arról most ne beszéljünk, hogy mennyi utánjárás és milyen protekció kellett egy gyógyszerárnyitási engedély megszerzéséhez. Elégedjünk meg azzal, amit az utolsó rendelkezésre álló 1915. év adataiból megtudhatunk. Eszerint Magyarországon összesen 2.276 gyógyszerház volt. Minden 100.000 lélekre esett 12 és minden 100 km²-re 0,8. Tehát átlagban még 100 négyszögkilométerre sem jutott egy patika. Erre igazán felesleges több szót vesztegetni.

Áttérhetünk ezek után Magyarország legfeketébb statisztikájára, a fertőző betegségek statisztikájára. Most már tudni fogjuk, miért *Magyarország a világ legtüdővészesebb országa!* Most már megtudjuk érteni, miért van az, hogy míg Németországban sikerült úgy leszorítani a tuberkulózis pusztítását, hogy míg a legújabb adatok szerint ott 70 millió lakos közül meghalt tuberkulózisban 49 ezer, addig a Magyarbirodalomban 20

millió közül meghalt 60 ezer; vagyis *mig Németországban 1 millió lakosból 700, addig Magyarországon 1 millió lakosból 3.000 halt meg tbc.-ben.* Budapesten minden 5-ik halott a tuberkulózis áldozata. Egyszerűen azért, mert a tuberkulózis elsősorban gazdasági kérdés. Ahol jók a kereseti viszonyok, jók a lakásviszonyok, jó a táplálkozás — ott javulnak a tuberkulotikus megbetegedési számok. Ahol tudtak és akartak megfelelő áldozatokkal intézményeket, kórházakat, szanatóriumokat és tüdőbeteggondozókat létesíteni, ott a felére tudták csökkenteni az áldozatok számát.

Ha a morbiditást és mortalitást elsősorban a profilaxis csökkenti, vagyis ha a betegedési és halandósági arány csökkentése első sorban óvóintézkedésekkel, a tömegek anyagi helyzetének és kulturájának javulásával, munkásvédelmi és demokrata ipartörvényekkel idézhető elő, akkor legelső sorban áll ez a tuberkulózisra.

Ezért proletárbetegség a tuberkulózis! Ezért értjük meg, hogy miért halt meg Magyarországon évenként 60 ezer ember gümőkórban.

Fertőző betegségben elhaltak :

	1912-ben			1916-ban		
	általában	gümőkórban	más fertőző betegségben	általában	gümőkórban	más fertőző betegségben
Duna jobb partja	14.412	9.908	4.504	13.837	9.127	4.710
Duna bal partja	12.161	8.035	4.126	11.715	7.448	4.267
Duna-Tisza köze	19.357	13.450	5.907	21.254	14.191	7.063
Tisza jobb partja	10.021	5.845	4.176	10.013	5.382	4.631
Tisza bal partja	14.915	8.808	6.107	17.440	8.925	8.515
Tisza-Maros köze	11.636	8.021	3.615	10.892	6.857	4.035
Királyhágón túl	15.139	8.430	6.709	16.335	7.356	8.979
Fiume	342	302	40	416	347	69
Magyarország :	106.580	63.309	43.271	101.902	59.633	42.269

Az alábbi összehasonlító táblázatban bemutatjuk Európa idevonatkozó adatait, amely szerint;

Ország	Egy millió lakosra esett gümőkórban elhalt az 1906—1910. évek átlagában	Ország	Egy millió lakosra esett gümőkórban elhalt az 1906—1910. évek átlagában
Portugália	1.097	Franciország	2.213
Belgium	1.288	Norvégia	2.400
Németalföld	1.656	Svájc	2.468
Olaszország	1.673	Finnország	2.721
Nagybritannia és Irország	1.717	Ausztria	3.053
Németország	1.753	Szerbia	3.118
Spanyolország	1.762	Magyarország	3.744

Ebből igazán világosan kitűnik, hogy ott, ahol kedvezőtlenebbek is az éghajlati viszonyok a közegészségügy rendezésével államilag vezetett lakásügyi szociálpolitikával milyen sikerrel lehet védekezni. Amint Németország is úgyszólván pár év alatt a felénél is kisebbre csökkentette a tüdővész pusztításait profilaktikus berendezkedéseivel.

Csak röviden kívánunk még megemlékezni a gyermekfertőző betegségekről, a nemi betegségekről és az alkoholizmus pusztításairól.

A gyermekfertőző betegségekre álljon itt a következő táblázat:

Egy millió lakosra esett az 1906–1910. évek átlagában

	kanyaróban	vörhenyben	szamár- hurutban e l h a l t	roncsoló toroklobban	e négy gyermek- betegségben
Franciaország	88	33	85	85	291
Svédország	70	54	146	153	423
Portugália	192	15	131	95	433
Norvégia	55	39	153	212	459
Svájc	117	39	173	145	474
Németalföld	228	35	188	78	529
Olaszország	299	87	168	156	710
Anglia	283	80	266	160	789
Németország	183	161	246	237	827
Spanyolország	386	96	193	201	876
Belgium	344	142	329	175	990
Ausztria	331	468	357	284	1.440
Magyarország	443	543	360	406	1.752
Szerbia	—	1.519	1.760	408	3.687

Mi itt is az utolsók között vagyunk, élénk bizonyosságául annak, amit a fertőző betegségekről az imént elmondottunk.

Bármilyen fontos problémája is közegészségügyi szolgálatunknak a nemi betegségek kérdése, alig találunk olyan kimutatást, amelynek alapján e kérdést bővebben tárgyalhatnánk. A legszorosabb összefüggésben áll a prostitúció kérdésével s annak tervbe vett megszüntetése a kérdés egyik gyökeres megoldásának látszik, bár igen erélyes óvórendszabályok keresztülvitele is szükséges, mert különösen a háború alatt olyan aggasztó mérvű megbetegedések történtek, hogy szinte megháromszorozódott a fertőzőképes betegek száma. Orvosok, megfelelő kórházi osztályok és ambulatóriumok szaporításával és a pontos diagnózishoz szükséges laboratóriumi felszerelésekkel sikerrel vehetjük fel ellene a küzdelmet. A korai család-alapítás előmozdításával is igen nagy eredményeket érhetünk el.

Alig van statisztikánk az alkoholizmusra vonatkozólag is, bár tagadhatlan a nagy összefüggés úgy a csecsemőhalandóság, mint a venereás betegségek és a balesetek között. Tanácsköztársaságunk erélyes intézkedése az alkoholtilalommal gyökerében vágta el a bajt, ami még tenni való van itt, az agitáció és felvilágosítás terén, az már inkább az alkoholelles tanács vállalaira hárul.

* * *

Bemutattuk a kórképet, nagyjából megállapítottuk a diagnózist. Láttuk elmaradottságunkat. Megismertük a múlt bűneit. A kapitalista osztályállam, valahányszor égető kulturális vagy egyéb közegészségügyi szükségleteink kiegészítéséről volt szó, mindig az »állam teherviselő képességét« állította előtérbe.

Bezzeg hallgattak erről akkor, amikor a magyart nem is a magyarság jövőjéért, hanem a nagy német világoralmi ábrándért és a Hohenzollern- és Habsburg háztrónjáért belevadították abba a háborúba, amelynek ötödfél évéből 5 hónap költsége úntig elég lett volna arra, hogy olyan intézményeket, iskolákat, kórházakat, tudógondozókat, szülőintézeteket, szanatóriumokat és üdülőtelepeket létesítsünk, amelyeknek üdvös hatásaképpen olyan gazdasági fellendülés olyan magasfokú kultúra, olyan általá-

nos jólét következett volna be, amilyen gazdasági összeomlás, kulturális elmaradottság és egészségügyi leromlás szakadt most reánk.

Csak hogy az osztályállam hatalmát azok a nagybirtokosok, nagytőkészek képviselték, bitorolták, akiknek összeharácsolt vagyonát valóban fenyegette volna egy jelentéktelen érvágás, ha az állam teherviselő képességének szent jelszavát nem kiabálva agyon nem hallgatják ezernyi sebből vérző közállapotainkat.

A proletárdiktaturának kellett jönnie, hogy ne ráolvasással, kuruzslással és vásári kenőcsökkel kísérletezgesünk, de éles operálókéssel egyszerre vágjuk ki a fekélyt. Ingyen orvost, ingyen gyógyszert, ingyen kórházi kezelést és gyógyellátást kell adni mindenkinek, aki munkája jövedelméből él, aki hasznos tagja a Tanácsköztársaságnak, aki betegség vagy rokkantság miatt nyugellátásra szorul és minden gyermeknek — minden tanulónak!

A népjóléti népbiztosság utasítására a központi statisztikai hivatal már elkészítette ennek a korszakalkotó rendeletnek költségtervezetét és egyúttal részletes táblázatok is készített — törvényhatóságok és községek szerinti részletezésben — a közegészségügy jobb ellátásához szükséges orvosi személyzet megjelölésével és a még sürgősen szükséges új vagy fejlesztésre szoruló kórházak és azok ágyszámainak felsorolásával. Különösen fontos érdek fűződik ahhoz, hogy egész országunk úgy legyen hálózva orvosokkal, hogy figyelembe véve halandósági, gazdasági és kulturális viszonyainkat, mindenhol kellő orvos és kórház álljon rendelkezésre és átlag minden 3–4.000 lelket számláló körzet kellően el legyen látva. Ez természetesen egyelőre nem a legjobb megoldás. Ezidőszerint azonban csak már meglevő orvosaink kellő szétosztásáról lehet szó.

A központi statisztikai hivatal már készített erre vonatkozólag is egy részletes tervezetet, amely községenként nevezi meg azokat a helyeket, ahová orvos kell s megjelöli azokat a városokat is, ahonnan a meglevő orvosfeleslegből a közegészségügy sérelme nélkül elvonhatók egyes orvosok. Kétségtelen, hogy Budapestnek egymagának ma akkora orvosfeleslege van, amelyből Tanácsköztársaságunk mai területének községei azonnal el volnának láthatók megfelelő orvosi személyzettel.

De sürgősen szanálni kell kórház ügyünket is! A szanatóriumok és magángyógyintézetek igénybevételével ugyan jelentős lépés történt már itt is, de hosszú évtizedek bűnös mulasztását kell most sürgősen orvosolni! Nézzetjü-e tovább, hogy a pusztító vész tovább is napról-napra szedje áldozatait megfogyott, leromlott, kimerült népességünkben? Tétlenül nézzük-e, hogy száz-ezrével haljanak meg olyanok, akiknek még élniök lehetne? Hogy tízezrével pusztuljanak el csecsemőink és gyermekeink, akiket megmenthetnénk annak a szebb, boldogabb jövőnek a számára, amely most van kialakulóban! Elő minden reformmal, minden radikális eszközzel, előre a nagy cél felé: biztosítsuk a dolgozók boldogulását, egészséges fejlődését és jólétét! Lehet-e szebb, üdvösebb és sürgősebb feladata Tanácsköztársaságunknak, mint megmenteni azt a sok ezer proletár munkáskezet, amely felé már kinyújtotta csontújjú kezét a régi, bűnös társadalom lelkiismeretlenségétől szabadon portyázó halál! Mentsük meg sürgősen a pusztulástól azt a sok ezer veszendő emberértéket, amelyet romlásba vitt a tudatlanság, a kizsákmányolás, a bűnös könnyelműség. És ne késsünk, ne habozzunk, ne számoljunk! Itt nincs helye a takarékoságnak, itt nem lehet többé szó pénzügyi aggályokról. Százszoros árt fizetünk minden elkésett percért, de száz-

szoros emberértéket nyerünk, ha minden erőnkkel összefogunk, hogy csökkentsük a halál dézsmáját, hogy szaporítsuk a születések számát, hogy biztosítsuk minden élők természetes fejlődése lehetőségeit. Hogy aki született, megtalálja a maga boldogulásának előfeltételeit is, de hasznára váljék annak a társadalomnak is, amelynek öntudatos, céltudatos működése segítő kezet tud majd nyújtani minden gyengének, minden tévelygőnek!

Falu és kommunizmus.*)

Irta: Farkas Geiza.

Midőn Magyarország 1919. március 21-én a kommunizmus jegyébe lépett, sok embernek az volt a véleménye, hogy az csupán a városi, ipari, bémunkásság eszméje, amelyet a falura átvinni egyáltalán nem, vagy csak a legkeményebb diktatura útján lehet. Azt tartották, hogy kommunista csupán az az ipari munkás lehet, aki azelőtt is csak egy nagy gyárüzem munkájának egy parányi részét végezte, akit ezért már addig sem kötött semmiféle érzelmi szál munkaeszközeihez és termékeihez, aki nem szerette meg az előbbieket, nem gyönyörködött az utóbbiakban. Még vele tarthat az ipari üzemek azon munkása, aki a huszadik század elejére kialakult termelési rendben már amúgy sem remélhette, hogy önálló műhelyt rendezhet be magának, talán a kismester, kisboltos is, akinek önálló keresete nem biztosított olyan jó megélhetést, aminőt egy nagy közösségi üzembhelyezkedés mellett remélt. A jobb megélhetés reménye sok magasabb életigényeivel is proletársorba került értelmi keresőt és a kommunizmus hívévé tehetett. De a földművelő, az más, az, ha saját földje, háza, állata van, szinte úgy szereti azt, mintha családi körének, életének kiegészítője volna. Ha pedig nincs neki, még mint gazdasági napszámos, mint béres is főként arra áhitozik, hogy egykor mégis csak a maga gazdája legyen ő is; a saját kis földecske tulajdonát, vagy reményét egyik sem adná oda egy bármily jó alkalmazásért a másén, a közöstől meg éppen többé-kevésbé irtózik az, akinek egyik kedvenc közmondása: »közös lónak, turós a háta«.

Bizonyos, hogy a kommunizmus a falu egész népének nem jelentette vágyai beteljesedését, aminthogy a városban sem fogadta mindenki éppen egyenlő örömmel. De azért az sem következett be, amit talán a régi rend némely hívei vártak, hogy a falu, a vidék, mint egy ember fog ellene szegülni az új rendnek és a kommunista fővárost egyszerűen elszigeteli, sorsára hagyja. Azok az uradalmi szolgálathoz szokott gazdasági alkalmazottak, akik a Buza-féle földosztó néptörvényt is több aggodalommal, mint reménységgel nézték, mert tiz nagy adóteherrel és törlesztéssel megrótt föld nem ért számukra annyit, mint az egységesen vezetett nagyüzemben élvezett biztos és újabban már kielégítő kereset, azok a lehető lekönnyebben híveivé szegődtek egy olyan rendszernek, amely az uradalmat megtartotta, még hozzá az ő szövetkezeti birtokukban. Mások, különösen az Oroszországból hazajöttek, abban a meggyőződésben szegődtek a kommunizmus mellé, hogy ez a nép nagy tömegeire támaszkodva, az egyes dolgozó embertől falun sem vehet el olyasmit, amit busásan vissza ne pótolna.

*) A Társadalomtudományok Szabad Iskolájában tartott előadás.

A kisgazdaelemmel szemben a tanácskormány előzékenységet is tanúsított, amennyiben csupán a nagy- és középbirtokok kártérítés nélküli kisajátítását rendelte el, a kisbirtokokat legtöbb helyütt 100 holdig a régi gazdák kezén hagyta, úgyszintén a kisemberek házaít is, a valamivel nagyobb birtokok kommunizálását sem siettette túlságosan, az új rend által eddigi megélhetésüktől elesett nagyobb birtokosoknak, sok esetben jól jövedelmező alkalmazást nyújtott az új szövetkezeti üzemekben. Még a meghagyott kis- és középgazdaságok hitel- és anyagszükségleteiről való gondoskodást is magára vállalta, végül a kisbirtokosok számára adómentességet engedélyezett. Miután pedig a tanácskormány a vallás egyenes megtámadásától, a vele összefüggő népszokások elnyomásától is tartózkodott, ezen mérsékelt fellépése folytán el is maradt a vidéknek az a felzúdulása, amelynek egyesek jóslása szerint a kommunista-rendet el kellett volna sepernie, sőt még a rokonszenv gyakorlati áldozatkész megnyilatkozásai is előfordultak, mint önkéntes élelmiszerszállítások Budapest részére, jelentkezések a vörös hadseregbe.

Persze, azért mégis a városból indult ki e kommunizmus és a falu csak enyhített alakban fogadta azt be. Akik ezt a dolgok természetes menetének tartják, azokat talán meg fogja lepni, hogy a kommunizmus eddig leginkább a mezőn, a falun volt valóság, amely a város túlsúlyba jutásával szűnt meg és az életjavak közösségével összefüggő eszmék és gondolkodásmódok sokkal mélyebb gyökereket eresztettek a földnép lelkébe, mint a városiéra. Persze, aki a gazdaságtörténettel behatóbban foglalkozott, az attól a meglepetéstől távol marad, annak számára nem mondok újat, amidőn röviden jellemzem az úgynevezett őskommunizmust, amelynek emlékeit nem csupán történelmi feljegyzésekben találjuk, hanem némely országok egészen a mai időkig fennálló ősi gazdasági intézményeiben is.

A történelem előtti idők ősembere a jószágok feletti kizárólagos egyéni rendelkezést, melyet magántulajdonként ismerünk, nem találhatta fel.

Nem pedig azért, mert az élelem ritkasága, nehéz megszerezhetősége, a ragadozó vadállatok és más emberek támadásai folytán az élet oly bizonytalan volt, hogy az egyes ember csak a hozzá közelállókkal való legbensőbb szövetségben gondolhatott egyáltalában életben maradásra. Az ősraj összetartása volt a fődolog, az egyes jószágokat, tárgyakat már létfenntartási érdekből csak úgy használhatta mindenki, amint ez a raj közérdekének megfelelt. Nem volt elképzelhető, hogy valaki éhezzen, amíg egy rajtársának élelemkészletei voltak, vagy hogy valaki védtelenül álljon a közös ellenség elé, mert a szükséges fegyverek más valakinek a tulajdonát képezik. Ez a kommunizmus, amelynek egy és más emlékét sok kezdetleges nép szokása, erkölcsi felfogása megőrizte, ugyan nem volt egyetemes emberiségének tekinthető és nem is jelentette az emberek mindegyike számára a tökéletes szabadság és egyenlőség állapotát. Az egyik raj tagjai a másikat olykor megvendégelték, olykor cserekereskedést is folytattak velük, olykor legalább nem zavarták a maguk területén való élelemszerzésben. Azonban a békének és egyetértésnek ezt az állapotát a legkisebb ok megzavarhatta, ha az egyik raj éppen elfoglalt lakóhelye közelében már nem talált elegendő ehető gumót, gyümölcsöt, férget, vadat, halat — egyszerűen tovább ment mások portyázási területére és az addigi megélhetési alapjukat védőket irgalmatlanul leölte, még húsukat is felalta. Egy-egy ilyen összezapás, amennyiben nem végződött az egyik

raj teljes kipusztításával, a bosszúálló vállalkozások végtelen láncolatára vezetett, inkább kivételes lehetett az az eset, midőn a két harcban állott raj megfogatkozva, úgy biztosította létét harmadik támadókkal szemben, hogy békét kötöttek, sőt eggyé is olvadtak. A rajon belül pedig a harcra képes, teljes erejű férfiak uralma feltétlen volt, ezek rabszolgamunkára szorították a nőket, gyermekeket, kipusztították az öregeket. A harcos férfiak között is elég hamar akadhatott egy-egy különösen erős, bátor, ravasz, erőszakos ember, aki az idegenekkel való harcban és a vadász-vállalkozásokban az övéinek legfőbb reménységét képezte, de azután szinte korlátlanul rendelkezett minden felett, ami a raj hatalmába került, lett legyen az fegyver, elejtett vad, élő állat, vagy akár ember is. Persze az ilyen főnök rendelkezési joga sem volt tulajdonnak tekinthető, mert hiszen csak addig tartott, ameddig az ember túlereje, inkább a későbbi fejedelmek által igénybevett állami főtulajdonra emlékeztethetett. Még talán közelebb állottak a magántulajdonhoz azok az eszközök, fegyverek, pipere-tárgyak, tehát más kezdetleges ipari készítmények, amelyeket az egyesek részint rendkívül lassú munkával előállítottak, részint másoktól cseréltek vagy zsákmányoltak, és amelyeket sokszor még velük is temettek el. Semmi esetre sem képezhettek magántulajdont a több családtörzs befogadására szánt nagyobb építmények, még kevésbé az a föld, amelyen közös portyázásokban keresték mindnyájuk élelmét.

Az őskommunizmusnak eddig futólag vázolt vonásai megmaradtak akkor is, mikor az emberek a pusztá gyűjtés, zsákmányolás helyett már termelést, növény- és állattenyésztést is folytattak. Ez a foglalkozás-változás az eddiginél szorosabb viszonyba hozta az embert a földhöz, amely most már nem csupán az általa szükségelt élelmi és ruházati anyagok pusztá lelőhelye, hanem a termelés fontos közege és eszköze is volt. A termelés egyéb eszközei is megsokasodtak, amíg eddig csupán a vadászásnál használt fegyverek, talán itt-ott végtelenül kezdetleges vízijárművek, azután egyes durva kikészítő szerszámok, képezték az egész termelő »tőkét«, a legkeztlegesebb földművelés és állattenyésztés bevezetése után már különféle földmégmunkáló szerszámok, termékfeldolgozó eszközök, különösen pedig élő állatok léptek az emberek tőke vagyonába. A gazdagabbá lett termelésnek megfelelően, megsokasodtak az emberek használati és fogyasztási javai, készletei is. Azonban mindezekhez az embereknek nem annyira egyenként mint csoporttag minőségükben volt közük. A használati tárgyakat még bizonyos állandósággal igénybe vehette az egyes, már készleteinek félrerakására nem gondolhatott, ha egyszer a nemzetségebeliének azokra szüksége volt, átengedésüket nem is igen köthette feltételekhez. Az asszonyok a nemzetség szállásterületének közelében külön-külön művelhették földecskéiket, de már itt is nagyon gyakori volt egymás kisegítése munkával és anyaggal. Végül az állatállomány és az annak legeltetésére szolgáló földterület feltétlenül közös volt, a nemzetség számára. Mindezt a kezdetleges földművelés és állattenyésztés állapotában maradt népek intézményei, de az ezen állapotból már kiemelkedettek némely szokásai és hagyományai is mutatják. A tulajdonhoz hasonló szoros és végleges viszony még a nemzetség számára is csak az állatállományra nézve fejlődhetett ki, már a földre nézve még a nemzetség is csak bizonyos állandóbb használatot igényelhetett, amelyet azonban önként feladott, midőn valamely terület fűvének lelegelése, növénytermesztése hasz-

nált földjének elgazosodása után tovább költözött. Az egyes nemzetségtagnak kézi szerszámaiktól eltekintve, alig lehettek birtokában termelő eszközök.

Az ősi mezőgazdálkodó társadalmak kommunizmusa azonban épp olyan patriarchális, vagyis inkább szűkkeblűen kizárólagos és zsarnoki jellegű volt, mint az ős vadászrajoké. Minden mindenkié volt, — de csak nemzetségen belül. Más nemzetségbeliek legfeljebb a vendégjog, vagy az igen kapzsi alkudozásokkal folytatott csere révén részesülhettek a nemzetség által elfoglalt föld haszonvételeiben és termékeiben, az ilyen idegeneknek nemcsak a nemzetségi jószágtól való elverése, hanem megtámadása és kifosztása is érdemszámba ment. A *mindenki* vagyonát a nemzetségen belül is csak úgy és annyiban használhatta *bárki*, amennyiben ezt az élet és vagyon felett korlátlanul rendelkező főnök megengedte, illetőleg elrendelte. Ezt a zsarnoki hatalmat éppen csak a nemzetség némely fontos ügyeiben összehívott tanácskozások enyhítették. Azonban amily mértékben a tökéletesebb munka a legelemibb szükségletek biztosításán felül még bizonyos nagyobb életkényelmeket engedett meg, ugyanabban a mértékben fejlődtek ki az egyenlőtlenségek ezekben a még mindig kommunista társadalmakban.

A főnök mindent igénybe vehetett a nemzetség bármely tagjától, amit szeme szája megkívánt, ő volt akkor az állam. A teljeserejű férfiak, az egyes már lassan kifejlődő szűkebb családok fejei még szintén kivehették részüket a jóból, az asszonyok, gyermekek élete a legnagyobb függésben telt el, az öregek is alighanem örülhettek, hogy élni hagyják őket. És már kialakult a legyőzött nemzetségek életben hagyott tagjaiból a rabszolgaosztály, amelynek tagjai számára semmiféle jogot el nem ismertek, sőt élni is csak addig hagyták őket, ameddig munkaerejük révén az állatállomány módjára kihasználhatták.

Az őskommunizmusnak ez az alakja tovább módosult, midőn a háborús bonyodalmak több nemzetség szorosabb szövetkezését tette szükségessé. Ekkor már az egyes nemzetségek külön vagyona a nagyobb törzsek, népek összvagyonában külön szerepelt, a nemzetségfő a nép tanácsában nemcsak egy embercsoportot, hanem egy vagyontömeget is képviselt, félig birtokos, félig bizalmi férfiú jellege lehetett. Majd mikor a lakóhely gyakoribb változtatása is megszűnt, a nemzetségi kommunizmus átalakult községi kommunizmussá, amelyen belül a szűkebb családok szorosabb közösségeket képeztek.

A községi kommunizmus intézményeinek tanulmányozására már sok módunk van, mert erre a ma vezető népek történelmi emlékei, régi törvényei, sőt még élő intézményei is elég támpontot nyújtanak. Eszerint a viszonyok nyomása folytán egy helyen megtelepedett, gyakran, bárha nem éppen mindig közös származású emberek a fentartásukhoz szükséges földet közösen vették birtokba. A legelőket, erdőket közösen használták, olykor a szántóföldeket is közösen művelték. Azonban az állatok már hamar az egyes családok külön tulajdonává lettek, úgyszintén a lakóházak a hozzájuk tartozott udvarokkal. A szántóföld közös művelése is hamarosan helyt adott a családonkénti külön művelésnek. A közös határt annyi telekre osztották, vagyis inkább már olyan terjedelemben szabták meg, hogy minden családnak jusson egy munkaerejének foglalkoztatásához és megélésének biztosításához elégséges terület, hogy ezek a területek lehetőleg

egyenlő hasznosságú értékűek legyenek, azokat nem egy-egy darabban szabták ki, hanem a határt több dűlőre osztották, amelyekbe lehetőleg egységes minőségű földeket foglaltak és mindegyik családi telekhez mind-egyik dűlőben adtak részt. Az ilyen telkeket azután a családok évről-évre felváltva művelték és használták, évenként sorsot húztak afelett hogy melyik család melyik telket kapja meg. Mikor a hármasetés-forgó — őszi, tavaszi ugar — rendszere meggyökeresedett, az újraosztást sokhelyt már három évi időközökre hagyták, majd még több évre, mert az egyes gazdák megszokták, megszerették az általuk művelt és javított telkeket, végül az újraosztások igen ritkák lettek és kijöttek a divatból. De azért a föld tulajdonosa mégis a község, illetőleg az azt képező nemzetség maradt, ezt mutatta a telkek visszaszállása a községre, halálesetek, majd csak örökös nélküli halálesetek után, az elővételi jog eladásoknál, az elzálogosított birtokok visszaszállása, aminőről a bibliai zsidóknál is tudunk. A község még nagy mértékben rendelkezett az egyesek vagyoni és munkarejével, meg is fenýithette, birtokától esetleg meg is foszthatta az egyest, viszont védelmet és támogatást is nyújtott neki.

Az ősfaluba az egyesek családi közösségeik útján kapcsolódtak be. Ha az akkori kezdetleges viszonyokra a későbbi jogtudomány műkifejezéseit akarjuk alkalmazni, azt mondhatjuk, hogy a földek tulajdonjoga a törzset, a népet, vagy ha úgy tetszik, az államot, a birtoklás a községet illette meg. A család keretében, ennek megbízásából és küldetésében dolgozott az egyes úgy a családi telken, mint a közös használatban maradt községi földterületen. A családban találta meg elsősorban élelmét is. Az egyes ily részcsaládok ugyan nem mindig szorítkoztak egy munkaképes házaspárra, ennek kiskorú gyermekeire és öregszüleire. Sokszor több nemzedék maradt együtt egy-egy ilyen szűkebb családi kötelékben még a közös törzsszülők elhalálózása után is. Ennek az intézménynek hozzánk legközelebb fennmaradt példája a délszláv házközösség, amelyben egy éppen nem mindig valamely merev örökösödési rend által kijelölt férfi és női családfő intézi patriarchális hatalommal és szinte tulajdonosi rendelkezési joggal a nagy család munkáit, gazdálkodási ügyeit, piacüzleteit. Az egyes családok alá a régebbi időben rabszolgák is tartoztak, bár, miként Spártában arra is volt példa, hogy a rabszolgák a közösség tulajdonában maradtak.

Az ősfalvak és földművelő családok kommunizmusa bizonyára nem felelt meg valamely utópisztikus eszménynek. Igaz, hogy az egyesek bennük sokkal nagyobb mértékben találták meg legegyszerűbb életszükségletük biztosítását, mint az anarchikus időkben, aminő pl. a középkorvégi nagy parasztkifosztás után következett. Az ilyen faluközösségben még a munkaképtelenség idejére is túrhetően biztos volt a száraz kenyér. Innen az azokban élők nagy gyermekáldása és rendszerint szelid, békés lelkülete. Azonban fenékig tejfel azért ott sem volt. Messzebb menő munkamegosztásra és specializálásra a falu és családi közösség nem nyújtott módot, sőt az eredményesebb termelésre irányuló egyéni kezdeményezést is csirájába fojtotta a mások bizonytalan közreműködésétől való függés, az egyéni munkaeredmény egyéni élvezésének csak ily korlátozott lehetősége. Az egyenlőség eredményét ezek a községek nem valósították meg. A család és nemzetségfők, akik most már sokszor éppen a legöregebb nemzedékből kerültek ki, valamint egyes erőszakosabb, ravaszabb lakosok a többiek rovására elég sok előnyt vettek igénybe.

Nagy mértékben módosították az egyes ősközségek képét a háborús bonyodalmak és ezek következményei. Attól eltekintve, hogy a harcok közben sok falu elpusztult, soknak lakossága rabszolgasorra került, nagyon különféle fejlődést vett a győztes és a legyőzött népek községeinek élete. A győztes népek vezetői a meghódított országokban az erőszak jogán nagy területek urai lettek, otthoni községükre azután nagy gazdagságukkal ráneheztedek, és velük jogilag még mindig egyenlő polgártársaikat vagyoniilag függő helyzetbe hozták, majd ki is semmizték. A legyőzött országok földművesei pedig esetleg tovább dolgozhattak közös birtokukon, de munkájukat és ennek eredményét nagyrészt egy a győztes fajból föléjük helyezkedett földesúr vagy esetleg a győztes államhatalom javára kellett beszolgáltatniok. Az államhatalom kiküldött hivatalnokai különféle módokon és jogcímenek idővel a régi nemzetség-főkét is meghaladó magánrendelkezési jogot vettek igénybe.

Igy lassankint elhomályosult, sőt sokhelyt meg is szűnt a régi községi kommunizmus. Az egyes családfők nem szívesen mondtak le eszközeik, tárgyaik, állataik, lakóházaik és az ezekhez tartozó belső telkek és kertek kizárólagos használatáról. Ezek tehát mintegy közmegegyezéssel a családok, illetőleg az azokat képviselő családfők teljes tulajdonába mentek át. De ugyanez történt a bevetett külső telkekkel is, amikor az időnkénti újraosztások kijöttek a divatból. Most már az egyes ember már nem a község által való részesítés, hanem a családi birtokoknak a családfő halála után való szétosztása, majd a földnek zálogbavétele és végre tulajdonul megszerzése útján jutott birtokhoz. A harcok és politikai küzdelmek útján nagy hatalomra vergődött győztes nemzetség-fők a meghódított területeken nagy kiterjedésű szántóföldek, erdők, legelők fölött szereztek olyan tökéletes magánrendelkezést, aminőt ezelőtt legfeljebb a családi házhelyükön gyakoroltak, s az ott élni hagyott embereket csak mint szolgálkat, jobbágyakat túrték meg. Így bomlott fel az ősfalu kommunizmusa és adott helyet a kisebb és nagyobb magántulajdonnak.

Megszűnt vagy elhomályosult a családi hitbizományi birtokok eleinte még felismerhető közösségi, szociális alapja is; amiből a nemzetségfő azelőtt egy egész sereg embert kellett, hogy kitartson, azt utóda egészen a maga kedvtelése szerint élvezhette, esetleg még el is idegeníthette. A gyarmati területeken az európaiak ezen az uton »vették meg« a bensülött lakosság nemzetségfőitől az előbb egész nemzetség létalapjául rendelt földet.

A régi faluközösségből még legtovább tartotta magát az erdők, legelők közössége. Ezt is szétbontották ugyan, először a földesurak, akik a korai kapitalizmus idején egységesen kezelt uradalmak létesítése végett különféle jogcímenek, aminőknek gyártása a mindenkori hatalmasoknak tudvalevőleg nem szokott túlságos nagy fáradságot okozni, semmizték ki ezen javaikból a jobbágyközségek lakóit, azután a legújabbkori jobbágyfelszabadítás törvényhozói, akik rosszul felfogott közgazdasági érdekből nemcsak lehetővé tették, de nagyszerűen elő is mozdították mindennemű közösség megszüntetését, a községi erdők, legelők felosztását, letarolását, szántás céljaira feltörését, nagy kárára éppen az állattartási jövedelmére leginkább ráutalt szegény népnek.

Szerencsére azért világszerte sok községi erdő és legelő maradt meg. Ezeken, illetőleg ezekből a jogosult lakosok megszabott mérvű állat-

tartást folytathatnak és tüzelő járandóságot kapnak. Sőt Svájcban, Dél-német-, Franciaországban, néhol másutt is, nagyobb terjedelmű, községi rétek, szántóföldek maradtak, amelyeket az arra jogosultak soros haszonélvezet vagy kibérlés útján vehetnek igénybe. Ezzel szemben áll igaz, a községtárok közmunkakötelezettsége olykor soros pásztori, csőzsi szolgálata a közös birtokon. A délszlávoknál fennmaradt házközösségeket már említettem. Oroszországban, Indiában, Jávában, meg éppen a legújabb időkig fennmaradtak az ősi faluközösségek, igaz, hogy leginkább idegen urnak robotoló adófizető alakjukban. A gazdasági község különben nem szükségképen azonos az egyhelyt lakó összességével. Sokszor a közös birtokokon való haszonvételek csupán az eredeti települők leszármazóit, illetőleg jogutódait illetik meg. A mi jogrendszerünk is különbséget tett a politikai község és a közbirtokosság javai közt.

A mai időbe fennmaradt közös birtokok kezelése a gazdasági és műveltségi kialakulás szerint igen különféle volt. Így a svájci, francia, dél-német közösségi földek kezelését és gazdasági szolgáltatásait dicsérik, a jávai rendszer a lakosság óriás mérvű szaporodását tette lehetővé. Indiában talán az angol urak és az adószedőkből kikérült helyi nemesek nyomása folytán már sok éhínség pusztított. Oroszországban pedig a »mir«-ek gazdálkodása oly siralmas volt, hogy az azokat előbb pártoló cári uralom utolsó évtizedében kénytelennek látta magát a régi konzervatív intézmény megbontásába, a földbirtoknak magántulajdonokra osztásába fogni. Sajnos, a magyar községek és közbirtokosságok gazdálkodásáról sem mondhatunk csupán jót. A tiszta községi kommunizmus túlságosan szűkkörű ahhoz, hogy egy fejlettebb gazdasági élet folyamatába beleilleszkedjék. Ha pedig az egyesek gazdálkodása fölötti rendelkező szerepét egy feudális vagy kapitalista államhatalom akarná elfoglalni, ez viszont az egyes gazdalkodók kiuzsorázására, zsarnoki elnyomására vetemedhetik. Ezért kívánják némely szocialista gondolkodók is a személyesen dolgozó kiscgazdák egyéni tulajdonját nemcsak fenntartani, de minél erősebben körülbástyázni. Ebben a tekintetben legnevezetesebb Proudhonnak állásfoglalása, aki midőn egyrészt a mások kisémmizése útján létrejött tulajdont lopásnak jelentette ki, másrészt a sajátját művelő kiscgazda legteljesebb tulajdonját kívánta biztosítani.

A falusi kommunizmus fentebb vázolt legtermészetesebb alakjai mellett annak többé kevésbé mesterkéltségtől is keletkeztek, leginkább vallási alapon. Ide tartoztak a régi kereszténység földművelő kolostorai, amelyek ugyan utóbb egyházi földesurak területeivé lettek, és a föld művelését jobbágyaikra, majd bérlőikre munkásaikra bízták. Eredetileg az egész egyházi vagyon közösségi célokat szolgált, csak később lettek az egyházi birtokok tisztán egyes haszonélvezők magánkedvteléseinek eszközeivé. A középkorban többfelé születtek birtokközösséget hirdető vallásos szekták. A XVI.-ik század nagy parasztháborújának indítói is vallásos alapon kívánták a földnép közös haszonvételi jogainak a földesurak részéről nagyobb kimérlését, sőt itt-ott teljes vagyonközösséget is. A jezsuiták Paraguayban a benszüllött rézbőrűek között létesítettek elég nagy kiterjedésű kommunista községeket, igaz, hogy ez alávetett szolgák kommunizmusa volt, amelyet a rézbőrűek már régebben, a perui inkák alatt is átéltek. Teljes egyenlőség a jezsuiták »rezerváció«-iban sem volt, mert ama papok feltétlen rendelkezésétől eltekintve minden faluban működött egy előljáró és

egy hadifőnök, aki legidősebb fiával együtt mentes volt a közös munkában való részvétel alól. Különben ellátását ez is a többiekével egyenlő arányban élvezte. Tudjuk, hogy ezek a jezsuita telepítvények mintegy 150 évig állottak fenn, még nevezetes katonai erőt is állítottak ki, és csupán a rend és a spanyol korona között kitört politikai villongás folytán szűntek meg. Még a XVIII. században is több kommunista telep keletkezett Amerikában vallásos alapon. Mindezek a telepek elég jól tudtak a bennük részes egyének szerény szükségleteiről gondoskodni, amíg vallási vezetőik tekintélye összetartotta őket. A világ gazdasági rendjére azonban részben éppen felekezeti színezetük miatt nem gyakorolhattak nagyobb mértékben átalakító befolyást.

Még elég közel állnak a vallási jellegű kommunista telepekhez az utópista telepek is, az Owen, Saint Simon, Cabet, Fourier, illetőleg ezek követői által létesített ipari és mezőgazdasági telepek. Ezek sem voltak képesek az ellenkező gazdasági elven felépült társadalom közepette tovább fenmaradni vagy legalább eredeti jellegüket megőrizni, mint ameddig alapítóik feltétlen patriárchális tekintélye összetarthatta őket. Hasonlót mondhatunk az egyes emberségesen számító nagybirtokosok által létesített kevésszámú és kisterjedelmű szövetkezeti közös birtokról. Mindezek a kísérletezések még indítékát sem adhatták a falusi társadalom átalakulásának. Az általános kommunizmus behozatalára irányult komoly kísérlet a francia forradalom alatt tudvalevőleg a szerzőnek, Babeufnek kivégeztetésére vezetett.

Az utópisták irodalmi műveiben különben elég szabatosan visszatérő eszme a vagyonközösség mellett az ipari és mezőgazdasági munkák összekapcsolása, amely a tudományos szocializmus nem egy javaslatába is útát talált. Az utópisták közül a falusi kommunizmus szempontjából mindenestre legérdekesebb Fourier, aki mintegy 1.800 tagot számláló talanszterekben minden szükséges mezőgazdasági és ipari munkát váltakozó időbeosztással végeztetne el. A lakást és a műhelyeket a telep közepén palotaszzerű épületben központosítaná. Nevezetes különben, hogy a teljes szabadság érzését az ösztönök kielégítésének lehetősége céljából a foglalkozások változtatása útján nyujtaná. Az egyenlőséget annyira nem viszi keresztül, hogy a tőkének külön nyereségrészesedést, a gazdagoknak különleges foglalkozáskört és időbeosztást juttat.

A tudományos szocialista írók közül leginkább Laveley, Kropotkin, Bebel, Menger, Kautsky, David, Sabatier és Oppenheimer foglalkoztak a szocializmusnak a falura való alkalmazásával, kihatásával. Eszmekörükbe itt közelebb be nem mehetünk. Csak röviden említem meg, hogy Laveley a régi közösségek megfelelő módon való helyreállításában minden dolgozónak a termelési eszközök tulajdonában való részesítésében látja a társadalmi katasztrófa elkerülésének eszközét. Kropotkin a mezőgazdasági, ipari és szellemi munka megfelelő egyesítésének és az erre irányuló nevelésnek kedvező hatását vitatja. Bebel a kommunizmus eljövételétől a mezőgazdaság eszközeinek egységesebb, összpontosítottabb alkalmazását nagyobb arányú közös művek létesítéseit, a mai kisparaszt eltűnését várja. Menger a társadalmi fejlődés legközelebbi lépésének a községi szocializmust tartja, amelyben az egyes életének és munkálkodásának legtöbb szálával a gazdálkodó község szervezetébe kapcsolódik. Kautsky a mezőgazdaság nagyüzemekben folytatása mellett tör lándzsát, amelyek természe-

tesen csakis köztulajdonban lehetnek. Ezzel szemben David e kisgazdaság életképességét vitatja és a tulajdon mint jogi fogalom kikapcsolása mellett a személyesen, külön üzemekben, de szövetkezetben dolgozó kisgazdákra kívánja a falusi társadalom jövő szervezetét alapítani. Hasonló az álláspontja Sabatiernek és Oppenheimernek is. Ez utóbbi a települő szövetkezetekben kívánja a megőgazdákat és a számukra dolgozó iparosokat oly módon egyesíteni, hogy egymás munkáját a legteljesebb mértékben támogassák, amellet azonban mindegyik munkássága eredmény szerint nyerje jutalmát.

A szövetkezeti eszmére alapítják reményeiket azok a keresztény-szociális, szabadelvű és konzervatív írók is, akik a magántulajdon elvét feltétlenül fenn kívánják tartani, emellet azonban a kisgazda számára több termelőeszköz feletti rendelkezést a mezőgazdasági munkás részére pedig több biztos munkaalkalmat óhajtanak nyitni. Bizonyos, hogy a szövetkezés, a birtokközösség sok előnyét meghozza anélkül, hogy az egyesektől vagyonukról, vagy gazdasági önállóságukról való teljes lemondást kívánná. A szövetkezet, mint egyetlen hatalmas, vagyonos sok munkáskéz felett rendelkező vállalkozó léphet fel, mikor a föld vételéről, kibérléséről, eszközök, gépek beszerzéséről, kölcsön felvételéről, munkavállalásáról van szó, de már a termelő munkák közül csak azokat végezteti tagjaival közösen, amelyeknél az okvetetlenül szükséges. A többi termelőmunkákat, a részterületek megmunkálását, az egyes állatok gondozását a szövetkezett egyénekre bizza, akik jutalmukat a beszolgáltatót termények arányában, esetleg egyenesen ezek árában kapják: közös gépeket, készülékeket is sorosan használják, esetleg a szövetkezett társak segítő munkásságának igénybevételével. A közös érdekekben közösen teljesített munkákért, amelyeknek sora mindenkire reá kerül, nem is jár mindig külön díjazás, máskor ugyan rendes munkabér jut ki. Ez történik különösen a szövetkezetek, mint munkaadók által alkalmazott szakközegekre nézve.

A szövetkezeti eszme elég könnyen gyökeret verhet ott, ahol annak talaját már régi községi hagyományok, szokások előkészítették. Ilyen szokások a »kaláka«, a »móba«, vagyis az egyes gazda romlásveszélyébe került termésének sürgős betakarítása, az erre önként, díjazás nélkül, éppen csak egy megvendéglés reményében vállalkozó szomszédok által. Ilyen a mátkapároknek az esküvőik alkalmával minden oldalról juttatott ajándék, a házépítésnél nyújtott olykor önkéntes, olykor kötelező segítség. Ide tartozik bizonyos esetekben mindenki számára nyitva hagyott terményrészesedés. Így Délmagyarország némely községében tengeriérés idején mindenki letéphet magának annyit, amennyit a helyszinen megsüthet és elfogyaszthat. A tengerparti halászok is megengedik a nagy fogások idején, hogy ki-ki annyit tulajdonítson el magának, amennyit éppen hazavihet. Az öskommunizmus ezen késői maradványaihoz számítható a falusi nép sokszor magasztalt vendégszeretete, alamiznaadó készsége, de viszont lopási hajlama is. Némely termény, pl. gyümölcs eltulajdonítását nem is tekintik lopásnak. Felsőmagyarországon azt mondják, hogy azt az úristen mindnyájunk számára teremtette.

A kommunizmus tehát a falura nézve nem újabb, nem idegenebb eszme, mint a város számára. De azért megfontolást érdemel, minő helyzetet teremthetne a falvakon a győztes kommunizmus? Itt nem gondolunk a régi szűkkörű és sokszor szűkkeblű falusi közösségeknek a többi világtól el-

különítő gazdálkodására. Ennek változatlan felébresztése egyenlő lenne a technikai fejlődés, a művelődés eredményeiről való lemondással, az iparnak éhenpusztulásra vagy tengődésre ítélésével, a szellemi élet elsorvasztásával. Csupán a magasabbrendű kommunizmus állhat szemünk előtt, amely már az összes technikai, tudományos és társadalmi vívmányok alapjából indul ki és berendezéseiben éppen olyan kevésbé állhat meg a községek, mint az országok határai előtt.

Ezen kommunizmus eddig még nem jutott hozzá, hogy valamely nagyobb területen ellenséges támadásoktól mentesen berendezkedhessék, ahol a közhatalmat a kezébe kapja is, nagy mértékben meg kellett alkudnia az idők folyamán kialakult birtok- és gazdálkodási viszonyokkal a földművelő nép erre irányuló kívánságaival. Ez nemcsak nálunk történt, miképp előbb láttuk, hanem tudomásunk szerint Oroszországban is. Hogy a kommunizmus végleges győzelme esetén milyen lenne az átmenet a régebbi állapotból az újba, ez a békés vagy küzdelmes átalakulás oly részleteitől, esélyeitől függ, amelyeket előre ki nem számíthatunk. Ezért az erre vonatkozó konjunktúrák helyett inkább a falu népét próbáljuk vázolni, amint ez a kommunizmus teljes, végleges, zavartalan eszményi uralma esetén kialakulhatna, kiépülhetne. E tekintetben egy irányban kell haladnunk két egymástól különben elég messze álló írónak, Fouriernek és Bebelnek eszmemenetével. Bucharin eszméit is segítségül vehetjük.

A kommunizmus mindenekelőtt a lehetőségig megszünteti a város és falu közötti ellentétet, bár különbözőségüket egészen el nem tüntetheti. Az ipar éppen a mai technika mellett legtermelkenyebben nagy üzemekben folytatható, több egymást kiegészítő nagy üzem egymás mellett való elhelyezése kívánatos, mindenféle termékek és szükségleti cikkek elosztása is nagyobb központokból történhet legcélszerűbben, ugyanígy központot kíván a közügyek általános igazgatása, valamint a legfelső fokú tanítás is. Ezek által a városok szükségessége adva van. Ugyanezen városi góccokba azonban a mezőgazdasági termelés már nem összpontosítható, mert a mezőgazdasági munka színtere, a szántóföld, a mező, az erdő nem szorítható egy gyárudvar falai közé, a földművelőinek lakásai, valamint a gazdasági udvarok pedig nem lehetnek túlságosan messze a földektől, különben nagyon sok idő vész el az ide-oda járással, gép- és szerszámszállítással, a trágya rendes kihordása meg szinte lehetetlenné válik. Már a mi óriási határú parasztvárosaink is nagyon messze esnek a gazdasági célszerűség eszményétől. Ezért a mezőgazdasági termelés a kommunista rend mellett is főképp a falvakban kell, hogy megtörténjék.

Ezen falvak és a hozzájuk tartozó határok nagyságát azonban már a gazdasági adottságok, a talaj minősége, a termelhető növények, tartható állatok, terület- és munkásszükséglete adják meg. Minden faluhoz akkora határ tartozhat, amekkora egy központból még célszerűen megművelhető, hasznosítható; ahol eddig ily nagy területek egészen vagy majdnem egészen lakatlanul álltak, mert valamely távoleső központból kezelték, oda falut telepítenek, amihez az emberanyagot ama túltömött központokból, valamint az elegendő határ nélkül szükölködő kisközségekből veszik. Mert törpe falvakat, egyedül álló tanyákat lehetőleg ép oly kevésbé hagynak meg, mint földművelő városokat; az ilyen kis telepeken ugyanis a lakosság gazdasági, egészségügyi, szellemi és társadalmi szükségletei még nagyobb áldozatok árán is csak tökéletlenül elégíthetők ki. Az egész ország telepe-

dési térképe, amelyet a régi háborúk és belső harcok hullámai, az egyes birtokok, főkések és ezek érdekszövetkezéseinek kívánalmi alakították volt ki, az általános gazdálkodási célszerűség szerint ölt új alakot.

A földművelő nép rendes lakóhelyeül szolgáló falvakon kívül azért maradnak a szükséghez képest egyes inkább ideiglenes szállást nyújtó őr- és csőszházak, útkaparólakok, szénégető és pásztortanyák. Az erdei fakitermelés színhelyein lehetőleg egészséges méretű barakokból álló időszakos lakások emelkedhetnek, akár csak régen. Ahol igen sok munkát igénylő, kerti jellegű zöldség- és gyümölcsstermelés lehetséges, a határok összébb szorulnak a falu körül, amely azonban maga okvetlenül elég népes kell, hogy legyen a legszükségesebb egészségügyi és közművelődési intézmények tartására. Ahol a talaj vagy éghajlati viszonyok mostohasága csupán kiterjedesebb földművelést, legeltető állattenyésztést enged meg, ott a határ sokkal nagyobb kiterjedésű lesz.

Egy a mai fogalmak szerinti normális szemtermelő gazdálkodásra alkalmas területen mintegy 3—5.000 holdra eshet egy falu, egyenként mintegy 500 teljes erejű felnőtt férfilakossal, tehát közel 2.000 lélekkal. A lakosság túlnyomó részét a telep céljához képest földművesek képezik, de azért minden faluban van a helyben okvetlenül szükséges iparosokból, tehát a kőművesekből, kovácsokból, ácsokból, bognárokból, szabókból, vargákból, molnárokból, pékekből, mészárosokból, borbélyokból legalább 2—2, az esetleges tanoncokon kívül.

Mindenféle ipari tevékenységnek a falvakról elvétele, még a helyi szükségletek ellátásával is a városokba koncentrációja nem képezheti a kommunista társadalom eszméjét.

Minden faluban van árúraktár, amelyben a legtöbbször szükségelt egyszerű élelmi és ruházati cikkek, szerszámok, anyagok kaphatók, ennek kezelése is legalább 2 embert kíván meg. Mindegyikben van orvos, legalább egy szülésznő és egy ápolónő; mindenütt van orvosi rendelő és műtőhelyiség, gyengélkedő-telep, fertőző betegek azonnali elkülönítésre szolgáló épület, mindezek rendbentartása, valamint az időnként szükségessé váló fertőtlenítések és egyéb egészségügyi munkák végrehajtása legalább is további 2 embert kíván meg. Az orvos kézi gyógyszerházzal rendelkezik; így nem szükséges minden faluban gyógyszerháza; állatorvos is körzetenként alkalmazható. A falusi tantestület legalább 10 nőből és férfiből áll, mert a tankötelezettséget az óvodától kezdve a teljes korig szigorúan keresztülviszik, a népiskola nyolcosztályos, a felső osztályokhoz gazdasági iskola csatlakozik saját tangazdasággal, bemutató és kísérleti teleppel; a felnőtt ifjúság önképző tevékenysége megfelelő támogatásban, vezetésben részesül, a falusi könyvtár és olvasókör kezelése is munkát igényel. Így a 10 tagú tanszemélyzet mellett az összes tantermek, iskolaudvarok, iskola-fürdők, szertárak rendbentartása, takarítása, az iskolakertek és tanföldek munkái egy részének ellátása ismét legalább annyi női és férfi segédmunkaerőt vesz igénybe. A község gazdasági igazgatása legalább egy szakértőt és ennek egy vagy két segédjét veszi igénybe; ugyanezek látják el a község számadásait, anyag, eszköz és állat nyilvántartásait, még anyakönyvvezetését is. Legalább két ember kell, akik a tanácskozó helyiségeket, irodákat rendben tartják, az önkormányzati szerveknek kezére járnak. Így tehát az 500-ra tett férfi munkaerőknek vagy egy tizedrésze és ezenkívül a női munkásoknak egy hányada is olyan munkákat végez, amelyek csak közvetve mozdítják elő a mezőgazdasági termelést.

A férfiak kilenczede azért élethivatásaként folytatja a földművelő munkát; ezt tehetik mellékesen az előbb felsorolt különleges foglalkozásuk is és részt vesznek a mezei munkában a hivatásuk, egészségük és fejlődésük követelményei által megengedett mértékben az asszonyok és gyermekek is. Az előbbieknél a mezei munkákban való részvételük idejére a háztartás ellátásában és a gyermekek gondozásában megfelelő szervezetek, közös konyhák, napközi gyermekotthonok útján helyettesítendők. Az utóbbiaknak szorgalmi időit pedig úgy osztják be, hogy akkor, amikor a mezőn valóban segíthetnek, a tanítási cél elhanyagolása nélkül is iskolamentesek legyenek. Nem az a cél, hogy a szorgalmi idő épen 10 hónap legyen, hanem hogy az évnek mégis nagyobb részén át mindennapos iskolai oktatásban részesüljenek a nagyobb gyermekek is, akik már elég érettek gazdasági és társadalmi ismeretek felvételére.

A határhoz tartozó területek közül a legelő, erdők, rétek feltétlenül közös kezelés alatt állnak, amely alatt azonban nem valamely kicsinyes, korlátolt helyi érdekelttség tehetetlenkedését vagy garázdálkodását kell képzelni, hanem a központi igazgatás által kiküldött gazdasági vezető útmutatásai szerint a tudomány és gyakorlat legújabb állásának megfelelő kezelését. A szántóföldeken, kertekben, szőlőkben némely előkészítő és betakarító munkák, különösen a gépszántás, műtrágyázás, aratás, begyűjtés, cséplés, sajtolás, messzebbmenő munkaegyesítéssel jár, egyszóval az, ami nagyobb gépek, készülékek alkalma közös erővel történnek. Ellenben a munkák más része, pl. a kapálás, acatolás, permetezés, amelyekben inkább az egyéni buzgalom és gondosság jut érvényre, az egyes földtáblákon állandóan egyes földmunkásokra bízható, akik nagyobb gonddal végzett munkájuknak a nagyobb termékekben mutatkozó eredményét az évi leszámoláskor követelhetik. A gulyabeli jószág és ennek kezelése közös pásztorkokkal szintén közös, ellenben az egyes gazda tejelő, esetleg vontató állatát ismét maga gondozza, csak épen a szükséges takarmányt, almot kapja hozzá. A teljesített igásmunka és beszolgáltatott tejmenyiség szintén befolyással van az egyes évi keresetének meghatározására. Ugyanez áll a baromfinevelés és méhészkedés eredményeire nézve is. Az egyes földmunkás keresete egyáltalában két elemből alakul ki. A közös munkákban való részvétel béréből és az egyénileg reábizott termelés eredménye szerinti jutalomból. A teljesen kialakult kommunizmusban a javadalmazás mindkét neme csakis árúkra és haszonvételekre (utazási alkalmak, szállás) szóló utalványokból állhat, amelyet úgy a helyi, mint a városi körzeti raktárakban, vagy a kiszolgáltatási helyen beválthatók. Ily utalványokban kapják díjazásukat az iparosok, értelmiségiek, közalkalmazottak is. Adót a kommunista társadalom nem ismerhet; az egyes egyéni munkája termékeiből elsősorban a saját és családja ellátására szükséges, az üzérkedés megelőzése végett megszabott részt veheti igénybe, a többletet a községi raktárba köteles szolgáltatni, ahova a község közös üzemein termelt cikkek is kerülnek. A raktár készleteiből ismét elsősorban a község lakóinak egyéni termelésük által nem fedezett szükségleteit biztosítják; a többletet a körzeti központot képező város raktárába vagy elosztóhelyére szállítják az ipari népesség ellátására.

Az egyes szűkebb családok kertés házakban laknak, amelyekben háztartást, házi gazdaságot vezethetnek, erre elegendő idejük marad, miután a közös birtokterületek megművelése minden munkamegtakarító segéd-

eszköz igénybevételel, a leggazdaságosabban történik. A célszerűség kérdése azután, hogy mit utaljanak a házi és mit a közös gazdaság körébe, lehet, hogy a gyümölcsöt, tejet az egyik helyen, a szemtermelés mellett mellékesen, házi gazdaságokban állítják elő, másutt ellenben a főtermelési ágat képezi a valódi nagy üzemekben folytatott kertészet és tehenészet.

A falu nemcsak gazdasági, de szellemi, társadalmi közösséget is képez. A nagyszámú értelmiség tagjainak egyenes kötelessége, hogy a falu minden foglalkozású és korú lakosát alkalmilag összegyűjtsék, mindegyiket a neki megfelelő oktatásban, tájékoztatásban részesítsék, olvasásra, esetleg alkotómunkára is serkentsék, a nép békés és szép szórakozásáról, ünnepek, hangversenyek, színelőadások rendezéséről gondoskodják. A szeszívás, duhajkodás és egyéb erkölcsileg és egészségileg ártalmas szórakozás természetesen kizárva marad. Ahol ellenben a népnek régi művészete, költészete, zenéje fejlődött ki, hol szép ünnepi szokásai maradtak fenn, ott mindezek további ápolásban részesülnek. Minden falunak van közművelődési épülete, amelyben a könyvtár, olvasóköri, előadóterem, esetleg muzeum talál helyet; ez a muzeum még külön épületcsoportban is található elhelyezést, mint a vidékbeli építészet, gazdasági, házi és ruhafelszerelés emléke, esetleg művészi mintája.

Minden falu a legszorosabb gazdasági és szellemi érintkezést tartja fenn a körzeti központját képező legközelebbi várossal. A helyi érdekű vasúthálózat megfelelően kiépül, gépkocsijáratok is nyílnak. Ezúton a városba kerülhetnek a falu romlásnak kitett termékei, időről-időre az eltartható termésfeleslegek is, így jutnak a falu raktárába a városi ipari készítmények és másunnán hozatott termények. Ezen vasúti vonalak és *kocsijáratok segítségével a falusiak* a városi raktárakat is felkereshetik, a városiak pedig kirándulhatnak a falvakba. Ezeket a kölcsönös látogatásokat művelődési célzattal rendezik és kivált a falusi ifjúságot vezetik a városi ipartelepek, múzeumok megtekintésére, nagyobb szerű színelőadások hallgatására, viszont a város ifjú nemzedékének bemutatjuk falun a szabad természetet és mezei munkát. Előadók, oktatók, művészek is mennek nem csupán a városból a faluba, de a faluból a városba is. Ha az élet és munkakör kölcsönös megismerése arra vezet, hogy a városi gyermekek egy része kedvet kap a falusi életre, viszont a földművesek gyermekei ipari, értelmiségi pályákra éreznek hajlamot magukban — a társadalom ezen kívánságukat alkalmasságuk és az egyéb lehetőségek szerint teljesíti. Nem is szorítkozik a falu érintkezése csakis a legközelebbi körzetközpontot képező várossal, megfelelő módon és arányban kiterjed az lehetőleg az egész ország, vagy az egész nagyvilág gazdasági és műveltségi gócaira.

Ha valamely faluba történetesen bányá, vagy nagy központokból kihelyezhető ipartelep esik, ez csak kevésbé módosítja a falu összképét. Éppen, hogy a határ egy részét az ipartelep munkásai mint illetménykertjeiket művelik, míg a többi földéken a falu mezőgazda lakói éppen úgy termelnek, mintha az ipartelep nem is léteznék, kivéve, ha az esetleg szesz- vagy cukorgyár, amelynek hulladékait, mellékterményeit gazdaságukban hasznosítják. A községi raktár, egészségügyi és tanügyi szervezet, társadalmi élet, a városi központokkal való összeköttetés nagyjában úgy alakul, mint a tiszta mezőgazdasági falvakban.

A nagy mezőgazdasági munkák idején a városi ipari munkások ki-

segítik a falut, amely nekik viszont üdülést nyújt. Ezt esetleg úgy szervezik meg, hogy a városi munkás a tavaszi, nyári, őszi nagy gazdasági munkák idején — mondjuk — két-két heti falusi tartózkodásra kap engedélyt, amelyből egy-egy hetet mezei munkában, egy-egy hetet pedig teljesen a maga kedvére tölt el. A gyermekes városi családok hosszabb időre is alkalmat kapnak falura telepedésre. Az ellátásukhoz szükségeseket természetesen a köz szolgáltatója, elhelyezésük vagy a családi vendéglátás alapján történik, vagy a városiak számára szállodák építendőek, persze az ezen fogalomhoz fűződő nagy méretek és fényűzés nélkül, ellenben teljes tekintettel az elhelyezendő és ellátandó egyének és családok szükségleteire.

Ezekben igyekeztem, leginkább képzeletből a falu képét megrajzolni, amint az egy teljesen érvényre jutó, semmiféle önző egyéni törekvések által meg nem zavart eszményi kommunizmusban kialakulhatna. A lefektetett eszmék egyelőre az enyéimé, ha egyiküket-másikat kölcsön is vettem; semmiféle hivatalos sugalmazást vagy tervet nem fednek. Meglehet, hogy az eszmék között sok olyan van, amelyet nemcsak az eszményi kommunizmus valósíthat meg, hanem bármely más társadalmi berendezés is, ha csak eszményien viszik keresztül. De hiszen éppen abban van a próbaköve a helyes gondolatnak, hogy minden eszményi rendszernek a következetes keresztülvitel mellett hozzá kell vezetnie.

A gyermekügyi biztosságok.*)

Írta: Szerdahelyi Sándor.

A Forradalmi Kormányzótanács 72. számú rendeletét kívánjuk ismertetni az alábbi sorokban.

Ez a rendelet az igazságügyi szervek gyermekvédelmi feladatait határozza meg. Távol a napjainkban annyira divatos szertelenségektől a praktikus célok kitűzésében, klasszikus elméleti megalapozottsággal és a gyakorlati életbe való bekapcsolódás őszinte készségével, ez a rendelet határmutató a gyermek-kriminológiai jogalkotás terén. Gyökerei látszólag visszanyúlnak a kapitalizmus igazságügyi szervezetébe. Valóban a régi igazságügyi szervezet egyik zugában ott szerénykedtek magukra hagyottan, félreismerten, kigúnyoltan, sokszor lenézetten, komoly eszközök híján, a gyermekbíró-ságok. Volt azután néhány fegyházjellegetű »javító-nevelőintézet«, amelyekben a pedagógiai szempontok mellőzésével együvé nem tartozó elemeket zsúfoltak össze, odadobva őket a kapitalista kizsákmányolásnak. Ámha a legjobb, a legtökéletesebb, a legtisztább intencióktól vezetett szervezet lett volna is a kapitalizmus gyermekbíró-sága, aminthogy a gyermekbírák körében egész sorát láttuk a megértő, együttérző, melegszívű embereknek, a munka eredménytelenségének forrása nem is annyira a gyermekbíró-sági szervezetben, mint inkább a kapitalizmus számtalan benső ellentmondásában rejlett.

Amikor az egyik oldalon a kapitalizmus egész légióit ontotta — túlnyomólag a proletáriátusból — az erkölcsileg, a lelkileg és a testileg beteg gyermekeknek és fiatalkorúaknak, a másik oldalra odaállította egyetlen védekező eszközként nem is annyira a gyermekek, mint inkább a kapita-

*) A kérdéssel már foglalkoztunk röviden lapunk előző számának 44. oldalán. Szerk.

lizmus védelmére a gyermekbíróságokat, amelyek a nyugodtabb kedélyű vezetők kezében csakhamar unatkozó, skatulyázó hivatalokká lettek és ahol lelkesedő, küzdeni akaró volt a bíró, ott kétségbeesett szélmalomharcot láttunk megvívni primitív fegyverekkel a lehetetlenül nagy feladatok fellegetve. A gyermekkriminalitás elleni küzdelem számtalan nehézsége nemzetközi jelenség és ha Magyarországon a helyzet súlyosabb, mint a nyugateurópai államokban, úgy ez a városi és falusi proletáriátus nagyobb fokú kizsákmányolására, rosszabb lakásviszonyaikra, a nagyobb fokú analfabetizmusra, elmaradottabb egészségügyi viszonyainkra és az egész állam-berendezkedésünknek mivel sem enyhített bank- és agrár-feudális jellegére vezethető vissza.

A kialakulandó szocialista társadalmi rendben a kriminológia általában, különösképpen pedig a gyermek-kriminológia elveszti eddigi büntető karakterét és aszerint, amint az egyes esetek megkívánják: nevel, javít vagy gyógyít, vagy ha ez kilátástalan, elkülönít. A szocialista kriminológia a büntetést nem megtorló, hanem pedagógiai eszközként fogja fel. Ezt a felfogást érvényesíteni lehet már a jelenlegi zürzavaros és a kapitalizmus áldozataitól telített és terhelt átmeneti világrendünkben is. A Kormányzótanács rendeletébe foglalt gondolatnak ez adja meg az alapszínét.

Számol a rendelet a rideg ténnyel, hogy a gyermek-kriminalitás eddig nem tapasztalt arányokat öltött és hogy azok az okok, amelyek ezt a szocialis járványt előidézik, bőségesen és még sokáig fennállanak. Erre vallanak a rendelet széleskörű intézkedései, amelyeket intézményekkel, tehát a segítség komoly eszközeivel bástyázott körül. Ennek az előrelátásnak helyességét azért hangsúlyozzuk annyira, mert a kérdésben kevésbé jártos elvtársaink körében az a tévhit terjedt el, hogy a szocialista társadalmi renddel a kriminalitás általában, de főképpen a gyermekkriminalitás egy csapásra megszűnik és ezért a nagyrésztben remélhetőleg átmeneti intézkedésekre és intézményekre — sajnos, ez a felületes megítélés nemcsak az általunk tárgyalt területre vonatkozik — úgy tekintenek, mint szájalomraméltó halandókra, akiknek arcán ott ülnek a végvonaglás bélyegei. A rendelet megalkotói azonban nem a fantázia birodalmában élnek, hanem a realitás emberei és ezért komolyan berendezkednek az átmeneti, valószínűleg hosszú időszak sajnálatos tényeinek leküzdésére. Nemcsak a laikus közönség, de számos, újabban felmerült és a gyakorlati élettel még kapcsolatot fenn nem tartó teoretikus is áldozata egy veszélyes optikai csalódásnak és a távol jövőndőbe képzelvén magát, irgalmatlanul a vérpadra kíván hurcolni a multból reánk maradt és a mának szükségleteiből még fakadó, jól bevált, vagy helyesen átszervezhető dolgokat, amelyeket talán egy távolabbi fejlődés egészben vagy részben feleslegessé fog tenni. Általában naivság azt hinni, hogy a ma nem a tegnaptól ered és a holnapnak nincs szüksége a mára. Ha valamely intézményt a jövő fejlődés az elmúlásra ítél, ezt bizzuk csak magára a fejlődésre, illetve a változandó összes körülmények megváltozására. Amit alkotunk, azt ne szánjuk efemérának, de jól és fejlődésképesen alkossuk meg.

Ami a kriminalitást általában és benne a gyermekkriminalitást illeti, alig remélhetjük, hogy belátható időn belül megszűnik. Az emberiség még nemzedékeken keresztül nyögni fogja az osztályuralom korszakainak évezredek emlékeit. A szociális viszonyok együttható káros tényezőit a nyomor fogalma alatt összefoglalva, világosan látjuk a kriminalitás és a

nyomor összefüggéseit. Ezek az összefüggések látszólag egyszerűek, valójában azonban a direkt összefüggés az eseteknek csak egy részére áll fenn, míg az esetek nagyobb részében az összefüggést élettani és lélektani tényezők komplikálják, sőt az esetek egy részében az oki összefüggésből a társadalmi tényezők egyáltalán hiányoznak és a bűnözésnél kizárólag élettani vagy lélektani hatóokok forognak fenn. Ez mutatja a kérdés bonyolult voltát és azt, hogy a megoldást nem bizhatjuk valamely lendületesen egyszerű formulára. Az idevonatkozó kérdések tudományos vizsgálata és alapos kritikája visszanyulnak a magyarországi kapitalizmus utolsó esztendőire, amelyek során a tudományos vizsgálódás révén kialakult közvélemény három főkövetelményt állított fel: az első a gyermek-kriminalitásnak teljes szétválasztása a felnőttek kriminalitásától (a rövidség okából nem beszélünk a fiatalokról), a második a pedagógiai és orvosi jelleg előtérbe állítása, a harmadik a proletártársadalom segítségének igénybevétele. A Kormányzótanács rendelete ezeket a követelményeket megvalósítja.

Nem is szabadna beszélni róla, de manapság valóságos dicséretszámba megy, amikor meg kell említenünk, hogy a rendelet az igazságügyi szervezet gyermekvédelmi hatáskörét kristálytiszta pontossággal el tudja választani más tényezők tevékenységétől, feltékenység nélkül részeltet a munkában mindenkit, aki dolgozni akar, nem kisajátítani akar szomszédos területeket, hanem kooperációnak veti meg az alapját.

Az igazságügyi gyermekvédelmi eljárás középpontjában a korábbi gyermekbírószágra emlékeztető gyermekbiztosság áll. Amíg azonban a gyermekbírószágot tisztán hivatásos bírói szervezet volt, addig a gyermekbiztosság a proletár-demokrácia garanciáit viseli. Amikor ez az intézmény a kriminalitásban talált gyermek jövő sorsáról határoz, ez a döntés immár társas eljárás útján történik. Az eljárást a gyermekbiztos vezeti. A gyermekbiztosokat mindkét nembeli szakemberek sorából a munkás- és katonatanácsok választják. A gyermekbiztosok mellé a mindenkori tanácsokba a magyarországi tanítók szakszervezete, továbbá a magyarországi munkások gyermekbarát egyesülete egyenlő arányban küld ki mindkét nembeli bizalmi személyeket.

A rendelet gondoskodik annak feltételeiről, hogy a tanács minden egyes esete individuálisan ítéltesse meg. Evégből a rendelet egyrészt a tudományos vizsgálódás eszközeit, másrészt szakképzett közegekből álló apparátust bocsátja a gyermekbiztosságok rendelkezésére. A megítélés alapja nem maga a bűncselekmény lévén, hanem annak motivumai, amelyek részben az egyén belső világában, részben szűkebb és tágabb környezetében rejlenek, a vizsgálódás ezeknek a motivumoknak felderítésére irányul. A gyermek környezetének tanulmányozására rendszerint a rendelettel statuált gyermekőrség, az iskolaköteles gyermekeknél az iskolai gyámok állnak a rendelkezésre. A belső motivumok felderítésére a kriminálpedagógiai intézet szolgál, ahol teljesen szakszerű vezetés alatt teljesített részben általános orvosi, részben pszichológiai és pedagógiai természetű megvizsgálás történik.

Ez a kétoldalu vizsgálati eljárás a gyermekbírószági gyakorlatban is fennállott és szolgáltatott értékes adatokat az egyes problémák megoldásához. Ujak azonban azok a segédeszközök, amelyeket a rendelet minden

eshetőségre gondolva bocsátott a gyermekbiztosságok rendelkezésére. Helyesebben a rendeletben egyelőre csak a programot fektették le abban a reményben, hogy a program megvalósítása, amely részben szakemberek kiképzésén, részben építkezési és egyéb technikai dolgokon fordul meg, mielőbb lehetővé válik.

A szakemberek kiképzésére szolgál a kriminalpedagógiai intézet, amely a végső kialakulásában a gyakorlati vizsgálati munkálatok mellett tudományos kiképzésre szolgáló laboratóriummal, könyvtárral, múzeummal és szemináriummal lesz kapcsolatos. A kriminalpedagógiai intézet sem új intézmény, mint magánegyesülés tengődött a régi jó időkben, amíg most az új korszak a szükségességét elismerte. Ennek a kriminalpedagógiai intézetnek a legfőbb jelentősége abban áll, hogy a gyermekbiztosságok elé kerülőket megfelelő szempontok szerint fajtázza. Lényegében itt van a novum, amelyet a rendelet a gyakorlatba átvinni akar. A nem együvé válók különválasztása, az együvé válók egyesítése és speciális kezelése. Ez az, ami a régeből hiányzott és amely nélkül eredményt elérni nem lehet. A javítóintézetek eddig egyenlő elbánás alá vettek javíthatót és javíthatatlant, az egészségeseket és betegeket. Alkalmazták módszereiket, amelyek egyik részére beváltak, a másoknak ártottak.

Ha a gyermekbíróóságok a gyermek sorsának megítélését illetően nagy hatalommal voltak felruházva, úgy a gyermekbiztosságok hatalma e téren szélesebbkörű. Ezt az óriási hatalmat enyhíti azonban a szervezet proletár-demokratikus berendezése, másrészt az a körülmény, hogy rendelkezésére fognak állani a legkülönbözőbb célokat szolgáló intézetek. A gyermekbiztosságok hatalmi többlete abban mutatkozik, hogy csak a felső korhatárt jelöli meg a rendelet a 18-ik évben, az alsó korhatárt nem jelöli meg; a gyermekbiztosság intézkedik 18 éven alul mindenkinek az ügyében, aki a gyermekbiztosságok feladata körébe tartozó nevelési intézkedéseket igényel, tekintet nélkül az eljáró hatóságokra; a gyermekbiztosság bármely értesülés alapján hivatalból jár el. Az igazságügyi nevelőintézetekbe csupán a gyermekbiztosság utalhat be és az elbocsátásról csak az intézkedhetik; az intézetben elhelyezettek további sorsát figyelemmel kíséri; végül a gyermekekkel szemben elkövetett büntetendő cselekmények esetében — amennyiben eljárása során a gyermekbiztosság ilyenről tudomást szerez — a vádat képviseli. Különös jelentősége van az újonnan megszerzett jogterületen a hivatalból való eljárásnak és főképen annak, hogy a gyermekbiztos nem veszi el szeme elől az intézetbe utaltat, hanem annak sorsát továbbra is figyelemmel kíséri.

Régi hiányt igyekszik pótolni a rendelet az úgynevezett »Gyermeke-mentő otthonokkal«. Ezideig a rendőrség gyűjtőcelláiba zsúfolták össze a gyermekeket és fiatalkorúakat tolvajokkal, rablókkal, részegekkel és prostituáltakkal, úgy válogatás nélkül, ahogy a különböző korú és nemű egyéneket razziák alkalmával, vagy egyes cselekedetek kapcsán összeszedték. E cellák fizikailag és erkölcsileg kétségbeejtően romlott milieujében sokszor látunk magunk is gyermekeket, akik egészen ártatlan jellegű és a korukban nem ritka csavargáson kapattak rajt, vagy csak nagyon kezdetleges erkölcsi defektusuk volt. Ha meggondoljuk, hogy Budapesten naponta 40—50 gyermek és fiatalkorú került gyermekrendészeti eljárás alá, láthatjuk csak át a veszélyt, amelyet megfelelő gyűjtőhelyek hiánya okozott. Szóval a rendőrségi fogdák célszerű pótlására szolgálnak ezek a gyermek-

mentő otthonok, amelyekben a gyermekek addig maradnak, amíg ügyük a gyermekbiztos elé nem kerül.

A gyermekbiztosság az eset tudományos előkészítése után igen széleskörűen intézkedhetik aszerint, hogy javítható, vagy javíthatatlan gyermekről vagy fiatalkorúról van szó. Az esetek igen jelentékeny hányadában pedig javító intézkedés nem is szükséges, mert a probléma valamely pénzbeli vagy természetbeni segélyezéssel, egészségügyi, vagy közönséges értelemben vett nevelőintézetbe való elhelyezéssel, gyógykezeléssel vagy új milieu megadásával elintézhető. Az utóbbi esetekben a gyermekbiztosság közbenjár illetékes hatóságoknál a megfelelő intézkedés érdekében.

Ahol a baj forrása a különben megfelelő környezet tudatlansága, ott a gyermekbiztosság feladata a szülők, vagy a nevelők, vagy más gondozók felvilágosítása. A javítható gyermekekkel szemben alkalmazhat pedagógiailag megengedett fenytéseket és szükség esetén a gyermek mellé nevelő felügyeletet rendel ki. Oly esetekben azután, amikor a gyermek családi elhelyezése nem lehetséges, vagy nem kívánatos, mint végső eszköz áll elő a nevelőintézetek igénybevétele.

A rendelet ötféle intézményt statuál. Kettőt a javíthatók részére aszerint, hogy gyermekekről, vagy serdültekről van szó. A gyermekek intézeteit *átmeneti* otthonoknak, a serdültekeit *munkára nevelő* intézeteknek nevezi. A javíthatóságnak a rendelet szerint a testi és szellemi épség a kritériuma. A munkára nevelés gondolata megvan már az eddigi javítóintézetekben is, azonban ott nem annyira munkára nevelés folyt, mint inkább közönséges kapitalista kizsákmányolás, amelynek keretében a dolgozni tudók mellett dologra kényszerítették és pedig sokszor ugyanazon követelménynek mellett a testileg vagy szellemileg beteg fiatalkorúakat is. A szocialista társadalmi rendben természetesen kizsákmányolásról nem lehet szó. A rendelet helyes újítása az, hogy a kiválogatott munkaképes fiatalkorúaknak megadja a lehetőséget komoly szakmát tanulva, az életben elhelyezkedésre.

Ami a javíthatatlanokat illeti, a rendelet háromféle intézetről gondoskodik és pedig külön intézetről történik gondoskodás a gyengeelméjűek és gyengeetehetségűek, külön az erkölcsi fogyatkozásban szenvedő idegbetegek és végül külön a közveszélyesek számára. Ezekben az intézetekben nyilván a gyógypedagógia jut majd a legfontosabb szerephez.

A proletárdiktatura végtelen súlyos körülmények között vette át az ország kormányzását. Helyes és helytelen, gyakorlati értékű és kivihetetlen eszmék tömkelege árad elő, szűk lehetőségek között harcolva a megvalósíthatóságért. Ebben a küzdelemben sok szellemi és anyagi erő és munkakészség pazarlódik el. Áll ez a gyermekvédelem terén is. Az ügy érdeke iránt tartozó őszinteséggel meg kell mondanunk, hogy a gyermekvédelmi kaoszban eddig az egyetlen igazán szilárd pontnak az igazságügyi gyermekvédelmet látjuk és nagyon kívánatosnak tartjuk, hogy az igazságügyi gyermekvédelem a rendelkezésre ma álló lehetőségeket a maga jól megfontolt és értékimmélő módszereivel alaposan kiaknázva igyekezzék a rendeletbe lefektetett rendszert mielőbb kiépíteni.

Mindenekelőtt a gyermekmentő otthonok és megfigyelő átmeneti otthonok kiépítését tartjuk szükségesnek, mert ezek hiányában minden egyéb értékét veszti.

Szükségesnek tartjuk ehelyütt felemlíteni azt a szempontot is, hogy az intézetek teljesen zárt jellegét csak a javíthatatlanok intézeteire szorítsák és annak a néhány előrelátható szökésnek az okából, amellyel a szigorú pedagógiai felügyelettel kapcsolatos nyílt jelleg jár, ne ismételjük meg az eddigi javítóintézeteknek azt a hibáját, hogy az intézeteket valósággal fegyházzá süllyesztették. A javítóintézetben elhelyezett gyermekeknek az élettől való kapcsolatát — és különösen áll ez serdülőkre — biztosítani kell. A munkára való oktatás, amennyiben magukban az intézetekben történik vagy arra vezet, hogy egészen kezdetleges természetű munkákkal volnának kénytelenek foglalkoztatni a fiatalokat, amely munkáknak sem az élethez, sem az illető egyén képességeihez semmi közük nincsen, vagy az illető intézetet kellene egy, vagy legfeljebb két szakmából való üzemmé berendezni. Az igazi javító nevelés nem nélkülözheti a helyes pályaválasztást, amely viszont a foglalkozásbeli elhelyezkedéseknek igen változatos lehetőségeit kívánja meg. A munkaképes, javítható fiatalokat képességüknek megfelelően ipari és mezőgazdasági üzemekben kell munkára elhelyezni, ahol együttműködve a többi proletárral, azok szellemét és a munka szellemét ott magábaszívhatja. Ide kapcsolódik be a patronage kérdés megoldása is amennyiben az üzemekben elhelyezett gyermekek leghivatottabb patrónusa az a komoly, megállapodott proletár, aki a gyermek helyzetét megérti, aki a gyermeket munkára tanítja és sorsát figyelemmel kíséri. Egyébként a rendelet intézkedik nevelő felügyeletről, amikor is a gyermek intézeten kívül kerül gondozás alá. A munkásokra itt is jelentős patronagemunka vár.

A gyermekbiztoságok működésüket már meg is kezdték. Egyelőre természetesen küzdenek segítő eszközökben való hiányokkal, egy azonban már is bevált és ez a munkások és munkásnők közreműködése. Szeretet, megértés és hozzáértés. Ezt vitték magukkal a munkások működésük ezen újabb területére.

Az entente szociálpolitikai béketervezete.

A nemzetközi békeszerződés munkaügyi tervezetét a Commission de la législation internationale du travail dolgozta ki Gompers Sámuel amerikai munkásvezér elnöklete alatt. A szociálpolitikai követeléseket a következőkben összegezték:

1. Az emberi munka sem jogilag, sem tényleg nem lehet tárgy a kereskedelmi forgalomnak és nem képezhet árúcikket.

2. A munkáltatók és munkások egyesülési jogát biztosítani kell mindazokra a célokra, amelyek a törvénnyel ellenkezésben nincsenek.

3. A 14 éven aluli gyermekek munkája sem a kereskedelemben, sem az iparban megengedve nincs. E rendelkezés célja a gyermekek testi fejlődését és oktatását előmozdítani. A 14—18 életévek között gyermekek által csak oly munka végezhető, amely testi fejlődésükkel összhangban van és azon feltétel alatt, hogy sem szakmabeli kiképzetésük, sem oktatásuk az általános mód szerint nem károsodik.

4. Mindenkinek, aki munkát végez, joga van arra, hogy olyan bért követeljen, amely lehetővé teszi neki, hogy korának civilizációjával és országának állapotával megegyezőleg élhessen.

5. A mennyiség és minőség szerint egyenlő munkáért nemi különbség nélkül ugyanazt a bért kell fizetni.

6. Mindenkinek, aki munkát végez, igénye van hetenként egy szünnapra. Általánosságban ez a nap vasárnap legyen, mégis más nap is választható, amennyiben az nem volna lehetséges.

7. A munkaidő az iparban napi 8 és heti 48 órára korlátoztatik. Kivétel teendő azokban az országokban, amelyekben az éghajlat vagy az ipari szervezet kezdetleges fejlettsége vagy más körülmények a munka eredményességében lényeges eltérést okoznak.

8. Mindazok, akik valamely országban a törvények értelmében megtelepednek és ott munkát teljesítenek, úgy maguk, mint családjuk, ugyanolyan elbírálás alá esnek, mint azon ország saját polgára. Ez a rendelkezés kiterjed a munkástörvényekre és a szocialisztikus törvényhozásra.

9. Minden állam kötelezve van biztosítékokat nyújtani arra nézve, hogy a munkásvédelmi törvényeket és rendeleteket végrehajtja és hogy a munkafelügyeleti szolgálatot organizálja. Ezen ellenőrző szolgálat személyzetébe nők is felvétessenek.

Valamennyi ország munkásságának követelése volt, hogy a nemzetközi béketárgyalásokkal egyidejűleg nemzetközi szakszervezeti kongresszus hívassék egybe, amely a békeszerződésbe felveendő munkajog kérdésében állást foglaljon és kifejezésre juttassa az összes ipari államok munkásságának követeléseit. Első ízben 1914. év őszén az Amerikai Egyesült Államok munkásainak kongresszusán merült fel ez a követelés. 1916. év nyarán Anglia, Franciaország, Belgium és Olaszország munkásai követeltek hasonlót Leedsben, ezt követőleg 1917. év őszén a németek, osztrákok, magyarok, svájciak, hollandiak és skandinávok részvételével volt Bernben kongresszus és végre 1919. évi február havában mindkét ellenséges tábor és a semleges országok munkássága tartott nemzetközi szakszervezeti és szocialista kongresszust.

A fent közölt sovány program — az entente válasza.

A versaillesi urak kongresszusa nem tartotta szükségesnek, hogy oda összehívja a munkások kongresszusát. A világ összes elnyomott proletárjai tudomást szerezhetnek ebből a kategórikus megtagadásból, hogy mit jelent az imperialista és kapitalisztikus államok szociálpolitikája. A nemzetközi békeszerződés ki akarja mondani a nyolcórás munkanapot »alapelv« gyanánt ugyanakkor, amikor Németország azt már 1918. november 12-én elrendelte, s amikor egyéb országokat nem is említve, Magyarországon is „*a rendes munkaidő napi 8, illetőleg heti 48 óra*“. A most idézett rövid mondat az a törvény, amellyel a kommunista Magyarország a nyolcórás munkanapot meghonosította, minden korlátozás, minden előfeltétel, minden hátsó ajtó nélkül, míg az imperialisták a klimához, az ipari fejlődéshez, a nemzetek kultúrállapotához, a gazdasági célszerűséghez kívánják a nyolcórás munkanap meghonosítását kötni. De valóban nem szabad összehasonlítani a kommunista Magyarország szociális haladását a művelt nyugati imperialisták álmaival. Mert nálunk minden munkásvédelmi törvény csak a munkások harcának letompítására és azok félrevezetésére szolgál. A nemzetközi békeszerződés nem akar tudomást venni az anyavédelemről, az éjjeli munkáról, az egészségre káros munkanemekről, nem ismeri a háziipar emberromboló hatását, a szabad költözködési jogot, a kollektív munkaszerződést és azt, amit utoljára említünk, de első-

sorban érdemel említést, a szociális biztosítást. Oly államok vettek részt a munkásvédelmi tervezet megalkotásában, amelyek ebben a tekintetben a leghátramaradottabbak és beleszólása lesz annak megalkotásába Belgium, Ecuador, Haiti, Hedsas, Liberia, Peru és Siamnak, de nem szólhat bele a német birodalom. A német szakszervezetek a nemzetközi kapitalizmusnak, a szocializmus és a proletárság forradalma elleni merénylete ellen kiáltvánnyal fordultak a világ összes munkásaihoz.

Nemcsak a munkásvédelmi követelések tekintetében követett el az emberi haladás elleni merényletet az entente békegyülekezete, hanem azon eljárás megállapításával is, amellyel a jövőbeni szociálpolitikát kívánja előkészíteni. Versailles szerepét ismerjük az 1871. évi Commune idejéből, amikor ezen a helyen gyűlt össze az a had, amely Thiers vezetése alatt a párisi munkások ellen fordult. Azóta negyvennyolc év mulott el, de Versailles szerepe megmaradt, Thiersét pedig átvette Clemenceau. A kommunista Magyarország proletárvédelmét kevésbé fogja befolyásolni az, hogy a még kapitalisztikus államok miként kívánják szociálpolitikájukat a jövőben fejleszteni. Viszont azonban a szociálpolitika egyszersmind kultúrfejlődés is és így minden idegen országbeli hátramaradottság kihatással van azokra az országokra, amelyekkel összeköttetésben van. Lloyd George a német szociális biztosítást »fenséges alkotmánynak nevezte, amelyért az egész világ köszönettel tartozik Németországnak.«

III. A német birodalom 68 millió lakosa közül kerekén 20 millió volt, betegség, 25 millió baleset és 16 millió rokkantság és aggkor esetére biztosítva. 1914. év végéig közel 11.7 milliárd márkát fizetett ki kártalanítás címén (betegsegélyezés járadékok, stb.), kb. 127 millió biztosított és ezek hozzátartozói részére. A jelzett időben a betegségi, baleset-, rokkant- és családbiztosítás címén kb. napi 2.5 millió márkát fizettek ki Németországban. A szociális biztosítás mindinkább tervszerű veszélyelhárítással és bölcs emberökonomiává alakult át és a német munkások oly védelemre hivatkozhattak, amely őket életük, egészségük, erkölcsiségük esetén a lehetőség szerint megvédte. Hivatott amerikai helyről röviddel a háború kitörése előtt mondták, »hogy Németország úttörően haladt előre. Mindaz, amit a balesetvédelem az ipari hygiene és a szociális jóléti gondoskodás terén teljesített, mintaszerű.« A német birodalom halandósága 1872-ben minden 1.000 lakos után 30.6, az 1913. évben pedig 15 haláleset volt. A tuberkulotikus megbetegedések száma 1892. évben minden 10.000 ember után 25.9, az 1913. évben 14.3 volt. Az 1871. évtől 1910. évig terjedő időben az általános élettartam 9 évvel növekedett. A férfiak és nők alkotó munkaereje a négy évtizeddel előbbihez képest három évvel emelkedett. Az egészséggondozás a széles néprétegek tudásává vált és a német nép erkölcsi és szellemi erejét emelte.

A háború tartama alatt 100 újabb törvényt és rendeletet bocsátottak ki, hogy a munkásbiztosítás fennakadást ne szenvedjen, és épp akkor akarja az entente a mintaszerű német munkásvédelmet tönkresilányítani, amikor a háború ideje alatt 5^{1/2} millió német ember pusztult el és amikor arra kell számítani, hogy a halandósági arányszám évekre kiterjedőleg emelkedni fog. A front testi és lelki erőfeszítései, a védtelen asszonyok, aggok és gyermekek ellen irányzott éhségblokád megrendítette az összes népeket, amelyek ellen az entente hadat viselt. A tuberkulózis elleni hatásos küzdelmet a háború évtizedekkel vetette vissza. A nemi betegségek min-

den eddiginél nagyobb mérvben szaporodtak el és a jövő generáció átkos silánysága a következménye a már-már végtelennek látszó ellenségeskedésnek.

Azokat a népeket, amelyeket el akarnak szakítani a német birodalomtól, azokat egyúttal szociálpolitikailag is a mélységbe taszítják. Az eddig *Lengyelországban* hatályos orosz betegségi és balesetbiztosítás csak tapogatózó kísérlet volt. A régi Oroszország a rokkant- és aggkori biztosítást csak egyes állami üzemekre nézve ismerte. A provizórikus lengyel államtanács által német mintára, de annál sokkal szűkebb terjedelemben megalkotott betegségi biztosítás eddig csak papiron van meg. A munkásvédelem Lengyelországban a legkezdetlegesebb. *Franciaország* szociális biztosítása is mélyen hátramaradt a német mögött. A betegségi biztosítás itt önkéntes. A tengerészekre nézve megalkotott kötelező balesetbiztosítástól eltekintve, amelyhez szintén nem kapcsolódik balesetelhárítás és tervszerű gyógyeljárás, a balesetbiztosítás a vállalkozók szavatosságára van alapítva. Az aggkori és rokkantbiztosítást évtizedes küzdelmek után 1910-ben alkották meg Franciaországban. Ez az intézmény azonban csak aggkori és rokkantsági járadékokat nyújt, nélkülözi a gyógyításról való gondoskodást, amely a német törvénynek legbecsesebb alkotórésze. A francia munkásvédelem még a háború kitörése előtti években is igen szegényes volt. Ezekhez a viszonyokhoz hasonlóak a *belgiumi* viszonyok. Így szánalmas szociális gondoskodás várna arra a 15 millió német munkásra, aki a békejavaslatnak elfogadása esetében a német birodalomban már nem jutna foglalkozáshoz és táplálékhoz, akinek hazáját el kellene hagynia, hogy azon kívül szerezzen magának munkát.

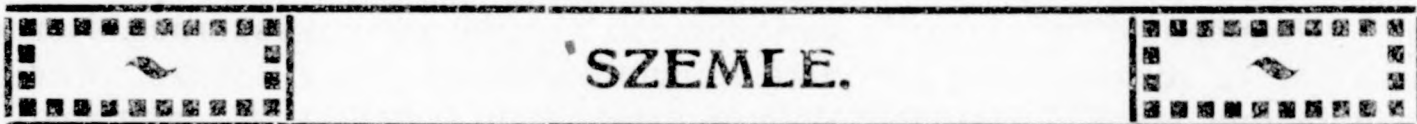
IV. Wilson elnök 1919. május hó 19-én Párisból a következő üzenetet küldötte az Egyesült Államok kongresszusához:

Valamennyi országban a legfontosabb kérdés a munkáskérdés. Nem haladhatunk tovább eddig követett irányunk szerint. Mint nemzet, nem folytathatjuk megfelelő módon életünket vagy nem érhetünk el, mint ipari közösség, megfelelő eredményeket, ha a tőke s a munka ellenségek maradnak, ahelyett, hogy partnerek lennének. Valóságos jóléthez ez nem vezet. Más utat kell találnunk, amely nemcsak a megértéshez, hanem a valóságos együttműködéshez és közösséghez vezet, amely az érdekek tényleges közösségén nyugszik. A szervezet új szellemét és új metódusát nem törvényhozási uton, hanem inkább a kapitalisztikus vezetők és a munkások közös tanácsai és önkéntes együttműködése útján kell elérni. Akik a tőke és a munka közötti új viszonylatot valósággal akarják, minden további nélkül megtalálhatják azt az utat, amellyel az elérhető. A világ minden tájékán vannak a háború által lesújtott iparok, amelyeket megint működésbe kell hozni és nem a szellemi képzettség, munkára kész kezek, szervező tehetség, ügyesség és tapasztalat hiányzanak, hanem gépek, nyersanyag és tőke. Azt hiszem, hogy üzletembereink, kereskedőink, gyárosaink és kapitalistáink elég tág látkörrel bírnak, hogy lássák, hogy a világ egyik részének jóléte a másik világrész jólétének megteremtéséhez is vezet, hogy az érdekek és vállalkozók szolidaritása az egész világon fennáll és kereskedelmünk azokat az országokat, amelyek rá vannak szorulva a mi készítményeinkre és pénzünkre, valamint azokat, amelyeket mi megfelelő módon szolgálunk ki, meg fogják tanítani arra, hogy bennünket mindinkább barátainknak tekintsenek. Amerika nagyszerű feladatot fog betölteni, hogy ha a

kereskedelmet és ipari vállalkozókat ismét lábra fogja állítani, egész törvényhozásunknak ilyen célokat és terveket kell előmozdítania.

Állítsuk ezzel szembe a német békedelegáció vezetőjének, Brockdorff-Rantzau grófnak jegyzékét, amellyel a német birodalmi kormánynak tervezetét a nemzetközi munkajogról átnyújtja. A kísérő jegyzékben többek között a következők foglaltatnak:

A német kormány a szövetséges és társult államok kormányaival egyetért abban, hogy a munkáskérdésnek a legnagyobb figyelmet kell szentelni. Annak mikénti kezelésétől függ a belső béke és az emberi haladás. Valamennyi ország munkásának a szociális igazságosságra vonatkozó követelését a szövetséges és társult kormányoknak a munkaszervezetről szóló és a békefeltétel-tervezetnek 13-ik cikkelyét képező tervezete csak részben méltányolja. Ezek a fenséges követelések a német birodalomban már elismert példaadó módon vannak a munkásság segítségével, a legnagyobb részben végrehajtva. Hogy ezek az egész emberiség javára mindenhol gyakorlatilag keresztülvitessenek, ahhoz legalább is a német delegáció javaslatát el kell fogadni. A jegyzék ezután nemzetközi munkáskonferencia megtartását javasolja. Majd így folytatja: Szükségesnek tartjuk, hogy valamennyi állam hozzájáruljon az egyezményhez, tekintet nélkül arra, hogy a népszövetségnek tagja-e vagy sem. Hogy a munkások, akiknek a javasolt javaslatokat szánták, ezen rendelkezések kialakulásában közreműködhesenek, a német delegáció szükségesnek tartja, hogy a nemzetközi munkajogról való tanácskozás és határozathozatal céljából még a béketárgyalások ideje alatt, valamennyi szerződést kötő állam szakszervezeteinek összes kötelékei Versaillesbe összehivassanak.

AZ ÚJ REND.

Népgazdasági Tanács. A proletárállam gazdálkodásának egységes vezetése és ellenőrzése érdekében a Forradalmi Kormányzótanács »Népgazdasági Tanács«-ot állított fel. Ennek hatáskörébe tartozik a termelésnek és a javak elosztásának egységes irányítása, a gazdálkodást tárgyazó rendeletek kibocsátása és végrehajtása, úgyszintén a termelésnek, valamint az elosztást végző szerveknek a műszaki és gazdasági ellenőrzése. A Népgazdasági Tanácsba olvadnak be mindazok a népbiztosságok, amelyek eddig a Tanácsköztársaság gazdálkodásának egyes ágait elkülönítve vezették, vagyis a földművelésügyi, a szociális termelési, a közellátási, a közlekedésügyi és a pénzügyi népbiztosságok. A tanács szervei az elnökség és a választmány. Rendelkező hatalmát az elnökség ülésben gyakorolja. Az ügycsoportokon belül az egyes osztályokat vezető népbiztosok intézkedhetnek. A Tanács főosztályai: a termelés általános irányítása, anyaggazdálkodás; földművelés és állattenyésztés (mezőgazdaság); ipari termelés, technikai irányítás és üzemvezetés; pénzügyi gazdálkodás; közellátás; közlekedés; gazdasági szervezés és ellenőrzés; munkásvédelem. A választmány legfeljebb 50 tagból állhat, akiket a Szakszervezeti Tanács, a kerületi ipari termelési tanácsok és a szakszervezetek küldenek ki a Népgazdasági Tanács által megállapítandó számban. A választmány véleményét minden fontosabb ügyben meg kell hallgatni.

Kerületi Népgazdasági Tanácsok felállítása. A Népgazdasági Tanács az országot külön rendelet szerint gazdasági kerületekre osztja fel és minden kerületben a Kerületi Népgazdasági Tanácsok felállítását rendeli el. A Kerületi Népgazdasági Tanács, mint a Népgazdasági Tanács szerve, a kerület összes gazdasági ügyeit intézi, ellenőrzi mindazon gazdasági végrehajtószervek intézkedéseit, amelyek a Népgazdasági Tanács, vagy annak főosztályai részéről a kerületben felállítottak. Hatáskörébe tartozik úgy a kerületi, mint az országos érdekű gazdasági ügyekben a javaslatok felterjesztése. *Feladatai közé tartozik továbbá a munkafegyelem biztosítása a gazdasági élet minden ágában.* A Kerületi Népgazdasági Tanács a Népgazdasági Tanács által esetenként kijelölt szakszervezetek helyi csoportjainak, a megyei munkástanácsoknak, a kerület városainak munkás-, katona- és földművestanácsainak, a termelőszövetkezeteknek és a kerületi ipari tanácsoknak kiküldötteiből és a kerületi gazdasági bizottságból áll és havonként legalább kétszer ülésezik. Elnöke a kerületben székelő forradalmi kormányzótanácsi biztos. A Tanács hatáskörét rendelet külön is megállapítja. Rendelkezési joga tehát kiterjed úgy a szocializált, mint a magántulajdonban lévő mezőgazdasági és ipari üzemekre, pénzügyi és forradalmi szervekre és mindezek kötelesek a Kerületi Népgazdasági Tanács rendelkezéseit haladéktalanul végrehajtani. A Kerületi Népgazdasági Tanács hatáskörébe utalt ügyek közigazgatási végrehajtására a kerület székhelyén Kerületi Gazdasági Hivatal állítandó fel. A Kerületi Gazdasági Hivatal egyes osztályainak felelős osztályvezetőit a Kerületi Népgazdasági Tanács óvatos és körültekintő kiválasztás után a maga tagjai sorából jelöli. E jelöléseket a Népgazdasági Tanács felülbírálja és a jelölteket állásaikban megerősíti. Ezek a felelős osztályvezetők a Hivatal állandó munkásaivá lesznek, akik kötelesek teljes munkásságukat, tudásukat, erejüket a Gazdasági Hivatal szolgálatába bocsátani. Az osztályvezetők különös kötelessége az, hogy az összes hivatalos szervek által kiadott, vagy kiadandó rendeleteket, parancsokat, szabályokat a kerület területén a proletáriátus széles rétegei között terjesszék, megismertessék és végrehajtsák. Minthogy a kerületi Népgazdasági Tanácsban és a Kerületi Gazdasági Hivatalban a proletáriátus minden érdekelt szerve és testülete képviselést nyert és minthogy ilyen módon a gazdasági közigazgatás a maga teljességében a proletáriátus kezébe megy át, természetes, hogy mindazon kerületekben, ahol a Kerületi Népgazdasági Tanács megalakult és a Kerületi Gazdasági Tanács felállított, az ott működő megyei tanácsok és intézőbizottságaik intézkedési joga mindazon ügyekben, amelyek a Kerületi Népgazdasági Tanács hatáskörébe utaltak, megszűnt.

A szakmai üzemközpontok szervezése. A Népgazdasági Tanács a köztulajdonba vett üzemeket szakmánként üzemközpontokba egyesíti. A Szakmai Üzemközpont hatáskörébe tartozik a köztulajdonba vett üzemek gazdasági és pénzügyi vezetése, valamint ezek könyvvitele; az üzemek megnevezésének megállapítása a cégszövegtől függetlenül szintén ezen központ hatáskörébe tartozik. A Népgazdasági Tanács e rendelete folytán 1919. június 14-től kezdődőleg minden köztulajdonba vett üzem cége magánjogi vonatkozásaiban felszámolásba kerül.

Gyermekvédelmi és közsegélyezési ügyek. A kormányzótanács rendelete folytán az összes gyermekvédelmi és közsegélyezési ügyek és az e célokat szolgáló intézetek, alapok, alapítványok és egyéb intézmények ügyei, amelyek eddig a belügyi népbiztosság hatáskörébe tartoztak, ezentúl a munkaügyi és népjóléti népbiztosság hatáskörébe tartoznak. A belügyi népbiztosság eddigi hatásköre a közsegélyezéssel kapcsolatos ügyekben csak igen szűk körben marad meg.

A Tanácsköztársaság védelme. A kormányzótanács rendeletileg ki-mondotta, hogy mindazoknak a magyarországi állampolgároknak, akik akár külföldön, akár a megszállott területeken a Tanácsköztársaság rendjének megdöntésére és a régi rendszer visszaállítására törekszenek, minden ingó és ingatlan vagyona — tekintet nélkül a köztulajdonbavétel alóli mentességekre — elkobzás alá esik. A vagyonkobzást a budapesti forradalmi törvényszék mondja ki.

Proletárok védkötelezettsége. A kormányzótanács elrendelte, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaságnak minden magyar honosságú proletár férfi tagja annak az évnek január 1-től, amelyben életkora 18-ik évét eléri, annak az évnek december 31-ig, amelyben életkora 45-ik életévét betölti, védkötelezettség

alá esik. Külföldi honosok az általános proletár védkötelezettség alapján álló tanácsköztársasági hadseregbe, a hadügyi népbiztosság által meghatározandó feltételek mellett önként beléphetnek.

A vörös katonák hozzáfartozóinak hadisegélyezése. A Forradalmi Kormányzótanács rendelete széles körben határozza meg az igényjogosultságot. Szabályozza azonkívül a munkabérmegtérítéssel kapcsolatos kérdéseket.

A hadigondozással kapcsolatos ügyek. A kormányzótanács ki-mondotta, hogy a hadigondozással kapcsolatos minden ügy, a Hadisegélyző Hivatalnak, továbbá az Országos Hadigondozó Hivatal intézeteinek és intéz-ményeinek ellenőrzése és felügyelete a munkaügyi és népbiztosság hatáskörébe tartozik. A kormányzótanács elnökének hatásköre ezekben az ügyekben meg-szűnik.

Rokkantak és családtagjaik összeírása. A Tanácsköztársaság gondos-kodni kíván mindazokról, akik rokkantság miatt munkára képtelenek, ezeknek családtagjairól, továbbá az özvegyekről és árvákról. A megfelelő intézkedések megtételéhez szükséges, hogy ezekről a személyekről pontos nyilvántartás álljon rendelkezésre. Ennek elkészítése érdekében a munkaügyi és népjóléti nép-biztosság elrendelte, hogy össze kell írni a Magyarország területén lakó minden rokkantat, özvegyet és 18. életévét még be nem töltött árvát. Az összeírás ki-terjed a hadisérültekre, hadirokkantakra és hadiárvákra és ezek között azokra is, akik az Országos Hadigondozó Hivatal intézeteiben vagy a kórházakban vannak elhelyezve.

Országos Egészségügyi Anyagintézet. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság a Tanácsköztársaság területén levő egészségügyi intézmények, nevezetesen: kórházak, gyógyintézetek, laboratóriumok, szanatóriumok, gyógyító-, rendelő- és gondozó-intézetek (dispensaire) fertőtlenítő intézetek stb. anyag-szükségletének biztosítása érdekében Országos Egészségügyi Anyagintézet el-nevezéssel külön szervezetet állított fel, amely felett a munkaügyi és népjóléti népbiztosság gyakorolja a felügyeletet és ellenőrzést. Az intézet hatáskörébe tartozó anyagokat a rendelet felsorolja, a gyógyszer-, vegyszer- és drogériai árúk beszerzése és szétosztása továbbra is a Központi Gyógyszerüzem feladata marad.

Lakásügyi hatóságok. A Szociális Termelés Népbiztossága a Belügyi Népbiztossággal egyetértve kiadott rendeletében megállapította, hogy a lakás-ügyek intézésére hivatott szervek elsőfokon: Budapesten a kerületi lakásbizott-ságok, vidéken a városi és községi lakásbizottságok; másodfokon az Országos Lakásbiztosság.

Pénzintézetekben és biztosítótársaságoknál alakítandó munkás-tanácsok. A pénzügyi népbiztosság szabályozta a Tanácsköztársaság ellenőrzése alá helyezett pénzintézetek és biztosítótársaságok munkásai által választandó ellenőrző munkástanács tervezetét. A munkástanács feladata: a munkásfegyelem fentartása, a köztulajdon védelme és a munka ellenőrzése. Ennek megfelelően a munkástanács ellenőrzi a személyzeti ügyek vitelét, ügyel a munkaidő pontos betartására és ennek keretén belül a munka beosztására, hathatós és folytonos teljesítésére. Ellenőrzi továbbá az ügyvezetést és az ügykezelést, különösen a pénztár, levelezés, a könyvvitel és az ellenőrzés működését. Ha az ellenőrző munkástanács és a pénzügyi népbiztosság megbizottai (vidéken a pénzintézetek direktóriumának kiküldöttei, illetve a biztosításügyi megbizottak) közt valamely ügyben véleményeltérés merül fel, a munkástanács önhatalmulag nem járhat el, hanem a pénzügyi népbiztossághoz felterjesztéssel élhet, amely a panasz tár-gyában, szükség esetén sürgős vizsgálat lefolytatása után végérvényesen dönt. A döntés beérkeztéig az ellenőrző megbizott (a direktórium kiküldötte, illetve a biztosításügyi megbizott) intézkedését teljesíteni kell.

A vegykísérleti állomások köztulajdonbavétele. A szociális termelés népbiztossága minden eddigi magántulajdonban volt nyilvános és nem nyilvános vegykísérleti állomás és anyagvizsgáló laboratóriumot tartozékaival és szak-könyvtárával együtt köztulajdonba vesz. Ez a rendelkezés nem vonatkozik az orvosi (kórházi) és gyógyszer-tári laboratóriumokra.

Földbirtokok adómentessége. A kormányzótanács kimondotta, hogy minden olyan földbirtok, amelynek területe, ha szőlő tíz, egyébként pedig száz kataszteri holdat meg nem halad, a hozzátartozó házzal és melléképületekkel együtt mentes minden közadó alól. A Tanácsköztársaság a jelen rendelet értelmében a közadó alól mentes földbirtok, ház és melléképületek után az eddig már kivetett közadótartozások hátralékát elengedi.

Munkások szabadságolása. A Forradalmi Kormányzótanács arra való tekintettel, hogy a dolgozó proletárok nagy része a Tanácsköztársaság védelmére bevonult a Vörös Hadseregbe, kimondotta, hogy a termelés és elosztás biztosítására a háború tartama alatt sem köz-, sem magánüzem munkása nem szabadságolható, kivéve betegség esetén.

Üzletek nyitvatartási ideje. A Népgazdasági Tanács elrendelte, hogy mindazokat az üzleteket, amelyeknek nyitvatartásáról a mindenkor fennálló rendelkezések útján szokott intézkedés történni, naponta 8 órán át kell nyitva tartani. Ezt a nyitvatartási időt úgy kell beosztani, hogy az üzlet nyitása és zárása között legfeljebb 11 óra teljék el. Ezen 11 órás kereten belül a 8 órás nyitvatartási időt az üzlet vezetősége (tulajdonosa) az illetékes szakszervezettel egyetértőleg állapítja meg.

Kisiparosok hitelszükségletének kielégítése. A Kormányzótanács rendelete folytán a Budapesten és Budapest környékén műhellyel bíró kisiparosok üzemi hitelszükségletéről a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet gondoskodik. A rendelet szempontjából kisiparosnak azt kell tekintenünk, aki anyagoknak át- vagy feldolgozásával iparszerűleg foglalkozik és húsznál kevesebb munkással dolgozik. Nem kaphat hitelt oly kisiparos, akinek üzemét köztulajdonba vették át. Vendéglősöknek, korcsmárosoknak, kávéosoknak, pékeknek és cukrászoknak szintén nem lehet hitelt nyújtani. Ez az üzemi kölcsön csak akkor engedélyezhető, ha a kisiparos kiadásait pénzkészletéből, illetve takarékbetétje, vagy folyószámlakövetelése felhasználásával fedezni nem tudja. A Hitelszövetkezet az adós terhére utólagosan fizetendő évi 5% kamatot számít; a kamatokat tőkésíteni nem szabad. A hitel csak az iparos üzemi szükségletei (munkabérek, anyagok, műhelybérek, munkagépek, szerszámok) beszerzése céljából folyósítható. A kölcsön a kisiparos műhelyberendezésére, munkagépeire, szerszámaira, anyagkészleteire és árúira törvényes zálogjogot ad, amely minden más zálogjogot a rangsorban megelőz. Ha a kisiparos fizető kötelességének eleget nem tesz, a hitelszövetkezet azt a Népgazdasági Tanácsnak bejelenti, amely a törvényes zálogul szolgáló dolgokból leltár mellett, köztulajdonba vehet át annyit, amennyinek az értéke a hátralékos tartozás fedezésére elegendő.

Felekezeti anyakönyvek beszolgáltatása. Valamennyi vallásfelekezet lelkésze, illetve lelkészi hivatala köteles a belügyi népbiztosság rendelete értelmében, az illető felekezet által az állami anyakönyvekről szóló 1894 : XXXIII. t.-c. életbe lépte, 1895. október hó 1. napja előtt vezetett születési, házassági és halotti anyakönyveket a legközelebbi állami anyakönyvi hivatalhoz beszolgáltatni. Közokirat hatályával bíró anyakönyvi kivonatokat ezentúl csak az állami anyakönyvi hivatalok állíthatnak ki.

A szocialista világnézet propagandája. A proletárdiktatúrának legfontosabb feladata a proletárlelkeket a szociális világnézettel átítatni. E feladat fontosságát és nehézségét tekintetbe véve, a Közoktatásügyi Népbiztosság szocialista tanfolyamok rendszeres létesítését határozta el és elrendelte, hogy mindenütt, ahol lehetséges, a Közoktatásügyi Népbiztosság Tudományos és Népszerű Propaganda Csoportjának irányítása mellett szocialista oktató propaganda tanfolyamokat kell létesíteni, amely tanfolyamok célja egyrészt a pártszervezetek számára megfelelő agitátorokat kiképezni, másrészt a proletáriátus széles rétegeinek szocialista kulturát adni.

Május elseje — világnézet. Az alkotmányozó német nemzetgyűlés s a szövetséges államok választmányának hozzájárulása után kimondotta, hogy május elseje általános ünnepnap, amely a világbéke, a népszövetség és a nemzetközi munkásvédelem gondolatának van szentelve és amely napnak világnappá kell lennie. Az ünnepnap végleges megállapítása a békekötés után, az alkotmányban

fog megtörténni. Az idei május elseje a nép megnyilvánulása a politikai és szociális haladásért, az igazságos békéért, a hadifoglyok azonnali szabadonbocsátásáért, a megszállott területek kiürítéséért és a népszövetségben való teljes egyenjogúsításért.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkásbiztosítás kiépítése.

I. A mezőgazdasági munkások biztosítása.

(A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság 56. M. N. N. számú rendelete.)

A Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendeletének (I. a Tanácsköztársaság március 30-án megjelent 5. számában) végrehajtása tárgyában folytatólag a következőket rendeljük:

1. §. A Forradalmi Kormányzótanácsnak a munkások betegségi és baleseti biztosítását kiépítő XXI. sz. rendelete kiterjed valamennyi mezőgazdasági belső és külső munkásra, állandó hónapszámú, szegődményes, vagy időszakos munkásra, minden napibéért dolgozó munkásra, erdei és vízi, ármentesítő és öblözeti, virág- és fatermelő munkásra, dohánykertészre, gazdasági molnárra, és egyéb gazdasági iparosra és pedig akkor is, ha azok a felsorolt munkákkal maguknak vagy családtagjaiknak kisbirtokán vagy kisbérletén mellékesen foglalkoznak.

A mezőgazdasági munkások baleseti és betegségi biztosításáról szóló minden korábbi rendelkezés a jelen rendelet életbelépésével hatályát veszti.

2. §. A felsorolt munkások betegségi és baleseti biztosításának ügyeit az Országos Munkásbiztosító Pénztár intézi, a betegségi biztosítással kapcsolatos ügyeket helyi szervei útján. Ennélfogva a nevezett biztosítottak is megkapják az Országos Munkásbiztosító Pénztártól annak helyi szervei útján a táppénzt, a terhességi, gyermekágyi, szoptatási és temetkezési segélyt, maguk és családtagjaik részére az ingyenes orvosi kezelést, az ingyen gyógyszereket, kórházat, fürdőt, szanatóriumot, üdülőhelyet, továbbá baleset által okozott testi sérülés esetén a járadékot, az ingyenes orvosi kezelést, az ingyen gyógyszereket, gyógyászati segédeszközöket, kórházat, fürdőt, szanatóriumot, üdülőhelyet, halálos kimenetelű baleset esetén pedig igényjogosult hozzátartozóik a járadékot és a temetkezési segélyt.

A rendszeres természetbeli ellátással javadalmazott mezőgazdasági munkások a táppénzt, továbbá a terhességi és gyermekágyi segélyt csak a készpénz-javadalmazásuknak megfelelő napibérosztály szerint kapják.

Azok, akik betegségük esetén illetményüket munkáltatójuktól megkapják, arra az időre táppénzben nem részesülnek.

3. §. A balesetbiztosítás hatálya 1919. január 1-jével kezdődik. Az üzemi bejelentések tárgyában az Országos Munkásbiztosító Pénztár saját hatáskörében intézkedik.

4. §. Azokat a mezőgazdasági munkásokat, akik rendszerint váltakozó munkahelyen különböző munkáltatóknál dolgoznak, a lakóhelyük szerint illetékes helyi munkás-, katonai- és földművestanács intéző bizottsága írja össze. Ezeknek a kerületi munkásbiztosító pénztárnál való bejelentését és járulékaik befizetését ugyancsak az intéző-bizottság teljesíti.

Arra az időre, amíg az ilyen munkás munkában áll, a munkáltató az intéző-bizottságnak megtéríti az utóbbi által befizetett járulékokat. A munkáltató e járulékok felét a munkás béréből levonhatja.

Arra az időre, amikor a munkás nem dolgozik, mind a járulékok kifizetésére, mind a segélyezésre a legalacsonyabb napibérosztály irányadó.

Az intéző bizottságok fenti tennivalóiban a kerületi munkásbiztosító pénztár ellenőrzi.

5. §. Azok a kisgazdák, akik családjuk tagjain kívül rendszerint idegen munkást nem foglalkoztatnak, magukat és családjuk tagjait betegség és baleset esetére önként biztosíthatják. Felvételük felől az illetékes kerületi munkásbiztosító pénztár orvosa által egészségi állapotukról kiállított bizonyítvány alapján a pénztár igazgatósága határoz.

Az intézőbizottság a községben lakó és önkéntes biztosításra jogosult kis-

gazdák többségének kívánságára a községben lakó összes kigazdák biztosítási kötelezettségét is elrendelheti. Ebben az esetben a kerületi munkásbiztosító pénztár a kigazdákat orvosi vizsgálat nélkül veszi fel és napibérosztályba sorozásuk módját az intézőbizottsággal egyetértve állapítja meg.

6. §. Az Országos Munkásbiztosító Pénztárnak és helyi szerveinek önkormányzatába, úgyszintén a munkásbiztosítási választott bíróságokhoz és az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz a mezőgazdasági munkásságnak képviselőit, amíg ez szabályszerű választások útján meg nem történik, Budapesten a Népgazdasági Tanács földművelésügyi főosztályának hozzájárulásával a Földmunkások és Kigazdák Országos Szövetsége, a többi kerületi munkásbiztosító pénztár székhelyén a megyei intéző-bizottsággal egyetértve a Szövetség helyi csoportja jelöli ki. A kijelölés alapján a kinevezést a munkaügyi és népjóléti népbizottság gyakorolja. Az így kinevezett száma a pénztár igazgatóságának, illetőleg a bíróság ülnökei létszámának egyharmadát nem haladhatja meg.

7. §. Az Országos Gazdasági Munkáspénztár mint nyugdíj- és temetkezési segélyt biztosító intézet, működését a valamennyi munkásra kiterjedő kötelező aggkori és rokkantsági biztosításnak elrendeléséig folytatja.

8. §. Aki e rendelkezések ellen vét, aki a munkásoktól beszedett járulékokat idejében be nem szolgáltatja, Forradalmi Törvényszék elé kerül.

9. §. A jelen rendelet életbelépésének időpontját és a végrehajtás részleteit a munkaügyi és népjóléti népbizottság külön rendelettel állapítja meg.

II. A bányatárspénztárakról.

(A munkaügyi és népjóléti népbizottság 45. M. N. N. számú rendelete.)

A Forradalmi Kormányzótanács XXI. számú rendeletének (I. a Tanácsköztársaság március 30-án megjelent 5. számában) 15. §-a alapján a népbizottság a bányatárspénztárakra vonatkozólag a következőket rendeli:

1. §. Azok a bányapénztárak, amelyek betegség esetére biztosított tagjainak 1918. évi átlagos létszáma 500-nál nem több, a betegségi biztosítás ellátását folyó évi május 31. napjával kezdődő hatállyal (I. 1. §. 4. bek.) megszüntetik.

Az ily társpénztárak biztosított tagjait folyó évi június 1. napjával kezdődő hatállyal betegségi biztosítás céljából az üzem helyére illetékes kerületi munkásbiztosító pénztárnál kell bejelenteni. Ha azonban a társpénztár biztosított tagjai általános szótöbbséggel azt kívánják, hogy ugyanannak a bányavidéknek valamely más üzemében fenmaradó bányatárspénztár (2. §.) tagjai közé vétessenek fel, betegségi biztosításuk ennél a társpénztárnál történik. Az ily határozat érvényességéhez a munkaügyi és népjóléti népbizottság jóváhagyása szükséges.

Folyó évi május 31. napjával ezeknek a bányatárspénztáraknak netán külön kezelt betegségi biztosítási alapjait fel kell számolni és az esetleges maradványokat a bányatárspénztár nyugdíj- (nyugbér-) alapjához kell csatolni. A bányatárspénztár kórháza és rendelő intézete azonban annak a kerületi munkásbiztosító pénztárnak (bányatárspénztárnak) kezelésébe megy át, amelyhez a tagok betegségi biztosítás céljából átlépnek. Ugyanígy átmegy a kerületi munkásbiztosító pénztár (bányatárspénztár) kezelésébe a vállalat tulajdonában lévő kórház és rendelő intézet is.

Addig is, amíg a kerületi munkásbiztosító pénztár vagy másik társpénztár a megszűnő társpénztár tagjai betegségi biztosításának közvetetlen ellátását át nem veszi, e betegségi biztosítást a megszűnő társpénztár köteles ellátni, a biztosítottak segélyezése azonban folyó évi június 1. napjától kezdve az illetékes kerületi munkásbiztosító pénztár, illetőleg másik társpénztár számlájára történik.

2. §. Azok a bányatárspénztárak, melyek betegségi biztosítási működésüket folyó évi május 31-én túl is folytathatják (1. §.), a betegségi biztosítási ágat mind a bevételek, mind a kiadások tekintetében az aggkori és rokkantsági (özvegyi és árva) biztosítási ágtól elkülönítve tartoznak kezelni.

A betegségi biztosítási ágra vonatkozólag ezek a társpénztárak folyó évi június 1. napjától kezdve az Országos Munkásbiztosító Pénztár helyi szerveinek jogkörébe lépnek és szervezetükre, valamint működésükre a betegségi munkásbiztosításra általában vonatkozó szabályok nyernek alkalmazást.

3. §. Balesetbiztosítás tekintetében az összes bányauzemek folyó évi június 1. napjával kezdődő hatállyal az Országos Munkásbiztosító Pénztárnál való biztosítás kötelezettsége alá esnek.

A bányüzemek kötelesek üzemi bejelentéseiket e pénztárnál e rendelet kihirdetésétől számított 15 nap alatt előterjeszteni.

4. §. A bányüzemek munkásainak évi javadalmazását a balesetbiztosítás terén mind a költség felosztása és kirovása, mind kártérítés szempontjából 4800 koronáig kell számításba venni.

5. §. A bányüzemek munkásait folyó évi január 1. napjától kezdve üzemi balesetük alapján az Országos Munkásbiztosító Pénztár ugyanolyan feltételek és módozatok szerint kártalanítja, mint eddigi tagjait.

6. §. A bányatárspénztárak tagjai betegségi biztosítási segélyezési igényeiket a társpénztárral szemben a munkásbiztosítási választott bíróságnál és az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnál érvényesíthetik per útján és pedig ugyanolyan feltételek mellett és ugyanolyan módon, mint a kerületi munkásbiztosító pénztárak tagjai ezekkel a pénztárakkal szemben.

Az eljárásra az a munkásbiztosítási választott bíróság illetékes, amelynek kerületében van a társpénztár székhelye.

Az igazságügyi népbiztos a munkaügyi és népjóléti népbiztossal egyetértőleg elrendelheti, hogy a társpénztár székhelyére illetékes rendes bíróság székhelyén, ha ott még nincsen, munkásbiztosítási választott bíróság állíttassék fel.

A bányamunkások segélyezési és kártalanítási pereiben, akár kerületi munkásbiztosító pénztárnak, akár bányatárspénztárnak tagjai, a bíraskodásban közülök választott ülnökök vesznek részt. Evégből minden olyan munkásbiztosítási választott bírósághoz, amelynek területén bányatárspénztár áll fenn vagy bányüzem működik, az önkormányzat által megejtendő választásig a munkaügyi és népjóléti népbiztos a Magyarországi Bánya- és Kohómunkások Országos Szövetségének meghallgatása után a munkásbiztosítási választott bíróság területén lévő bányüzemek munkásai közül annyi ülnököt nevez ki, hogy az ügyek számához képest elég legyen rendelkezésre.

Az Országos Munkásbiztosító Pénztár és a bányaművek munkásait átvevő kerületi munkásbiztosító pénztár (1. §.) igazgatóságába kellő számú tagot és az »Állami Munkásbiztosító Hivatal«-hoz kellő számú ülnököt az önkormányzat újjáalakulásáig ugyancsak a Magyarországi Bánya- és Kohómunkások Országos Szövetségének meghallgatása után a munkaügyi és népjóléti népbiztos nevez ki.

7. §. A bányamunkások agykori és rokkantsági (özvegyi és árva) biztosításáról az általános agykori és rokkantsági biztosítás keretében történik gondoskodás.

Minden bányatárspénztár agykori és rokkantsági (özvegyi és árva) biztosítási ágában meglévő vagyonát már most fel kell számolni és a készpénzvagyont a Budapesten ideiglenesen felállítandó Országos Bánya- és Kohómunkás Nyugdíjintézet javára a Pénzintézeti Központoz kell beszállítani. A felszámolást a Pénzintézeti Központ végzi.

A társpénztárak további intézkedésig ennek a vagyonnak terhére folyósíjják az eddigi alapszabályszerű nyugbéréket és nevelési járulékokat.

A bányüzemek munkáltatói a munkások eddigi alapszabályszerű járulékaival egyenlő agykori és rokkantsági (özvegyi és árva) biztosítási járulékokat tartoznak minden esedékesség napján befizetni. A járulékokat a Pénzintézeti Központoz kell szállítani.

8. §. Aki e rendelet ellen vét, forradalmi törvényszék elé kerül.

III. Házfelügyelők és segédházfelügyelők biztosítása.

(A Munkaügyi és Népjóléti népbiztosság 57. M. N. N. számú rendelete.)

A Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendeletének (I. a Tanácsköztársaság március 30-án megjelent 5. számában) 17. §-a alapján a következőket rendeljük:

1. §. A házfelügyelők és segédházfelügyelők ha a házfelügyelői, illetőleg a segédházfelügyelői teendők főfoglalkozásuk, ennek alapján biztosításra kötelezettek.

2. §. Ha a házfelügyelőnek (segédházfelügyelőnek) van más foglalkozása is, amelynek alapján már biztosítva van, akkor a házfelügyelői (segédházfelügyelői) munkaviszony alapján biztosítottakká lesznek azok a vele közös háztartásban élő családtagjai is, akik a házfelügyelő (segédházfelügyelő) munkakörének ellátásában jelentékenyebb mértékben részt vesznek.

Ha valamely házban felvonó, vagy központi fűtés van üzemben, az ezek körül foglalkozók mindannyian biztosításra kötelezettek.

Azok biztosításánál, akik nemcsak e rendelet alapján, hanem egyébként is biztosítottak, úgy a napibérosztály, mint a költségfelosztás és kirovás, továbbá a baleseti kártalanítás szempontjából a biztosítás alá eső minden kereseti foglalkozásuk alapján elért járandóságukat a jelen rendelet (4. §.) korlátai között a jogszerű határig számításba kell venni.

3. §. A köztulajdonba vett házakban alkalmazott házfelügyelőknek (segéd-házfelügyelőknek) a kerületi munkásbiztosító pénztárnál való bejelentéséért és ezek járulékaiknak befizetéséért a házbizalmiak felelősek.

Magántulajdonban maradt házakban a házfelügyelőt (segédházfelügyelőt) a tulajdonos jelenti be és teljesíti a járulékok befizetését.

A betegségi biztosítási járulékot minden hó 8-ig napjáig havonként előre kell befizetni.

A betegségi biztosítási járulék felét a köztulajdonba vett házaknál alkalmazott házfelügyelő (segédházfelügyelő) járandóságaiból a házbizalmiak vonják le, a magántulajdonban maradt házaknál alkalmazott házfelügyelő (segédházfelügyelő) járandóságaiból pedig a tulajdonos levonhatja.

4. §. A napibérosztály megállapításánál a házfelügyelőnek (segédházfelügyelőnek) készpénzjárandóságait kell figyelembe venni.

5. §. Jelen rendeletnek hatálya folyó évi június hó 1-ső napjával kezdődik.

Aki e rendelet ellen vét, a bejelentést és a járulékok befizetését az előírt időben és módon nem teljesíti, forradalmi törvényszék elé állítandó.

IV. Óraadó tanítók, nyelvmesterek biztosítása.

(A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 44. M. N. N. számú rendelete.)

A Forradalmi Kormányzótanács XXI. számú, a munkásbiztosítás kiépítéséről szóló rendeletének (I. a Tanácsköztársaság március 30-án megjelent 5. számában) végrehajtása tárgyában a munkaügyi és népjóléti népbiztosság folytatólag a következőket rendeli:

1. §. Az óraadó (házi) tanítóknak, nyelvmestereknek, több munkáltatónál alkalmazásban lévő nevelőknek és bejáró gyermekgondozóknak biztosítási bejelentését a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál a Városi Alkalmazottak Országos Szövetségének magánoktatói szakosztálya, illetőleg a szövetség helyi csoportjai teljesítik.

2. §. A kerületi munkásbiztosító pénztárak — a szövetséggel egyetértve — állapítják meg azokat az alapelveket, amelyek szerint az 1. §-ban megnevezett munkásoknak az egyes napibérosztályokba sorozása történik.

3. §. A betegségi és baleseti biztosítási járulékokat a szövetség köteles tagjai után beszedni és az illetékes kerületi munkásbiztosító pénztárnak befizetni. A szövetség a közvetítés fejében a kerületi munkásbiztosító pénztárnak költséget nem számíthat fel.

4. §. A munkásbiztosítási szolgáltatások igénybevételekor a szövetségnek esetenként igazolnia kell, hogy a kérelmező a szövetségnek biztosítási kötelezettség alá eső tagja.

5. §. Balesetbiztosítási díj fejében az 1. §-ban megnevezett munkások heti huszonöt fillért fizetnek. Ezt a díjat a betegségi biztosítási járulékok esedékessége idején ezekkel együtt kell befizetni.

6. §. Aki e rendelet ellen bármi módon vét s az is, aki a bejelentést vagy a járulékok befizetését elmulasztja vagy azt késedelmesen teljesíti, forradalmi törvényszék elé kerül.

V. Végrehajtási rendelkezések.

(A munkaügyi és népjóléti népbiztosság 39. M. N. N. számú rendelete.)

A Forradalmi Kormányzótanács által a munkásbiztosítás kiépítéséről kibocsátott XXI. számú rendelet végrehajtása tárgyában folytatólag a következőket rendeljük:

1. §. A Forradalmi Kormányzótanács XXI. számú rendeletének (I. a Tanácsköztársaság március 30-án megjelent 5. számában) 1. §-ában betegségi és baleseti biztosítás hatálya alá helyezett földművesmunkások a biztosításukat szabályozó külön rendelet megjelenéséig bejelentésre kötelezve nincsenek.

2. §. Akik betegségük tartama alatt bizonyos időn át munkáltatójuktól a nekik járó illetményeket megkapják, erre az időre táppénzre nem jogosultak.

3. §. A terhességi segély heti utólagos részletekben fizetendő.

Ha a terhességi segély négy hétnél hosszabb időre folyósított, a szülésig történt túlfizetés a gyermekágyi segélybe beszámítandó.

4. §. Az a biztosított nő, aki a gyermekágyi segély élvezetének időtartamán túl betegség okából továbbra is keresetképtelen, betegsége tartamára, de legfeljebb egy évre, táppénzre jogosult.

Az egy év attól a naptól számítódik, amikor a gyermekágyi segély megszűnik.

5. §. A szoptatási segélyen felül táppénz is jár annak a biztosított nőnek, aki betegség következtében keresetképtelen.

6. §. Az a biztosított nő, aki szoptatni nem képes, legfeljebb napi két korona értékű csecsemőtápszert igényelhet arra az időre, amelynek tartamára neki szoptatási segély jár.

7. §. Az átlagos napibér teljes összegét kitevő táppénzre jogosult családfenntartóknak (a Forradalmi Kormányzótanács XXI. sz. rendeletének 3. §-a) családfenntartói minősége minden esetben megvizsgálandó és igazolandó.

8. §. A készpénzsegélyek és kártalanítások az igényjogosult helyett vele közös háztartásban élő családtagjának kezéhez a munkaügyi és népjóléti népbiztosság 3. M. N. N. számú rendeletének (I. a Tanácsköztársaság április 5-én megjelent 10. számában) 16. §-ában meghatározott esetekben mindenkor az egyéni körülmények gondos mérlegelése alapján, de a családtagok kérelme nélkül is fizethetők.

9. §. A Forradalmi Kormányzótanács XXI. számú rendelete 13. §-ának második bekezdésében felsoroltak közül közalkalmazottaknak csak azok tekinthetők, akik szabályzataik értelmében szolgálati illetményeiket munkáltatójuktól megbetegedésük esetében is legalább egy évig megkapják.

10. §. A balesetbiztosítási költségek felosztása és kirovása szempontjából a biztosítottak évi keresetét 1919. évi január 1. napjától kezdve 4800 koronáig kell számításba venni.

11. §. A XXI. számú rendelet 10. §-a azoknak a baleseteknek kártalanításánál, amelyek 1919. év folyamán történtek, még abban az esetben is alkalmazást nyer, ha a kártalanításról már jogerős határozat intézkedik.

12. §. A XXI. számú rendelet 11. §-ában megjelölt olyan járadékosok, akik 1919. évi január 1. napja előtt szenvedtek balesetet, az idézett §-ban megállapított járadékpótlékokat megkapják, tekintet nélkül arra, hogy járadékuk megállapítása mely időben történt.

Azok, akiknek járadéka megállapításánál a jelen rendelet 11. §-a, illetőleg a XXI. számú rendelet 10. §-a értelmében az utóbb idézett rendelet 8—9. §-ai nyertek alkalmazást, járadékpótléokra nem jogosultak.

13. §. A XXI. számú rendelet 11. §-ában megállapított járadékpótlékok az 1919. évi március 30. napján és ezt követő időben esedékes havi járadékrészletek után és ezekkel egyidőben fizetendőek.

14. §. A pénztári tisztviselők a pénztár elnökségének és felügyelőbizottságának ülésében egy-egy, az igazgatóságban pedig az Országos és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál legfeljebb három, más pénztáraknál legfeljebb két taggal képviseltethetik magukat.

15. §. Azok, akik folyó évi március 30. napján betegállományban voltak és táppénzben részesültek, ettől a naptól kezdve — legfeljebb a keresetképtelenség kezdetétől számított egy éven át — a XXI. számú rendelet 3. §-ában megállapított és a segélyezés tartamához képest fokozatosan emelkedő $\frac{0}{100}$ -ban, de 1919. évi március 30. napjától kezdve nem a régi, hanem a következő napibérosztályok alapján kapják táppénzüket:

1. akik a régi I—II. napibérosztályba tartoztak, azok az új I. napibérosztály szerint,

2. akik a régi III—IV. napibérosztályba tartoztak, azok az új II. napibérosztály szerint,

3. akik a régi V—VI. napibérosztályba tartoztak, azok az új III. napibérosztály szerint,

4. akik a régi VII—VIII. napibérosztályba tartoztak, azok az új IV. napibérosztály szerint,

5. akik a régi IX. napibérosztályba tartoztak, azok az új V. napibérosztály szerint.

Ha a táppénzsegélyezés négy hete 1919. évi március 30. napja előtt lejár, március 30-tól kezdve az előbb megjelölt átlagos napibérek 75%-a jár táppénz fejében és pedig a XXI. számú rendelettel megállapított összidőtartam lejártáig akként, hogy az egy évi segélyezési időbe az 1919. évi március 30. napját megelőző időben nyújtott segélyezés időszakát be kell számítani. Családfenntartóknak a XXI. számú rendelet 3. §-ának korlátai között ebben az esetben is az előbb megjelölt átlagos napibér teljes összege jár táppénz fejében.

16. §. Azok, akik 1919. március 30. án gyermekágyi segélyben részesültek, ezt a segélyt március 30. napjától folytatólag szintén a 15. §-ban megállapított napibérosztály szerint kapják.

17. §. A nem biztosított családtagok gyermekágyi segélye folyó évi március 29-éig bezárólag napi egy korona, március 30-tól kezdve pedig napi három korona.

18. §. A folyó évi március 29. napja után bekövetkezett halálesetekben a temetkezési segély a XXI. számú rendelet 6. §-a alapján számított átlagos napibérhez képest és a 3. M. N. N. számú rendelet 15. §-ában az illető napibérosztályra megállapított összegben fizetendő.

Munkásbiztosító pénztárak számadásának felülvizsgálata. A pénzügyi népbiztosság a Forradalmi Kormányzótanácstól felhatalmazást kapott arra, hogy az összes népbiztosságok és az alájuk rendelt összes szervek, üzemek, pénzügyi kezelését megvizsgálja és ellenőrizze. A pénzügyi népbiztosságnak e felhatalmazása alapján a munkaügyi és népjóléti népbiztosság elrendelte, hogy a vizsgálat terjesztessék ki az Országos Pénztár és a kerületi pénztárak pénzkezelésének felülvizsgálatára is.

A baleseti járadékosok járadékpótléka. A Forradalmi Kormányzótanács első intézkedéseinek egyike volt az, amellyel a balesetet szenvedett munkások és azok hozzátartozóinak kártalanítása alapjául szolgáló javadalmazás értékhatárát az eddigi kétszeresére, a teljes járadékot pedig a javadalmazás 60%-áról annak 66^{2/3}%-ára emelte fel.

Ez a felemelés természetesen csak azoknak a baleseteknek kártalanítására vonatkozhatott, amelyek még végleges, jogerős elintézését nem nyertek. Ennélfogva arra, hogy az eddigi keresetek és értékhatár figyelembevételével már megállapított járadékok a mai nehéz megélhetési viszonyok között összességében nem felelnek meg kártalanítási rendeltetésüknek, a Kormányzótanácsnak más módon kellett figyelemmel lennie. Ez akként történt meg, hogy a Kormányzótanács említett rendelete a régi rendelkezések alapján járadékot élvezők közül azoknak, akik hathatósabb támogatásra szorulnak, *járadékpótlékot* engedélyez.

A járadékos sérültek közül járadékpótlékra jogosultak mindazok, akik munkaképességüknek *legalább felét* veszítették el. Ennek megállapítása céljából az összes járadékpótlékért jelentkező, 50%-os, illetve azon felüli járadékot élvező sérülteket az Országos Munkásbiztosító Pénztár orvosaival megvizsgáltatja. Az orvosi felülvizsgálat csak akkor mellőzhető, ha a sérült olyan állapot (csonkulás) kártalanításául élvez járadékot, amely állapot nem változhatott. Amennyiben az állapot ilyen, illetve az orvosi felülvizsgálat megállapítja, hogy a sérült állapota változatlan, az Országos Munkásbiztosító Pénztár minden további nélkül folyósítja a járadékpótlékot.

A hozzátartozók kártalanításánál a Kormányzótanács abból indult ki, hogy ezek csak akkor jogosultak járadékpótlékra, ha segélyre szorulnak. A lemenők segélyre szorultsága külön igazolás tárgyát nem képezi, mert hisz ezek — 16 éven aluli gyermekekről lévén szó, — természetesen mindannyian segélyre szorulnak. A felmenők járadékpótlékigénye szintén minden kutatás nélkül elintézhető, mert a felmenők az eddigi törvényes rendelkezések értelmében a járadékot is csak addig kapják, amíg segélyreszorultságukat a hatóság havonként igazolja. Az özvegy járadékpótlékigénye elbírálásánál azonban meg kell előbb állapítani, vajjon az özvegy segélyre szorul-e? Ha igen, megkapja a pótlékot. Az igazolás rendszerint az illetékes munkástanács által történik.

A járadékpótlék összegszerű megállapításánál a Kormányzótanács abból indult ki, hogy mely időszakban, minők voltak a múltban a munkások kereseti viszonyai. Ennek figyelembevételével a rendelet úgy intézkedik, hogy mindazok,

akik az említett régi rendelkezések alapján egy, 1907. július 1. és 1914. év vége között elszenvedett balesetből kifolyólag élveznek járadékot, az élvezett járadék 100%-át, akik 1915-ben elszenvedett balesetből élveznek járadékot, az élvezett járadék 75%-át, akik 1916-ban elszenvedett balesetből élveznek járadékot, az élvezett járadék 50%-át, és végül, akik 1917—18. évben elszenvedett balesetből élveznek járadékot, az élvezett járadék 25%-át kapják járadékpótlék címén.

Ha a balesetet szenvedettet különböző években több baleset érte, a járadékpótlék azon fentjelzett időtartamra meghatározott %-os kulcs szerint állapítandó meg, amely időtartamon belül elszenvedett baleset előtti kereset vétetett az összkövetkezmény kártalanítása alapjául.

A járadékpótléket az arra jogosultak 1919. március 30-ától kapják, és pedig havi járadékukkal együtt, havi előleges részletekben.

Járadékpótléket természetesen nemcsak az Országos Munkásbiztosító Pénztár köteles adni az általa kártalanított balesetektől járadékot élvezőknek, de kötelesek megadni, — természetesen ugyancsak az általuk kártalanított balesetügyekben — mindazok a vállalatok, illetve intézmények is, amelyeket az Országos Munkásbiztosító Pénztárral való biztosítási kötelezettség alól az idők folyamán tételes intézkedések kiemeltek. Kötelességük ezeknek is az 1907. július 1-e után alkalmazásukban elszenvedett balesetektől kifolyólag tőlük járadékot élvezőknek a járadékpótléket ugyanoly feltételek mellett, ugyanoly összegben és ugyanoly módon nyújtani, mint ahogyan élveznék a szóbanforgó járadékosok a járadékpótléket az esetben, ha azt a balesetet az Országos Munkásbiztosító Pénztár kártalanította volna.

Az Országos Munkásbiztosító Pénztárnál eddig 603 sérült, 179 özvegy, 307 gyermek és 20 szülő jelentett be igényt a járadékpótlékre.

Tagok és családtagok segélyezése. Az Országos Pénztár a kormányzó tanács XXI. sz. rendeletében megadott egy évi betegségi segélyre vonatkozó kedvezményt kiterjesztette nem csupán a rendelet megjelenése után történt megbetegedési esetekre, hanem kimondotta azt is, hogy a kedvezményben részesíteni kívánja azokat a tagokat is, akik a 26 heti segélyezési időtartamot március 20-ika előtt pár nappal kimerítették. Az ily tagoknál azonban az egy évi segélyezési időtartamba beszámítandó a már igénybevett 26 hét segélyezésen kívül az az időtartam is, amelyet az illető tag március 30-ika előtt segélyezésen kívül töltött.

Terhességi segély kifizetése. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a terhes nőtagnak terhességi segélyre jogosultsága van akkor is, ha terhes állapota folytán a munkát már a 9 hónapot megelőző időpontban (pl. a 7.-ik hónapban) kénytelen abbahagyni. Megállapította az elnökség azt is, hogy ha a terhességi segélyre való jogosultság megnyílt előtti munkára való képtelenség betegségi, kóros tünetekkel is jár, akkor e munkaképtelen betegség tartamára — a terhességi segélyre való jogosultság megnyíltának időpontjáig is — táppénz fizetendő.

Közalkalmazott nőtagok gyermekágyi segélye. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a közalkalmazásban levő női tagok szülés esetén megkapják a gyermekágyi segélyt akkor is, ha a segélyezés ideje alatt fizetésüket megkapják.

Élelmezés megjavítása a gyermekágyas anyáknál. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár előterjesztést tett a Forradalmi Kormányzótanácsához, hogy a teherben lévő anyáknak terhességük utolsó hetében, valamint a szoptató nőknek oly mennyiségű élelmiszert szolgáltatassanak ki, mint amily mennyiséget a nehéz testi munkát végző munkások kapnak. A nagyobb fejadagban a pénztár nem csupán a pénztárnál biztosított tagokat kívánja részesíteni, hanem általában minden terhes, illetve szülönőt, mert a gyermekgondozásnál nem lehet különbséget tenni gyermek és gyermek között.

Táppénzkifizető-helyek létesítése. A kormányzótanács rendelkezése folytán a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál biztosított munkások száma jelentékenyen megnövekedett. A taglétszám megnövekedése szükségessé tette, hogy a pénztár rendelkezeteinek számát szaporítsa, de szükségessé tette azt is, hogy a pénztár ügykezelése a szükséghez mérten decentralizáltassék. Az újabb

rendelőintézetek felállítása és az ügykezelés decentralizálásának megvalósítása végett a budapesti pénztár a kerületi forradalmi munkás- és katonatanácsok intézőbizottságaival és a nagyobb gyárak munkástanácsainak kiküldöttjeivel megbeszélést tartott. A megbeszélés eredményeképpen a közel jövőben a fővárosban és a környéken levő ipari telepeken a munkásbiztosítás széleskörű decentralizálása fog megtörténni.

Háztartási alkalmazottak bejelentése. A Kormányzótanács XXI. sz. rendelete értelmében végre megoldást nyert a háztartási alkalmazottak betegségi és baleset esetére való biztosítása, amely biztosításért sok küzdelem folyt a kapitalista uralom alatt. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál ezidő szerint több mint 60.000 háztartási alkalmazottat tartanak nyilván. A biztosítás kimondásával a háztartási alkalmazottak egészségügye minden bizonnyal gyökeres javulást fog mutatni.

Az osztrák munkásbiztosítás kiterjesztése. A szociális gondoskodás állami hivatala beható módon foglalkozik a betegségi biztosításnak a mező- és erdőgazdasági munkásokra, a háziipari foglalkozásra és a háztartási alkalmazottakra leendő kiterjesztésével. A vonatkozó törvényjavaslatot az érdekelt állami hivatalokkal való megegyezés után fogják a nemzetgyűlésen benyújtani.

Táppénzek összegének felemelése a bécsi és alsóausztriai betegsegélyező pénztáraknál. Mindazok, akik a pénztárakkal összeköttetésben vannak, azoktól felemelt munkabért és árat kapnak és egyedül a beteg tagok azok, akik hallgatnak, mert nincs szervezetük, amely követeléseiket nyilvánosságra hozná. Így kezdi a bécsi és alsóausztriai betegsegélyező pénztárak szövetségének felirata, amelyet a szociális gondoskodás állami hivatalához intéztek. A pénztáraknak tehát magasabb segélyekben kell részesíteniök tagjaikat, mint ahogy azt az 1917. évi január hó 4-én kiadott császári rendelet meghatározza, amely a táppénzek legmagasabb összegét fakultatíve 6 koronában állapítja meg. Bizonyításra nem szorul, hogy ez a megállapítás a mai viszonyok között semminemű irányban sem felel meg. Hivatkoznak arra is, hogy Magyarországon is lényegesen felemelték a táppénzeket. Az egyes iparágakban a munkabérek oly magasak, hogy 10 K átlagos napi munkakeresmény, mint legmagasabb határ, súlyos igazságtalanságot jelent. Követelik ennél fogva, hogy 2, illetve 3 új napibérosztályt állapítsanak meg; valamennyi osztályra nézve pedig drágasági pótlékot. A napibérosztályok újbóli megállapítása annál is szükségesebb, mert a pénztárak statisztikája szerint 293.000 kötelező biztosított tag közül csak 14 930 tartozik a három legalacsonyabb bérosztályba, vagyis az összesség 5,1%-a. Az 1917. év óta lényeges elváltozások történtek, úgy, hogy az alacsonyabb bérosztályokban még kevesebben vannak biztosítva. Amennyiben a napibérosztályokat tizenkettő-tizenötöre emelik és drágasági pótlékot engedélyeznek, előtérbe fog lépni a járulékok felemelésének kérdése. A javaslat erre vonatkozólag az, hogy az átlagos munkabéreknek 6,6%-a legyen kötelező. A szociális gondoskodás állami hivatala foglalkozott is már a vonatkozó törvényjavaslat előkészítésével.

Az osztrák bányamunkás biztosító intézetek 1917. évi jelentésük szerint 52 millió értékű hadikölcsönkötvénnyel bírtak s valószínű, hogy ez az összeg a háború későbbi folyama alatt még növekedett. Ha elgondoljuk, hogy a volt monarchia államai mind pénzügyi válságba kerültek, világosnak tűnik fel a szociális intézményeknek anyagi károsodása. A cseh-szlovák területen lévő bányaművek, amelyek külön intézményt fognak most alapítani, talán kevesebb károsodást fognak szenvedni.

A német-osztrák nyugdíjintézet tuberkulotikus tagjainak díjtalan gyógykezelésére tárgyalásokat indított meg a Hörgas és Grafenhofban lévő tüdőbeteggyógyító intézetekkel. Bizonyos számú ágyak átadását kívánja, hogy már a legközelebbi hetekben is módjában legyen ott férfi és nő biztosítottakat elhelyezni. A nyugdíjintézet fogja viselni a teljes ápolási költséget, utazási kiadásokat s egyúttal gondoskodni fog arról is, hogy a hozzátartozók mérsékelt segélyben részesüljenek.

A munkásbiztosítás és a Spartacus-forrongások. Németország különböző városaiban végigviharzó Spartacus-forrongások érdekes kérdés elé

akik az említett régi rendelkezések alapján egy, 1907. július 1. és 1914. év vége között elszenvedett balesetből kifolyólag élveznek járadékot, az élvezett járadék 100%-át, akik 1915-ben elszenvedett balesetből élveznek járadékot, az élvezett járadék 75%-át, akik 1916-ban elszenvedett balesetből élveznek járadékot, az élvezett járadék 50%-át, és végül, akik 1917—18. évben elszenvedett balesetből élveznek járadékot, az élvezett járadék 25%-át kapják járadékpótlék címén.

Ha a balesetet szenvedett különböző években több baleset érte, a járadékpótlék azon fentjelzett időtartamra meghatározott %-os kulcs szerint állapítandó meg, amely időtartamon belül elszenvedett baleset előtti kereset vétetett az összkövetkezmény kártalanítása alapjául.

A járadékpótléket az arra jogosultak 1919. március 30-ától kapják, és pedig havi járadékokkal együtt, havi előleges részletekben.

Járadékpótléket természetesen nemcsak az Országos Munkásbiztosító Pénztár köteles adni az általa kártalanított balesetektől járadékot élvezőknek, de kötelesek megadni, — természetesen ugyancsak az általuk kártalanított balesetügyekben — mindazok a vállalatok, illetve intézmények is, amelyeket az Országos Munkásbiztosító Pénztárral való biztosítási kötelezettség alól az idők folyamán tételes intézkedések kiemelték. Kötelességük ezeknek is az 1907. július 1-e után alkalmazásukban elszenvedett balesetektől kifolyólag tőlük járadékot élvezőknek a járadékpótléket ugyanoly feltételek mellett, ugyanoly összegben és ugyanoly módon nyújtani, mint ahogyan élveznék a szóbanforgó járadékosok a járadékpótléket az esetben, ha azt a balesetet az Országos Munkásbiztosító Pénztár kártalanította volna.

Az Országos Munkásbiztosító Pénztárnál eddig 603 sérült, 179 özvegy, 307 gyermek és 20 szülő jelentett be igényt a járadékpótlékre.

Tagok és családtagok segélyezése. Az Országos Pénztár a kormányzó tanács XXI. sz. rendeletében megadott egy évi betegségi segélyre vonatkozó kedvezményt kiterjesztette nem csupán a rendelet megjelenése után történt megbetegedési esetekre, hanem kimondotta azt is, hogy a kedvezményben részesíteni kívánja azokat a tagokat is, akik a 26 heti segélyezési időtartamot március 20-ika előtt pár nappal kimerítették. Az ily tagoknál azonban az egy évi segélyezési időtartamba beszámítandó a már igénybevett 26 hét segélyezésen kívül az az időtartam is, amelyet az illető tag március 30-ika előtt segélyezésen kívül töltött.

Terhességi segély kifizetése. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a terhes nőtagnak terhességi segélyre jogosultsága van akkor is, ha terhes állapota folytán a munkát már a 9 hónapot megelőző időpontban (pl. a 7-ik hónapban) kénytelen abbahagyni. Megállapította az elnökség azt is, hogy ha a terhességi segélyre való jogosultság megnyílt előtti munkára való képtelenség betegségi, kóros tünetekkel is jár, akkor e munkaképtelen betegség tartamára — a terhességi segélyre való jogosultság megnyíltának időpontjáig is — táppénz fizetendő.

Közalkalmazott nőtagok gyermekágyi segélye. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a közalkalmazásban levő női tagok szülés esetén megkapják a gyermekágyi segélyt akkor is, ha a segélyezés ideje alatt fizetésüket megkapják.

Élelmezés megjavítása a gyermekágyas anyáknál. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár előterjesztést tett a Forradalmi Kormányzótanácshoz, hogy a teherben lévő anyáknak terhességük utolsó hetében, valamint a szoptató nőknek oly mennyiségű élelmiszert szolgáltatassanak ki, mint amily mennyiséget a nehéz testi munkát végző munkások kapnak. A nagyobb fejadagban a pénztár nem csupán a pénztárnál biztosított tagokat kívánja részesíteni, hanem általában minden terhes, illetve szülönőt, mert a gyermekgondozásnál nem lehet különbséget tenni gyermek és gyermek között.

Táppénzkifizető-helyek létesítése. A kormányzótanács rendelkezése folytán a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál biztosított munkások száma jelentékenyen megnövekedett. A taglétszám megnövekedése szükségessé tette, hogy a pénztár rendelkezéseinek számát szaporítsa, de szükségessé tette azt is, hogy a pénztár ügykezelése a szükséghez mérten decentralizáltassék. Az újabb

rendelőintézetek felállítása és az ügykezelés decentralizálásának megvalósítása végett a budapesti pénztár a kerületi forradalmi munkás- és katonatanácsok intézőbizottságaival és a nagyobb gyárak munkástanácsainak kiküldöttjeivel megbeszélést tartott. A megbeszélés eredményeképpen a közel jövőben a fővárosban és a környéken levő ipari telepeken a munkásbiztosítás széleskörű decentralizálása fog megtörténni.

Háztartási alkalmazottak bejelentése. A Kormányzótanács XXI. sz. rendelete értelmében végre megoldást nyert a háztartási alkalmazottak betegségi és baleset esetére való biztosítása, amely biztosításért sok küzdelem folyt a kapitalista uralom alatt. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál ezidő-szerint több mint 60.000 háztartási alkalmazottat tartanak nyilván. A biztosítás kimondásával a háztartási alkalmazottak egészségügye minden bizonnyal gyö-keres javulást fog mutatni.

Az osztrák munkásbiztosítás kiterjesztése. A szociális gondoskodás állami hivatala beható módon foglalkozik a betegségi biztosításnak a mező- és erdőgazdasági munkásokra, a háziipari foglalkozásra és a háztartási alkalmazot-akra leendő kiterjesztésével. A vonatkozó törvényjavaslatot az érdekelt állami hivatalokkal való megegyezés után fogják a nemzetgyűlésen benyújtani.

**Táppénzek összegének felemelése a bécsi és alsóausztriai beteg-
segélyző pénztáraknál.** Mindazok, akik a pénztárakkal összeköttetésben vannak, azoktól felemelt munkabért és árat kapnak és egyedül a beteg tagok azok, akik hallgatnak, mert nincs szervezetük, amely követeléseiket nyilvánosságra hozná. Így kezdi a bécsi és alsóausztriai betegsegélyző pénztárak szövetségének felirata, amelyet a szociális gondoskodás állami hivatalához intéztek. A pénztáraknak tehát magasabb segélyekben kell részesíteniök tagjai-
kat, mint ahogy azt az 1917. évi január hó 4-én kiadott császári rendelet meg-
határozza, amely a táppénzek legmagasabb összegét fakultatíve 6 koronában állapítja meg. Bizonyításra nem szorul, hogy ez a megállapítás a mai viszonyok között semminemű irányban sem felel meg. Hivatkoznak arra is, hogy Magyar-
országon is lényegesen felemelték a táppénzeket. Az egyes iparágakban a munkabérek oly magasak, hogy 10 K átlagos napi munkakeresmény, mint leg-
magasabb határ, súlyos igazságtalanságot jelent. Követelik ennél fogva, hogy 2, illetve 3 új napibérosztályt állapítsanak meg; valamennyi osztályra nézve pedig drágasági pótlékot. A napibérosztályok újbóli megállapítása annál is szüksége-
sebb, mert a pénztárak statisztikája szerint 293.000 kötelező biztosított tag közül csak 14 930 tartozik a három legalacsonyabb bérosztályba, vagyis az összesség 5,1%-a. Az 1917. év óta lényeges elváltozások történtek, úgy, hogy az alacso-
nyabb bérosztályokban még kevesebben vannak biztosítva. Amennyiben a napi-
bérosztályokat tizenkettő-tizenöt-re emelik és drágasági pótlékot engedélyeznek, előtérbe fog lépni a járulékok felemelésének kérdése. A javaslat erre vonatkozó-
lag az, hogy az átlagos munkabéreknek 6,6%-a legyen kötelező. A szociális gondoskodás állami hivatala foglalkozott is már a vonatkozó törvényjavaslat elő-
készítésével.

Az osztrák bányamunkás biztosító intézetek 1917. évi jelentésük szerint 52 millió értékű hadikölcsönkötvénnyel bírtak s valószínű, hogy ez az összeg a háború későbbi folyama alatt még növekedett. Ha elgondoljuk, hogy a volt monarchia államai mind pénzügyi válságba kerültek, világosnak tűnik fel a szociális intézményeknek anyagi károsodása. A cseh-szlovák területen lévő bányaművek, amelyek külön intézményt fognak most alapítani, talán kevesebb károsodást fognak szenvedni.

A német-osztrák nyugdíjintézet tuberkulotikus tagjainak díjtalan gyógykezelésére tárgyalásokat indított meg a Hörgas és Grafenhofban lévő tüdőbeteggyógyító intézetekkel. Bizonyos számú ágyak átadását kívánja, hogy már a legközelebbi hetekben is módjában legyen ott férfi és nő biztosítottakat elhelyezni. A nyugdíjintézet fogja viselni a teljes ápolási költséget, utazási ki-
adásokat s egyúttal gondoskodni fog arról is, hogy a hozzátartozók mérsékelt segélyben részesüljenek.

A munkásbiztosítás és a Spartacus-forrongások. Németország különböző városaiban végigviharzó Spartacus-forrongások érdekes kérdés elé

állították a német munkásbiztosítást. Egy régi, még 1850. évben hozott törvény a községekre kötelezettséget ró bizonyos utcai forrongások kapcsán, azokból származó károk megtérítésére. A törvényhozó annakidején nyilván ilyenképen is nyomást akart gyakorolni a közönségre, hogy a lázongásoktól azt visszatartsa. A községek eme kártérítési kötelezettségére alapítva az igényeket, egyes munkásbiztosítási szervek a Spartacus-lázongások kapcsán előállott bal-esetekből folyólag fölmerült költségeiknek megtérítését kérték — utalással a RVO. 1542. §-ára — az illetékes községektől. A vita, amely ebből a kérdésből kiindult egyrészt az alaki, másrészt az anyagi jog területére tartozik. Egyik konkrét esetben a berlini Allgemeine Ortskrankenkasse támadta meg perrel Berlin városát az alapon, hogy a pénztárnál biztosított egyik személy az 1918. november 9-iki forradalmi napon gyalogsági lövedéktől megsebesült és a pénztártól egy időre, mint keresetképtelen, segélyt kapott. A pénztár a kifizetett segélyek visszatérítését kérte. Igényét a pénztár 1918. december 5-én írásban adta be a városnál. A bíróság ezt az igényt elkésés okából utasította vissza. Ugyanis a hivatkozott törvény 14 napi bejelentési határidőt szab meg a sérült részére és pedig a sérüléstől számítva. A bíróság megállapítása szerint közömbös, hogy a pénztár mikor szerzett tudomást a sérülésről. A pénztár igénye a sérült igényén alapul, a sérültnek 14 napi bejelentés áll rendelkezésére és több jogot, mint amennyi magának van, másra át nem ruházhat. Az adós helyzete nem rosszabbodhatik azáltal, hogy a követelés harmadik személyre száll át. Ez a rendelkezés az érdekeltek körében élénk vitára adott alkalmat. Az alaki jogi vitát illetően az érdekelt pénztár azt vitatja, hogy a R. V. O. 1542. §-án alapuló joga nem az eredeti jogosult részéről történt átengedésből ered, hanem önálló joga a pénztárnak és amennyiben a törvényes határidő a pénztári igénybejelentésekre fennáll, az elévülésre vonatkozó általános rendelkezések keretén belül a tudomásulvétel napjától számítandó. A kérdés érdemére vonatkozó vitában felmerült egyik álláspont tagadja a pénztár megtérítés iránti jogát, kiindulva abból, hogy az 1850. törvény rendelkezései a Spartacus-forrongásokra nem alkalmazhatók. Az utóbbi hivatkozott törvény eredetét vizsgálva megállapítják, hogy az bizonyos egyes forradalmi esetekből származott, így utcai csoportosulásokra, emberek összefutására és hasonlókra vonatkozik. Mindenesetre a hangsúly az események helyi jelentőségén nyugszik. Kérdés tehát, hogy oly nagyarányú forrongások, amelyekkel az akkori törvényhozó még csak nem is számolhatott és amelyek nem helyi természetűek, hanem az egész államrend átalakítására, az államhatalomnak esetleg fegyveres erővel való eltávolítására irányulnak, e törvény rendelkezéseibe beszoríthatók-e? Ezt az álláspontot az érdekelt városok képviselik, így Berlin városa is megtagadta a kártérítést azzal, hogy az egész államrend körül játszódott le a forrongás teljesen függetlenül attól, hogy annak egyes aktusai véletlenül melyik községben játszódtak le. Emellett azután az 1850-iki törvény utcai csoportosulásokról beszél, amely alatt rendezetlen és szervezetlen tömeget, az embereknek bizonyos olyan sokaságát kell érteni, amelyben az egybegyűltek száma a véletlentől függ. Ezzel szemben a Spartacus-forrongásoknál széles körben előre megszervezett forradalmi jelenséggel állottunk szemben, amely bizonyos katonai megszervezést is tartalmazott és bizonyos katonai fegyver mellett folyt le, tehát utcai csoportosulásoknak nem tekinthetők.

Házi ápolás, mint kötelező pénztári szolgáltatás. Nagy-Berlin polgári választmánya értekezletre hívta össze a nagy-berlini házi ápolással foglalkozó egyesületeket, amelyen elhatározták azt, hogy a birodalmi munkaügyi hivatal megkeresik abban az irányban, hogy a birodalmi biztosítási törvény legközelebbi novellájában, esetleg a családtagok biztosításának rendezésénél gondoskodás történjék abban az irányban, hogy szülések, illetve krónikus betegségek esetében a betegsegélyző pénztárak házi ápolást legyenek kötelesek nyújtani. Voltaképen a törvényt módosítási törekvés csak odairányul, hogy míg eddig ezt a szolgáltatást a pénztárak nem kötelező módon nyújtották, addig ezentúl azt kötelesek legyenek szolgáltatni.

Aggkori és rokkantbiztosítás Olaszországban. Az olasz kormány az aggkori és rokkantbiztosításról javaslatot készített. A javaslat biztosításra kötelezettnek mondja ki a 15-65 év közötti összes munkásokat, alkalmazottakat és cselédeket, akiknek fizetése a 3600 lirát nem haladja meg. A 3600 liranál kevesebb jövedelemmel bíró *önállók* önként biztosítják magukat.

A biztosításra kötelezettek járulékainak felét a biztosítottak, felét a munkáltatók fizetik. Az állam minden járadékhoz évi 100 lirával járul hozzá. Aggkori járadékra 120 heti járulék befizetése jogosítja a biztosítottat. Az özvegyek és árvák szintén kapnak járadékot. A vitás kérdésekben való döntésre tartományi és felső bíróságot szerveznek.

A svéd nyugdíjbiztosítás. A svéd nyugdíjbiztosítás a német rokkant- és aggkori biztosításnak felel meg, azonban kialakulásában attól eltér. A törvény az egész népre kiterjedő kombinált rokkantsági és aggkori kötelező biztosítást tartalmaz. Az állampolgárokról való gondoskodás gondolatát akarja megvalósítani akkor, amikor a vagyontalan, illetőleg kisjövedelmű emberek rokkantsági nyugdíját állami hozzájárulással pótolja. A kötelező biztosításon kívül önkéntes biztosításnak is van helye, amely biztosítást az állam szintén támogatásban részesít. Hozzá tartozói biztosítás nincsen.

A kötelező biztosítás kiterjed minden svéd férfira és nőre, aki 16–66 életkor között van, amennyiben nem keresetképtelen és más oldalról nem történik gondoskodás nyugdíjáról. Ilyképen az $5\frac{1}{2}$ millió svéd népességből 3 millió esik biztosítás alá. Önkéntesen biztosíthatja magát minden 15-ik életévét meghaladott svéd ember még az esetben is, ha kényszerbiztosítás alá nem esik. A nyugdíjra való jog a tartós keresetképtelenséggel nyílik meg, legkésőbb azonban a 67. életév betöltése után, még abban az esetben is, ha tartós keresetképtelenség nem forog fenn. Tartós keresetképtelenség állapítandó meg mindazoknál, akik koruknál, testi vagy szellemi betegségüknél, elnyomorodásuknál vagy testi hibájuknál fogva képtelenek arra, hogy magukat oly munkával, amely erejüknek és képességüknek megfelel, továbbra is fenntartsák. A keresetképtelenségnek ezen fogalmából is kitűnik, hogy a svéd törvénynek általános ellátás jellege van. A járulékteljesítmények alapján a rokkantság beállása időpontjában minden férfitag a befizetett járulékösszegnek 30%-át, a nőtag pedig 24%-át kapja évi járadékul. Ehhez járul az állami támogatásból nyújtott nyugdíjpótlék azoknak a járadékosoknak részére, akik tartósan keresetképtelenek és akiknek munkakeresete a férfiaknál a 300 K-át, ha pedig nő, a 280 K-át meg nem haladja. Az állami hozzájárulásból nyújtott nyugdíjpótlék a tag által befizetett minden 1 korona nyugdíjjárulék után 8%, ez az emelés azonban csak oly nyugdíjjárulékoknál történik, amelyek teljesen befizettek. A legmagasabb nyugdíjjáradék 428.46 K férfiaknál és 373.38 K nőknél.

Önkéntes biztosítás esetében az évi járadék férfiaknál a befizetett teljes évi járulékoknak 1.5%-a, nőknél pedig a férfiak által igényelhető összeg $\frac{3}{8}$ -da. Amennyiben a tartós a keresetképtelenség megszűnik, a nyugdíj megvonható, amennyiben a járadékos 67-ik életévét még el nem érte. A járadékpótlékot megvonják, csökkentik vagy emelik, aszerint, ahogy az évi jövedelem emelkedik. Szabadságvesztésbüntetés kitöltése esetében, ha az az egy hónapot meghaladja, a nyugdíjjárulékot fizetik, nem azonban a járadékpótlékot. A biztosítás általános ellátás jellegét mutatja továbbá az is, hogy oly személyek, akik 15 életévük betöltése után tartós keresetképtelenné válnak, a járadékpótlékban az esetben is részesednek, amennyiben járulékokat nem fizettek. A járadékokat a postahivatalok havonta előre fizetik.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Az orvosi foglalkozás szocializálása.

A társadalom egészségügyi viszonyainak megjavítását biztosító és a köz egészségre olyannyira jelentős kérdés: az orvosi rend szocializálása nálunk már a megoldás küszöbén áll és megvalósulása a legközelebbi időben be is következik. Az orosz és magyar tanácsköztársaságban a minden szociális mozzanatra kiható forradalmi átalakulás vetette fel ezt a problémát. Ausztriában és Németországban — úgy az orvosok, mint a szociálpolitikusok — szintén kénytelenek már foglalkozni vele egyrészt a forradalmi idők távolhatása, másrészt azon nyomoruságos állapotok miatt, amely a háború nyomán ott bekövetkezett.

A háború a népek egészségében rettenetes, maradandó hatású puszt

títást okozott s főként a proletariátust oly megdöbbentő egészségügyi és szociális helyzetben hagyta vissza, hogy azon a munkásbiztosítás, amely a proletárok egészségügyének leghathatósabb védője volt, — ha a fejlettség még oly magas fokán áll — egymagában segíteni nem képes. A folyvást növekedő pauperizmus, Ausztriában és Németországban mind nagyobbodó körben terjed, és ennek megfelelően egyre növekedő tömegeket utal a munkásbiztosítás körébe. Emellett mint különálló jelenség az orvosképzésben mindenhol észlelhető túlproduktio az orvosi rendre hat nyomasztólag. Az orvosi foglalkozás jelenlegi módjának sarkalatos hibáit az a hasonlat világítja meg, amely azt oly segéd nélkül dolgozó kisipari üzemhez hasonlítja, amelynek megengedett célja és törekvése mindig az volt, hogy mennél több beteget és ezzel mennél nagyobb jövedelmet szerezzen meg.

A közegészség gyökeres megjavításának, a szocialhygienes feladatok megvalósításának és az orvosi rendnek a proletárállamban való elhelyezkedésének egymásba fonódó csomóját együttesen és sikeresen az orvosi foglalkozás szocializálása oldja meg.

Az orvosi foglalkozás társadalmosításának ellenzői e megoldástól az orvosi rend függetlenségét féltik, mintha a magánygyakorlatot folytató orvos bármikor is független és szabad lett volna. A magánygyakorlatot űző orvosok — elenyésző csekély kivételektől eltekintve — mindenkor valamely fix alkalmazás elnyerésére törekedtek. Ausztriában a háború előtt az alkalmazott és alkalmazásban nem álló orvosok száma úgy aránylott egymáshoz, mint 69:1:30:9-hez. Az azóta létesített számos rendelő intézet, gondozóintézmény s kórházi osztály még inkább csökkentette az alkalmazás nélküli orvosok számarányát.

A szocializálás megtörténtével az orvosi magánygyakorlat megszűnik. Ennek velejárója, hogy az orvos a jómodú és szegény beteg között különbséget nem ismer; ez a beteg és orvos közötti szükséges rokonszenvet és szívéllyességet is biztosítja. A szociális egészségügy és az orvosok szociális érdekeinek irányvonala párhuzamosan fog haladni annál is inkább, mivel az orvos betegségek fellépésében és terjedésében nem anyagi ügyeinek megjavítására alkalmas mozzanatot láthat. Az orvosnak is, mint más munkásnak, meghatározott munka- és szolgálati ideje lesz; továbbképzéséről gondoskodnak, függetlenségét és megélhetését a képzettségéhez és jogos igényeihez mért fizetés biztosítja; pihenés és üdülés céljaira szabadságot kap; ha koránál vagy egyéb oknál fogva munkaképtelenné válik, megélhetéséről kellő módon a társadalom gondoskodik. Ilyetén csakis az orvoskapitalisták, akik egyébként is aránylag csekély számmal vannak, károsodnának úgy, ahogy a kapitalizmust a szocialista állam minden téren tudatosan károsítja s meg is szünteti. E nagy átalakulásoknál nem szabad tekintettel lenni a kis áldozatokra, hanem a főcélra: a köz egészségére és jólétére.

Az orvosi foglalkozás szocializálásának terve nálunk már elkészült. Ennek ismertetése akkor lesz időszerű, amikor az végleges formába öntve kerül a nyilvánosság elé.

A pénztári orvosi rend szocializálásának egy érdekes tervét közli P. Roeder (Schöneberg), alapfeltételül véve, hogy egy azon községben, vagy városban levő különböző betegsegélyző pénztárak helyébe mindenütt egy-egy nagy munkásbiztosító pénztár kerül. A nagyobb községek és városok körzetekre oszlanak és egy-egy körzet összes egészségügyi ügyeit a körzetben létesített központ intézi. E központ épületében, amelyet az összes szükséges vizsgáló eszközökkel (Röntgen-, bakteriológiai és kórvegytani laboratórium, gyógyszerház, adminisztrációs helyiségek, stb.) felszereltek, tartják meg a szakorvosok a rendeléseket, még pedig a betegforgalomhoz képest folytatólagosan, nehogy az egyes rendeléseken torlódások fordul-

janak elő. A szakorvos rendelési ideje alatt csakis meghatározott számban kezelhet betegeket; ez kizárja a »tömegrendelést«, másrészt nem ösztönzi az orvost a gyors és esetleg felületes munkára. A rendelés befejeztével a szakorvos és az általános gyakorlatot folytató orvos meghatározott számú fekvő beteget látogat és kezel. Az orvos munkaideje a napi 8 órát meg nem haladhatja. A beteg csak akkor szállítható kórházba, ha — akár betegségének természeténél, akár lakásviszonyainál, vagy családi körülményeinél fogva — otthon nem kezelhető. Ezen elv szigorú szemmel tartása a kórházak túlsúlyfoltosságát szünteti meg. A fekvő betegek látogatására az orvosnak kocsit bocsátanak rendelkezésére; az orvosvédelem és az orvos munkaképességének fenntartása is a szocializáláshoz tartozik; egyébként pedig a fuvar révén munkaidő nyerhető. A beteglátogatások a reggeli és délelőtti órákban végzendők. Hirtelen megbetegedések, sérülések esetére éjjel és nappal külön ügyeletes orvosi szolgálat áll rendelkezésre; az éjjeli ügyeletes orvos szolgálati ideje 4 óra.

A kerület minden egyes lakójáról törzslapot készítenek és vezetnek, amely az illető egészségi állapotának és az abban beálló változásoknak hű képét adja születésétől haláláig.

Más kerületbe vagy városba költözés esetén a törzslapot is oda küldik, hogy az ottani orvos — szükség esetén — egy pillantással megismerje betegét s a kórelőzményi adatokat.

Ha a beteget kórházban kezelték, úgy onnan küldik be az illetékes központhoz a kezelésre, diagnózisra, stb.-re vonatkozó adatokat a törzslapra vezetés céljából.

Ezen adminisztrációs eljárásnak tudományos értéke és haszna szinte felbecsülhetetlen, az orvosi statisztika céljaira pedig az adatok kincsesházát jelenti. Az ily törzslap becses voltának megvilágítására elegendő elképzelni azt, hogy mennyire megkönnyítik az azon rendszeres egymásutánban sorakozó adatok a rokkantság megállapítását, amelyet eddigelé többnyire egyszeri vizsgálat alapján állapítottak meg, s e vizsgálatnál a kórelőzményi adatokat a beteg sokszor hibás bemondásai révén szereztek meg.

A központ hatáskörét kibővíti azzal, hogy működését a csecsemő- és anyavédelemre, a gyermekjóléti intézményekre, a tüdőbeteg gondozókra, az alkohol-betegek kezelésére és gondozására, a gyermekágyas és szoptató anyák istápolására, a nemi betegek tanácsadóhelyére is kiterjeszti. Így kép a kezelés és gondozás egy kézben kerül, ha nem is ugyan az az orvos látja el mindkettőt. Ha azonban a nemi betegek kezelését és azok tanácsadó helyét egy orvos irányítja, ez csakis a beteg javát és a célt szolgálja. A központból látják el a menhelyi gyermekek orvosi kezelését, az iskolás-gyermekek orvosi vizsgálatát olyképp, hogy az orvos nemcsak tanácssal, hanem kezeléssel is ellátja az arra szoruló gyermeket, de legalább is ellenőrzi azt, hogy a szükséges kezelést megkapta-e a gyermek. A körzetben lévő ipari üzemek egészségügyi ellenőrzése, a lakások vizsgálata ugyancsak a központi hatáskörébe tartozik; továbbá egészségügyi előadásokat rendez, pályaválasztásnál tanácsot ad, szóval mindazon az egészségügy körébe tartozó teendőket végzi orvosi és segéd személyzetével, amely az egyéni higiéné fogalmába vonható.

Az az aggodalom, hogy az orvosnak ily nagyüzemben való működése az orvost hivatalnokká alakítja át és ezzel munkakedvét, igyekezetét csökkenti, alaptalan, mivel az orvosi hivatás sajátossága ezt kizárja, de az orvos még akkor és ott is orvosi munkát végez, amelyet nemcsak betegek tehetnek bírálat, netán panasz tárgyává, hanem a központ orvosvezetősége is ellenőriz. Az a másik észrevétel, hogy az ily módon történő orvosi ellátás esetén a beteg nem fordulhat ahhoz az orvoshoz, aki iránt bizalommal van, csak az elenyésző kisebbségre érvényes. A kórházi, a rendelő-

intézeti kezelésre szoruló proletár beteg addig sem igen válogathatta meg orvosát; ugyanez áll arra a fekvő betegre, ki a körzetében lakó 2—3 pénztári orvos közül választott csupán. A falusi lakó pedig csakis a legközelebb lakó orvosra volt utalva, ha fekvő beteg volt. A részletezett orvosi szolgálat mellett — tekintettel arra, hogy egy-egy központban több orvos, sőt több egyazon szakmabeli orvos működik felváltva — inkább jut a beteg ahhoz az orvoshoz, akihez bizalma vezet.

A technikai kivitelre is gondol Rocker tervezete. A központok céljaira magánpaloták, feleslegessé vált hivatalok épületei, bérházak vehetők igénybe s a dolog természetéből ered, hogy nem okvetlenül szükséges az összes tényezőket egy épületben elhelyezni. Így pl. a gondozók elkülöníthetők. Nagyobb városokban, amelyekben az egyes körzetek is igen nagy kiterjedésűek, több központ is létesíthető, mivel a vezérlő szempont nem a mechanikus, hanem funkcionális központosítás. A tervezetben röviden érintett költségvetés a rendszert gazdasági szempontból is támogatja, sőt a profilaxis és preventív intézkedések mérhetetlen gazdasági előnyöket biztosítanak a köz javára. h.—e.—

Országos Egészségügyi Tanács. Ez a tanács a munkaügyi és népjóléti népbiztosság, mint legfelsőbb egészségügyi hatóság mellett működő szaktestület. A tanács közreműködését más népbiztosságok és központi hatóságok is igénybe vehetik. Az Országos Egészségügyi Tanács hatásköre: a) szakvéleményt nyilvánít a munkaügyi és népjóléti népbiztosság kívánságára minden egészségügyi vonatkozású kérdésben; b) javaslatot tehet minden olyan, az egészségügyi igazgatás körébe eső ügyben, amelynek szabályozását, illetőleg a meglévő szabályozás megváltoztatását a közérdek szempontjából szükségesnek és időszerűnek tartja; c) véleményt nyilvánít a gyógyító- és ápolóintézetek vezetőorvosi állásainak betöltését illetőleg, valamint más, a munkaügyi és népjóléti népbiztosság által hozzáutalt orvosi személyi ügyekben; közreműködik a közalkalmazottak orvosi felülvizsgálatánál. Az Országos Egészségügyi Tanács elnöke a munkaügyi és népjóléti népbiztosság főcsoportjának mindenkor vezetője, alelnökét, jegyzőjét és tagjait a munkaügyi és népjóléti népbiztos nevezi ki. A népbiztos egészségügyi vonatkozású ügyekben az Országos Egészségügyi Tanácson kívül álló szakértő egyéneket és testületeket is meghallgathat. Ezeket a szakértőket meg lehet bízni az Országos Egészségügyi Tanácsban egyes ügyek előadásával is. Az egyes ügyek előkészítésére való ellátására a tanács külön bizottságokat küldhet ki.

Országos Gyermekeküldési Hivatal. A közoktatásügyi népbiztosság a munkaügyi és népjóléti népbiztossággal egyetértőleg, tanköteles és beteg gyermekek üdülésének egységes szervezésére és vezetésére »Országos Gyermekeküldési Hivatal«-t állít fel. A hivatal a népbiztosságok által megállapított elvi alapon önállóan intézkedik. Hatásköre kiterjed mindazon ügyekre, amelyeket a hivatal a gyermekek üdülésének megszervezésére és vezetésére szükségesnek talál a Tanácsköztársaság egész területén.

Iskolaorvosi állások rendszeresítése. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság rendelete értelmében minden iskola és játékkiskola mellé, az iskolába járó gyermekek testi és szellemi egészségének felügyeletére és gondozására iskolaorvost kell alkalmazni. Az iskolaorvos teendőit, szakképzését és alkalmazását a munkaügyi és népjóléti népbiztosság a közoktatásügyi népbiztossággal egyetértőleg szabályozza. Addig is, míg az iskolaorvosi működés végleges rendezése lehetséges lesz, a munkaügyi és népjóléti népbiztosság elrendelte, hogy oly városokban, (községekben), amelyekben az iskolás gyermekek száma több, mint 4000, külön iskolaorvost kell megbízni.

Idegbeteg és elmebeli fogyatkozásban szenvedő gyermekek gondozása. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság az elmebetegségeknek

eredményesebb megelőzése érdekében az idegbeteg és elmebeli fogyatkozásban szenvedő gyermekek gondozására és az elmebetegségek okainak tudományos kutatására: 1. lélektani központot, 2. gyermekmegfigyelő intézetet, 3. gyógy-pedagógiai gyermekkórházat, 4. az elmebajos, vagy nagyfokú elme fogyatkozásban szenvedő s már alig képezhető gyermekek számára külön kórházat és végül 5. az átöröklés tanának, valamint a különböző betegségeknek az elmebajok kifejlődésére való hatásának tanulmányozására, továbbá az elmebetegstatisztika minden irányú tudományos feldolgozására külön intézetet létesít.

Tanfolyam anyavédőnők részére. Az Országos anya- és csecsemővédő egyesület anyavédőnői tanfolyamot nyitott. A tanfolyamon 120 hallgató vesz részt. A tanfolyam 4 hónapon át tart, amely idő alatt a védőnők úgy gyakorlati, mint elméleti kiképzésben részesülnek.

Tüdőbeteggyógyító- és gondozó-intézeti orvosok kiképzése. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság a tüdőbeteggyógyító- és gondozó-intézetekben alkalmazandó orvosok kiképzésére, a tuberkolóziskutató- és tanító-intézetekben nyolchetes tanfolyamokat tartat. Az első tanfolyam ez évi június hó 10-én, a második szeptember hó 1-én kezdődik.

Kötszerekkel való takarékoskodás. A munkaügyi és népjóléti népbiztosság elrendelte, hogy a kötszerekben mutatkozó hiány következtében a meglévő készletek lehető kiméltése céljából a kórházaknak és a gyógyintézeteknek a mull és calico felhasználásánál a legmesszebbmenő takarékoskosságot kell szem előtt tartaniok. Pamutanyagból készült pólyákat csak orvosi utasításra és csak akkor szabad használni, ha azok alkalmazása egészségügyi szempontból elkerülhetetlen; minden más esetben szövött vagy krepp-papírpólyát kell alkalmazni.

A Népegészségügyi kiállítás két hónappal ezelőtt nyilott meg a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár helyiségeiben. Szervezői a kiállítást annakidején egy hónapra tervezték, azonban oly nagyarányú volt az érdeklődés a kiállítás iránt, hogy azt még egy hónappal meghosszabbították. Ez alatt az idő alatt több mint ötvenezren látogatták meg egyesével és csoportosan a kiállítást. Megjelentek a kiállításban csoportosan az összes fővárosi és környékbeli középiskolák felsőbb osztályai tanítóik vezetésével, megjelentek továbbá különböző munkásegyesületek tagjai is csoportosan. A Munkásbiztosító Pénztárt hivatalos ügyekben felkereső felek legnagyobb része nem mulasztotta el a kiállításnak megtekintését. Ujabbán pedig kaszárnnyák jelentették be látogatásukat, a kiállítás vezetősége az értékes gyűjteményeket mindaddig, amíg a Társadalmi Múzeum megfelelő helyiségbe nem költözhet, a Munkásbiztosító Pénztár helyiségében megtartja, ahol azok a hivatali órákban megtekinthetők.

A lakásgondozás mint iskolai tantárgy. A drezdai városi tanács elrendelte, hogy a városi polgári, kerületi és kiegészítő iskolákban a lakásgondozás, mint a népegészségügyre, a népszaporodásra és a gazdaságosságra való tekintettel fontos tantárgy taníttassék. Tanítani kell a lakáskiméltésének módját, a lakás, a ház és felszerelésének kiméltési módját, a hiányok javítását, tisztítását, szellőztetését, a nedvesség megszüntetését, a fűtést, világítást, a rendet, nyugalmat és a más lakók kiméltését figyelembe vevő magaviseletet.

Az elmebetegügy ideiglenes rendezése. A Forradalmi Kormányzótanács addig is, míg az egész elmebetegügy országos újjászervezése megtörténik, az elmebetegeknek felvételére és elbocsátására vonatkozólag rendeletet bocsátott ki. Minden elmebeteg és minden elmebeli fogyatkozásban szenvedő ember a Tanácsköztársaság felügyelete és gondozása alatt áll, tekintet nélkül arra, hogy baja gyógyítható-e vagy gyógyíthatatlan. Minden elmebeteg, aki intézeti kezelésre szorul, elmekórházban helyezendő el.

Tervek alkoholmentes üdítőitalok forgalombahozatalára. A Tanácsköztársaság alkoholtiltalma, mint előrelátható volt, nemcsak az alkoholérdekeltség ellenállásával találkozott, de az alkohol hasznossága felől évszázadok óta mesterségesen megtevesztett közönség, amelyből a politikailag legjobban iskolázott

proletáriátus sem vehető ki, maga követeléseket s állított fel azeszésitalok forgalomba hozatala iránt. A munkanélkülivé lett szeszésital termelő munkások és üzemek foglalkoztatása, a kész és féligkész gyártmányok, továbbá más célokra nem értékesíthető nyersanyagok felhasználása érdekében, végül de nem utolsósorban, a munkásság nyomására a kormány kénytelen volt bizonyos szeszésitalok forgalombahozatalát nemcsak megengedni, hanem azt egyenesen hivatalosan megszervezni.

Bármennyire érthető azonban a kérdés illetően alakulása, aggályainkat sohasem nyomjuk el és most sem hallgathatjuk el a hivatalos szeszésital kiszolgáltatás miatt. Meg vagyunk róla győződve, hogy a Tanácsköztársaság a legnagyobb eréllyel kívánja a szeszésitalok gyártását és forgalombahozatalát akadályozni és ami a propagandát illeti, az alkoholizmus ellen ilyen propagandát nem akadályoz, sőt azt elősegíti. Mindenesetre furcsa hát, hogy a Tanácsköztársaság plakátja hirdeti: »Aki szeszésitalt egy cseppet is iszik, ellensége a Tanácsköztársaságnak«, ugyanekkor az utcán proletár férfiak és nők 2—3 üveg sörrel sétálnak hazafelé.

Az alkoholkérdés megoldásának számtalan nehézségével ehelyütt nem kívánunk foglalkozni, de amint más alkalommal már reá mutattunk, ez alkalommal is utalunk arra a nézetünkre, hogy a munkásság alkoholigényeit nagymértékben lehetne lecsökkenteni megfelelő, jóízű alkoholmentes italok forgalombahozatalával.

A Tanácsköztársaság e szükségletet is felismerte már és a szociális termelési Népbiztosságnak vegyipari szakosztálya megtette a kezdő lépéseket máris az irányban, hogy alkoholmentes üdítő italokat nagy mennyiségben előállítson. Egyelőre gyümölcscsörpöt, szénsavval telített gyümölcscsörpöt, alkoholmentes gyümölcsborokat és fojtott mustot szándékozik forgalomba hozni. Ezeket és az egyéb szóbakerülhető üdítő tartalmú italokat bizonyos szeszfeldolgozó üzemekben állítatják elő. Ezzel az érdekelt munkások és üzemek foglalkoztatásának problémája részben elintézhető lesz.

A vegyipari szakosztály közlése szerint a legfontosabb nyersanyagot, a cukrot már megkapták e célra, azonban a gyártáshoz szükséges másik nyersanyagot, a borkősavat előállító gyár nincsen Magyarországon. A nálunk kapható nyersanyagot külföldre vitték eddig feldolgozás céljából. A Népbiztosság a borkősav gyártására gyárat szándékozik felállítani Budapesten. A másik szükséges nyersanyag a szénsav, amelynek előállítása kokszihiány miatt nehézségekbe ütközik. A hiányt olyképen próbálják pótolni, hogy a szeszgyártásnál előálló szénsavat cseppfolyósítják. A meglehetősen mennyiségben rendelkezésre álló gyümölcscsörp készletet máris gazdóznak dolgozzák fel. Kívánatosnak tartjuk, hogy a Népbiztosság a segédanyagok gyártását valóban és pedig minél előbb megszervezze, mert a jó alkoholmentes üdítő italok minden propagandánál szebben beszélnek.

Nemzetközi értekezlet az alkoholizmusról. Párisban ez év április hó 3-án a semleges és ántánt-államokból meghívott antialkoholista egyesületek képviselői értekezletre ültek össze. A megjelentek a népek szövetségéről szóló tervezetnek 19. fejezetét, amely arról szól, hogy a gyarmatokban az alkoholos italokkal való kereskedést eltiltják, szintén megvitatták s azt követelték, hogy a békekonferencia e rendelkezést teljes egészében valósítsa meg. Ezen, radikális megoldásnak nem mondható követelésen kívül az értekezlet egyhangú határozat alapján a következő kérést terjesztette a békekonferencia elé: a népek szövetségének tagjai minden országnak biztosítják azt a jogot, hogy az alkoholos italokra vonatkozóan megfelelő törvényeket hozzon és kötelezik magukat arra, hogy semmiféle megtorlást nem alkalmaznak ezen államokkal szemben, még akkor sem, ha az életbeléptetendő alkoholelleses törvények az egyes államok gazdasági érdekeit károsan érintenék. Ugyanezen rendelkezések érvényesek más, ártalmas bódító szerekre, mint az ópium, aether, cocain stb.

E jámbor óhaj teljesítése még meg sem közelíti az alkoholelleses mozgalom végcélját: a teljes alkoholtilalmat, amely az egyetlen mód arra, hogy az alkohol generációkat tisztító hatása mindenkorra megszűnjön.

Figyelmeztető-lapok nemi betegek részére. A német-osztrák nép-egészségügyi állami hivatal rendelete értelmében minden orvos, aki nemi beteget megvizsgál vagy kezel, kötelezve van, hogy azt kitanítsa azokra a veszélyekre, amelyekben betegsége folytán környezete van, különösen a nemi érintkezés veszedelmeire és betege részére adjon át egy, a hatóságok által kiadott figyelmeztető-lapot. A nép-egészségügyi hivatal ezeket a figyelmeztető-lapokat a helyi hatóságok útján ingyenesen bocsátja rendelkezésre az orvosoknak.

Szociális profilaxis. A közegészségügy előmozdítására s a betegségek elhárítására irányuló törekvéseknek a jelenlegi szociális viszonyok, az öt éves háború utáni állapotok éppen nem kedveznek. Mindazonáltal e téren is a legutóbbi időkben óriási a haladás. A munkásbiztosító pénztárak, amelyek hatáskörük és illetékességük kibővülése folytán nemcsak a szociális higiéné kiépítésének erőteljes úttörői, hanem legszilárdabb pillérei is, korán felismerték azt, hogy a betegségek elleni sikeres küzdelem egyet jelent a betegségek keletkezésének és terjedésének elhárításával. De felismerték a socialhygienes ideológia magvát is: hogy az egyén betegségének leküzdése az összesség javát szolgálja s viszont az összesség egészségügyének megjavítása az egyént is megóvjja a betegségetől.

A szociális higiéné minden haladó lépése e célt, e gondolatot követi; éppen ezért mondható az ily higiéné szociálisnak s ezért tekinthető ez a higiéné magasabb fokú felhasználásának, noha tudományosan csak egy speciális fejezete is az általános higiénének. Ha tehát a socialhygiénének, mint tudománynak műveléséről, illetve fejlesztéséről van szó, úgy nem az új, kiegészítő disciplina, hanem egy az egészet átfogó és behálózó felfogás értendő.

Ezen alapon követeli Abderhalden tanár: 1. minden orvosi egyetemen létesítsenek a socialhygiéné részére tanszéket és tanításra alkalmas intézetet; 2. gondoskodjanak, hogy a jövőben alkalmazandó orvosokat a socialhygiénére alaposan kioktassák, a már alkalmazott orvoshivatalnokokat és hivatalos állást betöltő orvosokat pedig pótlólag oktassák e tanokra; 3. a socialhygiénét sorozzák a vizsgaköteles tárgyak közé.

A nemzetközi munkásjog tervezete is oly rendelkezéseket szab meg, amelyek a socialhygiéné térfoglalását eredményezik. A többi között a mindenütt kifejtendő »munkahigiéné« kapcsán követeli, hogy minden országban a balesetet és ipari betegségek keletkezésének elhárítására alkalmas védőberendezéseket létesítsenek, a mérgezés veszélyével járó, vagy egyébként ártalmas iparágakat, valamint élelmiszerek vagy élvezeti cikkek előállítását és csomagolását tiltsák el az otthoni munkában. Ugyanis azokat a veszélyeket, amelyekből mérgező anyagokkal való foglalatosság jár, fokozzák az otthoni munka socialhygiéné keretei, de ugyancsak az otthoni munka socialhygiéné okoknál fogva növeli az élelmiszereknek házilag való előállításából és csomagolásából eredő egészségi ártalmakat. Ezen intézkedések a socialhygiéné nézőpontok speciális irányvonalait jellemzik. A munkásjog tervezetének a szülő nőre vonatkozó rendelkezései egyrészt a szülő nő, másrészt az utód védelmét célozzák. A jelen és a jövő nemzedék érdekét szolgálja a nemi betegségek elleni fokozott és szélesebb körű küzdelem, amelynek egyik hatásosnak ígérkező eszköze a nemi betegek kötelező kezelésének elrendelése volna; e kényszert a socialhygiéné rend megóvása indokolja.

A háborús évek nyomorúságainak egyik káros terméke az emberek szervezetének túlzott kihasználásából eredő elváltozás, amely a koravénülésben és a betegségek iránti fogékonyság fokozódásában nyilvánul meg. A fertőző betegségek terjedésének oka is részben ezzel magyarázható.

Kétségtelen, hogy a társadalom fokozottabb egészségügyi ápolásra és gondozásra szorul s ha ennek megvalósítása jelenleg nehezebb is, de viszont szükségesebb is, mint bármikor volt.

A socialhygiénéről a régi társadalomban sok szó esett, de érdekében nem történt semmi. E téren is csak a feladatokat örököltük.

A német éhségblokádi megszüntetéséért. A német orvosok felhívására kiváló norvég, svéd és holland higienikusok utaztak Hallebe, Berlinbe és Drezdába és vizsgálataik eredményéről a vezetőség útján Wilson elnökhöz táviratot intéztek. Ebben többek között a következőket mondják:

— A nagy városok népessége az alultáplálkozás állapotában és ennek következtében a legnagyobb reménytelenség, lehangoltság állapotában van. Mindenhol ráakadni emberekre, akiknek testsúlycsökkenése 20% és mindenhol anyákra, akik hasztalanul igyekeznek a legszükségesebb élelmiszereket gyermekeik részére felhajtani. A brüsszeli egyezség alapján engedélyezett élelmiszer mennyiség nem kielégítő. Meg kell adni Németországnak a lehetőséget, hogy tej- és hústermelését állati takarmányok juttatása útján ismét visszanyerje. Az élelmiszereknek eddig történt szállítása túlságosan lassú. Nemcsak az emberiség parancsa, hogy a német nép az éhségtől és a szükségtől megszabadíttassék, hanem sokkal inkább messzeható cselekedet: a teljesen veszélyeztetett kultúra fenntartása.

Tüdőbetegek ellátása élelmiszerekkel. Azoknak a tüdőbetegeknek az ellátása, akik osztrák intézetekben vannak, nincs kielégítő módon biztosítva. A stájerországi egyesület a tüdőbetegségek leküzdésére beadvánnyal fordult az illetékes helyekhez, amelyekben rámutat arra, hogy a betegek ellátása mily kevésbé van meg a nagy intézetekben való kezelés tartama alatt és kéri azok jobb ellátását. Csak a szegény emberek részére fentartott tüdőbeteg-intézetekben van meg az élelmiszerhiány, mert a gazdagok részére fentartott szanatóriumok és gyógyintézetek a legnagyobb mértékben el vannak látva élelmiszerekkel.

A német birodalomban, különösen Poroszországban nemcsak azok a tüdőbetegek részesülnek az egészséges lakosság részére megállapított élelmiszeradagoknál nagyobbakban, akik intézetekben vannak elhelyezve, hanem azok is, akik házi ápolásban részesülnek. A tuberkulotikusok részére megállapított legkisebb heti adag 5 kg. burgonya, 2 kg. kenyér, 500 gramm hús, 250 gramm vaj, 4 tojás, 100 gramm sajt, 500 gramm hüvelyes főzelék vagy tézstaneműek, 250 gramm gyümölcsíz, méz, vagy ahhoz hasonló. Ezeket az adagokat a betegek korához és állapotához képest — a szükségnek megfelelően — csökkentik. Így pl. várandós és szoptató nők, valamint a még munkaképes tüdőbetegek a legnagyobb, illetve a maximális adagot kapják, a nem dolgozó, de még gyógyítható betegek adagja valamivel kisebb, a már előrehaladt, lázas, étvágytalan betegek adagja természetesen még kisebb, de még mindig bőven elegendő arra, hogy táplálkozásuk a megfelelő legyen. Az otthonukban ápolt tüdőbetegek élelmiszeradagjait az illetékes tüdőbeteggondozó-intézetek egészítik ki a szükséghez képest, mindenkor gondos helyszíni vizsgálat alapján. Különböző helyekről beérkezett jelentések igazolják azt, hogy ezt a rendeletet valósággal végre is hajtják. Gondoskodás történt arról is, hogy az intézetekben ellátottak fehérneművel és meleg alsóruhával láttassanak el.

Ipari psychotechnika. A berlini technikai főiskolán tanszéket és kísérleti intézetet létesítettek ezen új tudományág számára. Moede Waltert az ipari psychotechnika magántanárává avatták és egyúttal megbízták az ipari psychotechnikai intézet vezetésével. Dr. Reimann, berlini iskolaügyi tanácsnok megbízásából már intézményesen végezték annakelőtte is azoknak a kiváló tehetségű népiskolai tanulóknak tehetségi vizsgálatát, akik technikai szempontból szakmunkásoknak kiválóan alkalmasak. Az ipari munkára való hivatottság elbírálásán kívül az új intézetben tudományos irányban foglalkoznak a pályaválasztás kérdéseivel és az ipari munkásokat szakmájukhoz képest megvizsgálják az arra való alkalmasság szempontjából. Tudományos alapon vizsgálják az egyes ipari munkák különböző szakaszait és mozzanatait, az anyag feldolgozás módjait és az elkészült ipari termékekről psychotechnikai véleményt adnak. A kísérleti úton elért jobb eredményeket az ipari üzemekben gyakorlatilag alkalmazzák.

A »Taylor«-rendszer, amelyet néhány évvel ezelőtt honosítottak meg Észak.

Amerikában, tudvalevően azt célozta, hogy az ipari munkásság a termelés maximumát hozza létre, tekintet nélkül arra, hogy a munkabeosztás e módja káros hatással van a munkabírára s a munkás lelkiállapotára. Az ipari psychotechnika, amely tudományosan dolgozza fel a keretébe tartozó kérdéseket, eleve ki akarja küszöbölni azt, hogy az ipari munkás ne találjon lelki kielégülést munkájában s hogy a munka kivitele a munkásra akár testi, akár lelki károsodással járjon.

Orvosok az iparfelügyeleti szolgálatban. A németbirodalmi munkásügyi minisztériumhoz emlékiratot nyújtottak be az orvosok, amelyben azt kérik, hogy az iparfelügyeleti szolgálatban az eddiginél kiterjedtebb működési kört biztosítsanak az orvosoknak. Nem azt kívánják, hogy orvosokat nevezzenek ki gyári felügyelőknak, erre ezentúl is a technikusokat tartják legalkalmasabbaknak, azonban kiegészítettni kívánják azok munkájukat az orvosok munkájával. Azt kívánják, hogy részint a hatósági orvosokat vonják be a gyárvizsgálatokba és alkalmazzanak iparhygiéniai előképzettségű orvosokat jobban a hatóságok mellett. Végül javasolják, hogy a fontosabb ipari helyeken külön iparegészségügyi intézeteket állítsanak fel, esetleg egyetemi laboratóriumokkal stb. kapcsolatban.

A lupus mint ipari megbetegedés. A wieni orvosegyesületben a lupusnak, a bőr, illetve nyálkahártya tuberkulózisnak egy iparegészségügyi szempontból érdekes esetét mutatták be. Egy 50 éves, addig egészséges üvegfúvó munkás, ki egyik felső zápfogát kihúzatta, röviddel ezután azt vette észre, hogy a kihúzott fog ürege körüli nyálkahártyán egy daganat képződik. A szakszerű orvosi vizsgálat kiderítette, hogy a kóros elváltozás lupus, amely olyképp keletkezett, hogy a beteg munkás egyik, tüdőgümőkórban szenvedő munkástársának üvegfúvócsővével dolgozott s a csőnek a szájba veendő, előzőleg meg nem tisztított végével vitte a kihúzott fog ürege körüli nyálkahártyára a tuberkulózis bacillusokat, amelyek a tüdőgümőkórban szenvedő munkástársának nyálával tapadtak oda a fúvócsőnek szájillesztékére. Ebből az következik, hogy oly szerzők, amelyek a munkás kénytelen szájába venni s a melyeket más munkás is használ, mindenkor használat előtt gondosan fertőtlenítenedők, nehogy a tuberkulózis és szifilisz ily módon is terjedjen. A munkásokat a fertőzés ezen lehetőségéről és annak elhárításáról fel kell világosítani.

A kiütéses typhus nagymérvű elterjedésének megakadályozására a genfi Vöröskereszt nemzetközi bizottsága Wienben értekezletre hívta össze a volt osztrák-magyar monarchiából alakult államok képviselőit. A német-ausztriai állami népegészségügyi hivatal jelentése szerint ugyanis a kiütéses typhus terjedése mindinkább nagyobbodó területeken igen nagy méreteket ölt. Lengyelországban, a jugoszláv-államban, főként Ó-Szerbiában, de mindenek felett Ukrajnában e betegség féktelenül dühöng. Legutóbb már Ausztria és Németország oly területein is nagyszámú megbetegedés fordul elő, ahol a háború előtt e betegség teljesen ismeretlen volt. A kiütéses typhus veszedelmes elharapódzását azzal magyarázzák, hogy a fogságból és más távoli helyekről hazatérő, eltetvesedett katonák nem vetik alá magukat a tetvetlenítésnek és ellene szegültek mindazon rendelkezéseknek, amelyek a járvány széthurcolását megakadályoznák. Ily módon a katonák otthonukba, a falvakba viszik a fertőzést terjesztő tetüket s az egyes megbetegedések már csak akkor kerülnek orvosi észlelés alá, amikor a község több lakója megbetegedett s még több megfertőződött. A kellőképp fel nem világosított, fegyelmetlen katonák magatartását jellemzi a következő eset: Ukrajnából visszatérő katonák a német határra érkezve, megtagadták, hogy őket tetvetlenítsék s tilalom ellenére ellepték azokat a vasuti kocsikat, amely őket hazaszállította. Útközben több kiütéses typhus eset fordult elő, mire a katonákat kaszárnyákban internálták; innen azonban elszöktek a lakásukra, a falukra. Azokról a kocsikról, amelyek a katonák tetves ruháit és fehérneműit a fertőtlenítő intézetbe szállították, sok ruhadarabot elloptak, a tetves takarókat maguk a katonák ajándékozták vagy adták el. Minderre vezethető vissza az, hogy rövid időn belül a városokban, a falukban kitört a kiütéses typhus-járvány.

A fegyelmetlenség e súlyos következményei tanulságul szolgálnak arra, hogy a most kivívott egyéni és politikai szabadság éppen nem teszi feleslegessé a józan önmérséklést.

MUNKÁSVÉDELEM. — MUNKAVISZONY.

A német szakszervezetek jövője.

A németbirodalmi szakszervezetek vezetőségeinek képviselői 1919 évi április hó 25-én Berlinben tanácskozást tartottak. A napirend legfontosabb pontjának, a szakszervezetek jövő irányáról szóló határozathozásnak, előadója Leipart volt, akit a februári konferencián küldöttek ki e megbizatással. Szerinte a szocializmus magasabb gazdasági alakulatot jelent és a szakszervezetek készek, hogy a szocializálásra vonatkozó intézkedéseket támogassák. Az üzemi demokrácia és az egyéni munkaszerződések átalakítása kollektív szerződéseké, a szocializálás fontos előmunkálatait képezik. Előadó élesen kikelt a Vorwärts ellen, amely ismételten követelte, hogy a sztrájkok a jövőben lehetlenné tétessenek. A munkások közreműködési jogát a közös termelészervezetében meg kell valósítani. Az üzemekben a munkások képviselője: az üzemi tanács, amely az üzemi demokráciát a szakszervezetekkel egyetértésben hozza létre; a községi körzetekben és a gazdasági területeken pedig munkástanácsok alakíttassanak, amelyeknek szakmai tagozatuk van és amelyek a szakszervezeti kartellek szociális és községgpolitikai feladatainak is teherviselői; a nagyobb területekre, valamint az egész birodalomra való kiterjedéssel pedig kamarák létesítendőek. A szakszervezetek nem lehetnek a termelésügy vezetői. A szakszervezetek feladata a munkáspolitikai. Szakszervezetek állapítsák meg a munkásképviselek részére követendő alapvető és gyakorlati irányelveket. A szakszervezetek gondoskodnak a jövőben is, hogy a gazdasági és termelési kérdések minél szélesebb körökben tárgyalassanak, gondoskodik a munkásság technikai és üzemi közigazgatásának fejlesztéséről, hogy ezáltal megteremtse azokat az erőket, amelyek a szocialista termelés részére szükségesek. Az üzemi tanácsok részére részletes tervezet adott elő, amelynek értelmében azok hatáskörrel bírnak a munkások felfogadásánál, továbbá az esetben, ha munkahiány miatt a munkaidő megrövidíthető, úgyszintén a túlmunka, az éjjeli és a vasárnapi munka kérdéseiben. Az üzemi tanács egyébként is joggal bír arra, hogy minden, a munkaviszonyból származó kérdésben beleszólást gyakoroljon.

Heinke, a balesetbiztosítás intézményének kiépítéséről tartott előadást, amelyben kiterjeszkedett a balesetelhárítás és a betegség megelőzés kérdéseire, az üzemekben és építkezéseknél fokozandó munkásellenőrzésekre. Előadó követelte az ipari rendtartásnak a munkafelügyeletre vonatkozó megváltoztatását, úgyszintén, hogy a biztosítási törvény értelmében a biztosítási szakszervezeteknél munkásellenőrök alkalmaztassanak. A súlyos ipari megbetegedések balesetnek ismertessenek el és kártalaníttassanak. Mind e reformok szükségétörvény által hajtassanak végre.

Az előadáshoz megindult vita kapcsán követelték a munkajogok és a biztosítási törvénynek reformját. Halaszthatatlannak mondták ki azt, hogy a felügyeleti szolgálatba munkásellenőrök vonassanak be és az ellenőrző hivatalnokok részére szigorított szolgálati utasítások adassanak ki. A legközelebbi szakszervezeti kongresszus e kérdéssel behatóbban foglalkozni.

Ezután a konferencia a következő határozati javaslatot fogadta el a szakszervezetek jövőbeni irányairól:

1. A szakszervezetek a kapitalisztikus árútermelés időszakában a munkásságot osztályharcra nevelték. A munkások nagy tömegeit erős szervezetekben egyesítették a vállalkozók ellen, bérharcokban iskoláztatták azokat és gazdasági nevelésük által felismertették azokkal helyzetüket és megértették velük a gazdasági összefüggéseket. A szakszervezetek évtizedes szisztematikus küzdelmeikkel nemcsak munkaidőmegrövidítéseket és

béremeléseket harcoltak ki, hanem azokban az üzemekben, amelyek a szakszervezetek hatása alatt állottak, a munkáltatóknak önkényét is megszüntették. A munkásság kiküzdötte szervezetének, mint egyenlő szerződő félnek elismertetését és eredményeiket kollektív munkaszerződésekben erősítették meg. A munkajogot átalakították, hogy a vállalkozók egyoldalú uri jogainak helyébe paritásos jog lépjen és a törvényhozásra fokozódó befolyást gyakoroltak.

2. A politikai forradalom előestéjén a szakszervezetek a vállalkozókat már lényeges munkáskövetelések teljesítésére kényszerítették és a munkaközösségnek megteremtése által a gazdasági demokrácia útjára hajtották azokat, úgy, hogy a gazdasági élet és a szociálpolitika összes kérdései a munkások és vállalkozók egyenjogú képviselői által legyenek megoldandók. A szakszervezetek eredményei értékes eredmények, de a munkásság jogos követeléseit és azzal egyszersmind a szakszervezetek feladatait csak részben érték el. A szakszervezeteknek küzdelmét tehát tovább kell folytatni.

3. A forradalom a munkásosztály politikai hatalmát megerősítette és ezáltal a népgazdaság kialakulására való befolyását fokozta. A háború által tönkretett gazdasági élet újjáépítése a közös gazdaság irányában fog haladni, a magángazdasági élet folytonos csökkenésével. Ezen átalakulásoknak tervszerűen kell megtörténniök és a szakszervezeteknek azokat elő kell mozdítaniok.

4. A szakszervezetek a szocializmusban a kapitalisztikus gazdálkodással szemben a magasabbfokú gazdasági szervezetet ismerik fel. Az üzemi demokrácia és az egyéni munkaszerződéseknek kollektív szerződéské váló átalakítása a szocializálás fontos előmunkálatait képezik. A szakszervezetek további működése ezen a téren elengedhetetlen.

5. A gazdasági élet szocializálása esetében is a szakszervezetek képviselik a munkavállalók érdekeit az üzemi vezetőséggel, a községgel és az állammal szemben. Ennélfogva azok a szocializmus korszakában is nélkülözhetetlenek. A szakszervezetek követelik a munkaképtelenek, a csökkent munkaképességűek és a saját hibájukon kívül munkanélküliekről való gondoskodást. Oly mértékben, amiként az állami gondoskodás meg fog történni, a szakszervezetek segítése is megszüntethető.

6. Az üzemvezetőségek és a munkavállalók közötti érdekellentétek a szocializált üzemekben sem lesznek majd teljesen kiküszöbölhetőek, habár a szociális munkajog és a munkavállalóknak demokratikus közreműködése folytán a munkabeszüntetések csökkenthetőek lesznek és habár a szociális termelés érdekében a döntő bírósági eljárással a lehetőség szerint elkerülhetőkké kell, hogy legyenek, a munkások nem mondhatnak le sztrajkjogukról.

7. A munkások közreműködési jogát a termelés, irányításában biztosítani kell és pedig az egyes üzemeken kezdve a központi gazdasági szervezet legmagasabb fokáig. Az üzemeken belül munkásképviselőalakítandók (üzemi tanácsok), amelyek a szakszervezetekkel egyetértésben és azok hatalmára támaszkodva, az üzemi vezetőséggel egyetértésben meghonosítja az üzemi demokráciát. Az üzemi demokrácia alapja a törvényes joghatállyal bíró kollektív munkaszerződés. Az üzemi tanácsok feladatai, kötelességei és jogai a törvény alapján a kollektív szerződésekben fektetendők le.

8. Ezen irányelvekben foglalt követeléseknek végrehajtása a szakszervezetek központi szervezeteinek feladata. A »szakszervezetek szövetségében«, amely a munkások együttes képviselője, egyesítendő az összes feladatok. A német szakszervezeti szövetséghez tartozó szakszervezeteknek minden munkás és munkásnő tagja lehet. Politikai vagy vallási meggyőződés nem akadályozhatja a belépésnek.

Fokozódó munkateljesítmény. A tanácsok országos gyűlésén Varga Jenő népbiztos a munkateljesítmény problémáját tárgyalta és megállapította, hogy e tekintetben már a legmélyebb süllyedési fokon túl vagyunk, mert feltehető, hogy a Népgazdasági Tanács működése és egyes arra való hivatott szakemberek agitációja e téren kedvező változást fog előidézni. Hogy ez mennyire megfelel a tényeknek, hogy egyes rátermett termelőbiztosok ügybuzgalma, szakértelme és erélye milyen eredményeket tud produkálni, annak megvilágítására a következő hivatalos forrásból eredő adatok szolgálhatnak. Egy szakember vezetése alatt álló kaszagyárban, selyemgyárban és óragyárban a teljesen lezüllesztett termelési viszonyok a legrövidebb idő alatt annyira rendbe jöttek, hogy a Közellátási Népbiztosságnak 119.000 kaszát és 5250 órát, a Ruházati Hivatalnak pedig 140.000 méter selymet szállítottak le. Ezenfelül pedig a kaszagyárban (két nyolcórás szakban dolgozván) az előbbi termeléssel szemben a produkciót 60%-al fokozták, mind ezt pedig a legnehezebb politikai és technikai viszonyok között. A termelés hasonló fokozását jelentik az Alfa-Seperator gépgyárból is, ahol a munkateljesítmény az év elejéhez képest szintén 60%-al emelkedett. Ezek az esetek annál inkább méltánylandók, minthogy az illető termelőbiztosok még nem támaszkodhattak azokra az intézményes reformokra, amelyeket a Tanácskormány a munkateljesítmény növelése és a munkafegyelem megszilárdítása érdekében keresztül szándékozik vinni és amelyek minden valószínűség szerint az általános javulást vonják maguk után.

A munkásvédelem a pártprogrammban. A szocialista-kommunista munkások magyarországi pártja 1919. június 12–13 ik napján megtartott gyűlésén Kun Béla terjesztette elő a pártprogramtervezetet, amelynek munkásvédelmi része a következő:

Nyolcórás munkaidő, a termelőerők fejlődésének, a termelékenységek növekedésével a munkaidő fokozatos csökkentése. Heti negyvenkétórás meg nem szakított pihenő, a gyermekmunka megtiltása, az éjjeli munkának és minden egészségtelen munkának teljes kiküszöbölése női és ifjúság részére. A munkásnők terhességük utolsó nyolc hetében és a szülés után további nyolc héten nem dolgozhatnak, de bérüket megkapják. Ugyancsak megilleti őket szülési segély és ápolás. A szoptatók azonkívül külön védelemben részesítendőek. Túlórázások csak a legkivételesebb esetekben, a szakszervezetekkel történt megállapodás alapján és csupán az átmeneti időben engedhetők meg. Betegség és baleset esetén, valamint a munkában megrokkant munkások eltartásáról az állam gondoskodik.

A tárgyalás folyamán Rónai Zoltán igazságügyi népbiztos a következőket mondotta: A programnak a munkásvédelemre vonatkozó részében a mi szocialista államunk feladata gyanánt a rokkant munkások eltartása mellett meg kell említeni az elaggott munkások és az eltartó nélkül maradt gyermekek eltartásának társadalmi kötelességét is.

A pártkongresszus az indítványozott módosításhoz hozzájárult. A magyar munkásságnak tehát új munkásvédelmi programja van, amely abban különbözik minden előbbi programtól, hogy mögötte oly erő áll, amely annak megvalósítását nemcsak kitűzte, hanem annak végrehajtásába már bele is kezdett. A program egyes követeléseinek nincsenek részletezve és körülírva, de nyilvánvaló, hogy ez szükségtelen is, mert a magyar proletárság nem megalkuvó módon, kompromisszumok útján kívánja a programot a maga teljes egészében, sőt azon túlmenően is megvalósítani. A kapitalizmusból a kollektív termelésbe való átmenet idejére állapította meg a kongresszus programját és így annak egyes követeléseinek nem igen különböznek az egyes munkáspártok maximális munkásvédelmi programjaitól.

A magyarországi tanácsköztársaság a nemzetközi proletárság munkásvédelmének kiépítésében valóban a tett propagandájával jár elől. Azt jelenti ez, hogy a termelési szervezet integráns részévé vált a munkásvédelem. A munkásoknak nemcsak bérhez van joguk, hanem igényük van

mindazoknak az óvó- és védőrendszabályoknak végrehajtásához is, amelyek őket a munkafelepeken a káros behatásoktól megvédik és amelyek biztosítják azt, hogy életük fogytáig tisztesen megélhetnek. A pártprogram munkásvédelmi része egyúttal a proletárállam embervédelmi célkitűzését is jelenti és megadja a lehetőséget arra nézve, hogy a gyakorlat a termelő erők fejlődésével és a termelékenység növekedésével a dolgozó emberek védelmét a legteljesebb módon felépíthesse.

Az ifjúmunkások országos gyűlése egyidejűleg zajlott le az országos Tanácskongresszussal. A gyűlésen az intellektuális és a fizikai foglalkozásokra készülő ifjúmunkások egyaránt részt vettek. A tárgyalások során behatóan megvitatták az ifjúmunkások mozgalmának az általános munkásmozgalomhoz való viszonyát, az ifjúság anyagi és erkölcsi védelmének különböző kérdéseit.

Aratómunkások munkaviszonya. A földművelésügyi népbiztosság a részes aratómunkásokat megillető részt és egyéb természetbeni járandóságokat újból szabályozta.

A mezőgazdasági munkások napibérének újbóli megállapítása. A Népgazdasági Tanács az 1919. június hó 15-től szeptember 1-ig terjedő időre a mezőgazdasági munkások napibérét újból megállapította. A rendelet folytán mezőgazdasági munkások órabért többé nem követelhetnek. Természetbeni ellátás vagy szolgáltatás pénzértéke a megállapított napibér összegéből leszámítandó. A pénzbeli ellenértéket a megyei munkás-, katonai- és földművestanácsok intézőbizottságai állapítják meg. A mezőgazdasági üzemekben a munkát az illető helyen szokásos órában kell megkezdeni és befejezni, a munka tehát általában napkeltétől napnyugtáig tart. Dél előtt 1 órai, délben 2 órai, délután félórát pihenő jár; a munkások azonban lemondhatnak a pihenőidő igénybevételéről, amely esetben a napi munka az ennek megfelelő idővel később kezdődik, vagy korábban végződik. A meghatározott munkabéreknél nem szabad sem kevesebbet adni, sem többet követelni. Aki a rendelet intézkedéseit megszegi, vagy a munka elvégzését attól teszi függővé, hogy e rendeletben szabályozott munkabéreknél magasabbat kapjon, forradalmi törvényszék elé kerül.

Mezőgazdasági üzemekben dolgozó ipari munkások bére. A Népgazdasági Tanács a mezőgazdasági üzemekben dolgozó ipari munkások bérét és egyéb járandóságait a vas- és fémmunkások szövetségének az érdekelt szakszervezetekkel folytatott tárgyalások alapján adott véleményének meghallgatása után megállapította. A rendelet értelmében a megjelölt munkások a következő négy csoportba osztályozandók: a) szakképzett ipari munkások, gépészek, lakatosok, Kovácsok, szerelők, bognárok, bádogosok, asztalosok, kőművesek, stb. b) betanult ipari munkások: faragóács, fűtő, stb., c) ipari segédmunkások: műhelynap számos, stb., d) ipari tanoncok. Az osztályozást a mezőgazdasági üzem gazdasági vezetője a gazdasághoz tartozó ipari üzemek vezetőjével és a gazdaságban alkalmazott ipari munkások bizaimiférfiaival együtt végzi. Nézeteltérés vagy véleménykülönbség esetén az illetékes szakszervezet véleményét kell kikérni. A napi munkaidő 12 órás keretben napi 10 óra. Szántási, cséplési és egyéb idénymunkáknál az ipari munkás munkaideje a mezőgazdasági munkások munkaidejével egyenlő, ilyen esetekben azonban a mezőgazdasági ipari munkás részére minden napi 10 órán túl teljesített munkaidő után úgy belső, mint külső munkánál (cséplés) óránként bérpótlék fizetendő. Az önálló háztartással bíró konvenció ipari munkásokat természetben adott lakás, illetve ennek ellenértéke illeti meg. Joguk van azonkívül a rendeletben foglalt korlátozások szerint állatokat is tenyészteni. Sürgős magánügyeik intézésére szabadságra tarthatnak igényt, az ily módon igényelhető szabadság azonban az egész évben együttesen a 14 napot meg nem haladhatja.

Kereskedősegédek és tisztviselők szolgálati viszonyáról szóló rendelet módosítása. A kormányzótanács kimondotta, hogy a kereskedősegédeknek és az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek szolgálati viszonya tárgyában 1918. november 24-én kibocsátott 4.951/1918. M. E. számú

rendelet, továbbá mindazok a rendeletek, amelyek ennek a rendeletnek a szabályait egyéb magántisztviselőkre és alkalmazottakra, valamint gazda- és erdőfisztekre kiterjesztették, felmondási időre járó munkabér és végkielégítés tekintetében csak azon igényekre alkalmazhatók, amelyek 1919. március 21. napja előtt keletkeztek. 10.000 koronánál nagyobb összeget azonban sem felmondási időre járó munkabér, sem végkielégítés címén, sem a két címen együttvéve nem lehet követelni, sem végrehajtási úton érvényesíteni.

Az 1919. március 21. napja után keletkezett igényekre vonatkozólag fent idézett rendeletek olyképen módosulnak, hogy az azokban említett alkalmazottaknak — tekintet nélkül arra, hogy szocializált vagy nem szocializált üzemben teljesítenek-e szolgálatot — végkielégítés nem jár, a felmondási idő pedig az I. fizetési osztályba tartozó alkalmazottaknál 1 hónap, a II. fizetési osztályba tartozó alkalmazottaknál 2 hónap és a III—V. fizetési osztályba tartozóknál 3 hónap. A fizetési osztályba nem sorozott alkalmazottaknál a bíróság határozza meg, hogy melyik fizetési osztálynak megfelelő felmondási idő illeti meg őket.

Az alkalmazottnak szocializált üzemben gazdasági okokból csakis a termelési biztosnak, pénzügyintézeteknél és biztosító intézeteknél az ellenőrző megbizottak egyikének és az ellenőrző munkástanácsnak meghallgatása után a népgazdasági tanács mondhat fel. A fegyelmi okokból való elbocsátást külön rendelet szabályozza.

Ha az alkalmazott a felmondási idő alatt új állást nyer, elveszti ahhoz a munkabérhez való igényét, amely neki korábbi munkáltatójától az új állás elfoglalását követő időre járna. Sem munkanélküli segélyt, sem betegség esetére szóló táppénzt nem kaphat az alkalmazott arra az időre, amelyre korábbi munkáltatójától a felmondási időre járó munkabért felveszi.

Házfelügyelők munkaviszonya. A Szociális Termelés Népbiztossága a Belügyi Népbiztossággal egyetértve szabályozta a lakóházak köztulajdonbavételével kapcsolatban a házfelügyelőknek (bérházi munkások) munkaviszonyát.

Tanítók munkabére. A tanácsköztársaság a tanító-alkalmazottakat a jobban díjazott szakmunka bérében részesíti. A megállapított munkabérékért az összes tanítók teljes munkaerejüket a népfelvilágosítás ügyének szentelni és ezért az iskolákban megállapított órarendszerinti foglalkozáson kívül az analfabéták oktatásában, a mezőgazdasági szakoktatásban és a felnőttek továbbképzésében is minden külön díjazás nélkül közreműködni kötelesek.

Magántisztviselők munkabére. A kormányzótanács a szocializált és nem szocializált üzemek és gyárak, közlekedési és műszaki intézetek, pénz- és biztosító intézetek, központok, továbbá a még fel nem sorolt egyéb önálló vállalatok eddig tisztviselői minőségben alkalmazott munkásainak bérét addig is, amíg az egész munkabérekérdés végleges rendezést nyer, szabályozta. Az alkalmazottak öt fizetési osztályba soroztatnak.

Munkásjóléti szakosztály a szociális termelés népbiztosságánál. A szociális termelés népbiztossága munkásjóléti szakosztályt állított fel. A munkásjóléti szakosztály máris megkezdte működését és programjának megfelelően egyes ipartelepeken, ahol eddig tűzbiztonsági, valamint egészségügyi és balesetelhárító berendezések nem voltak, vagy ha azok rendelkezésre állottak is, hiányosak voltak, részletes adatokat vett fel és intézkedett, hogy az átalakításokat elvégezzék s a hiányokat minél előbb pótolják. Így pl. az egyik vegyészeti gyárban, ahol óriási nyomás alatt gázokat gyűjtenek össze, ama helyiség fölött, ahol a 160 atmoszféra nyomás alatt álló tartályok állanak, az emeleten munkáslakások húzódnak meg. A szakosztály intézkedett, hogy a lakásokat kiürítsék. Ugyanebben a gyárban át kellett szerkeszteni több készüléket, mert a bennük felhasznált maróanyagok a készülék belsejének tisztogatása közben (a tisztogatás üzemkészen állva folytonosan történik) a munkás kezére fröccsennek és összeégetik. A szakosztály automatikus tisztító-berendezés tervén dolgozik. Egyik gyógyszerárú-gyárban a feldolgozásra kerülő méreganyagok miatt a telepen üresen álló raktárból munkásfürdő, közös-konyha és étkezőhelyiség létesítését tervezi a szakosztály. A tervek részben már el is készültek. Egy accumulator-gyárban a nagy elektromos kapcsolótábla célszerűtlen elhelyezése miatt foly-

tonos veszedelemben voltak. A kapcsolótáblára szerelt vezetékek és készülékek egy részét most átszerelték. Viszont egy szövőgyárban a háború alatti szénhiány miatt Diesel-motort állítottak fel, amely a fonóda közepébe került, anélkül, hogy a motorhelyiséget a maga két köbméter petróleum-készletével a gyár többi részétől tűzbiztosan elhatárolták volna. A petróleumot három helyen is raktározták és a fonóműhelyen keresztül nyitott kannákban hordták a gépházba. A szakosztály elkészítette az épület tűzbiztos elhatárolási tervét, a petróleum raktárának áthelyezése és a petróleumnak a kazánházba való alkalmas beszállításának kérdése most áll tervezés alatt. Igen sok tennivalót talált a szakosztály a malmokban, amelyeknek tűzbiztonsága igen elhanyagolt volt. Egy-két mintaszerű malomban szerzett tapasztalat alapján most készülnek a részletes tervek. A faipari telepeken is megkezdődött a szakosztály munkája. Az eddig történt előzetes tájékozódás alapján a szakosztály az egyik meglévő gyár berendezését fogja mintaszerűvé átalakíttatni. Hasonló irányú felvételek folynak egyik gyufagyárban is és úgy az itteni, mint pedig egyik repülőgyár munkásvédelmi berendezéseit mintaszerűen át fogják alakítani. A közraktárban történt tűz után tartott vizsgálat során megállapították, hogy az épületek gondosság nélkül épültek és nem gondoskodtak tűzfalokról. Az épen maradt raktárépületeket e tapasztalatnak megfelelően fogják átépíteni s azokban hidrásokot és tömiőket szerelnek fel.

A szociális törvényhozás egységesítése. A német-osztrák szociális közigazgatás államtitkára bizottságot küldött ki, amely a németbirodalmi kormány képviselőjével tanácskozásokat fog folytatni a munkásbiztosítás, a munkásvédelem és a munkajog közötti különbségeknek kiegyenlítése tárgyában. A bizottsági tárgyalások előkészítése céljából a szakbizottság megállapította mindazokat a kérdéseket, amelyek a tárgyalások anyagát fogják képezni. A már felsorolt kérdéseken kívül idetartoznak az egészségügy, a gyermekvédelem és a lakásügynek a munkásvédelemmel és a szociális kérdéssel összefüggő kérdései is.

A németausztriai nemzetgyűlés szociálpolitikai munkája. A Sociale Praxisban dr. Arthur Glaser összefoglalja a németausztriai nemzetgyűlés szociálpolitikai munkáját. A szociálpolitika terén a régi Ausztriában sokat mulasztottak s a nemzetgyűlés 100 napos munkájával igyekezett e mulasztásokból — amennyit lehetett — helyrehozni. A forradalom után Hanusch szociáldemokrata képviselő került a népjóléti hivatal élére. Első teendője a munkanélküliek segélyezéséről s a munkaközvetítés megszervezéséről szóló rendelet volt. A munkanélküliek ugyanolyan összegű segélyt kapnak, mint a betegsegélyző pénztárak keresetképtelen tagjai, megtoldva napi 1 korona pótlékkal minden eltartott családtag után.

Törvénybe iktatta a nemzetgyűlés a 8 órás munkaidőt, de csak a gyári üzemekre (20 munkáson felül) kiterjedő hatállyal. Eltörölték a munkakönyveket, s a szerződéshez köti munkások büntetőségét. A munkásbiztosítás megjavítása érdekében kimondták, hogy az 1000 tagnál (10.000-nél kevesebb lakossal bíró városokban 500 tagnál) kevesebb bíró pénztárakat fel kell oszlatni, illetve más pénztárakhoz kell csatolni, a családtagok biztosításánál a jövedelemhatárt havi 400 koronáról 800 koronára emelték.

Az otthoni munkások és a gyermekek védelmére törvényt hozott a nemzetgyűlés. Ezeket már elfogadta a régi képviselőház, de megakadtak az urakházában. Hogy milyen szükséges volt a gyermekeket védő törvény, azt mutatják a statisztikai adatok, amelyek szerint 1907-ben az iskolás gyermekek 34,8%-a végzett ipari vagy mezőgazdasági munkát. Az új törvény egyébként nem valami messze megy a gyermekek védelmében. A 12 éven aluli gyermekeket eltiltja a kereső munkától, a mezőgazdaságban azonban megengedi, hogy könnyű munkát végezzenek 10 éves gyermekekkel. Esti 8 órától reggeli 7 óráig a gyermekek foglalkoztatása tilos.

Az »angyalcsinálás« elleni törvény felhatalmazza a népjóléti államtitkárt, hogy engedélyhez kösse a 14 éven aluli gyermekek tartásba vételét s ellenőrzést gyakoroljon a tartásba adott s a szüleiknél levő 14 éven aluli törvénytelen gyermekek fölött.

Az ipari munkások szabadságideje. A német-osztrák kormány rendelete értelmében minden betegségi biztosítási kötelezettség alá eső ifjúmunkás-

nak, munkásnak és alkalmazottnak, nemi különbség nélkül, 16. életévének betöltése után, munkabérének teljes igénylése mellett, joga van bizonyos feltételek mellett négy heti szabadságidőre, amelyet az 1919. évben május és október hava között vehet ki. Az előfeltétel az, hogy a munkavállaló hat hónap óta szolgálatban áll, az orvos bizonyítványa szerint üdülésre sürgős szüksége van és nincs abban a helyzetben, hogy a szabadságidejét a saját költségén a megfelelő módon kitöltse. Az 1919. évre kibocsátandó rendelkezés, amelyet legközelebb fognak kibocsátani, a fiatalok munkásoknak hosszabb szabadságidőt engedélyez, hogy ezeket megmentse azoktól a veszélyektől, amelyek azokat rendes életmódjukban környékezik.

A szociális gondoskodás állami hivatala már tavaly megtette az intézkedéseket arra vonatkozólag, hogy a tanulók és ifjúkori munkások részére üdülőhelyek álljanak rendelkezésre. Igénybeveszik a menekülő táborokat, a Wien városa által fenntartott tanoncüdülőtelepet és egyéb erre a célra alkalmas telepeket.

Az alkalmazottak nyereségben való részesedése a cseh-szlovák államban. A cseh-szlovák köztársaság nemzetgyűlése elé március hó 14-én indítványt terjesztettek elő, amelyben olyan törvény meghozatalát javasolják, amelynek értelmében az üzemekben és vállalatokban alkalmazottak a tiszta nyereségben részesednek. A törvény értelmében terjedjen ki az összes háborús vállalkozásokra, akár magán, vagy részvénytársasági alakulatok, amelyekben a foglalkoztatott alkalmazottak száma az ötvenet meghaladja. A megállapítandó tiszta nyereség két részre osztandó, amelyből az egyik a vállalkozót, a másik rész pedig az alkalmazottakat illeti meg; ez utóbbiban azok az alkalmazottak részesedjenek, akik a naptári évben állandóan az üzemben dolgoztak.

Szociálpolitikai intézkedések Horvát-Szlavonországban. Horvát- és Szlavonország bánja a szociális gondoskodás biztosával egyetértésben rendeletet bocsátott ki a nyolcórás munkaidő és a munkás bizalmiférfi rendszer meghonosítása tárgyában. Nyolc órai a munkaidő az állam, a község és magánosok tulajdonában lévő ipari, kereskedelmi és forgalmi üzemekben, úgyszintén a bányász- és kohóművekben, valamint a háziipari üzemekben; ez a szabály azonban nem alkalmazandó azokra a munkákra, amelyek a tulajdonképeni munkát vagy megelőzik, vagy követik (kazánfűtés, tisztítási munkák, stb.). Az üzemekben alkalmazottak munkaideje, a pihenési szüneteket nem számítva, tehát nyolc óra. A munkaidő csak az esetben hosszabbítható meg, hogyha előre nem látott, vagy vissza nem térő szükség áll be, amely az üzem folytatását követeli, de ez esetben is csak oly hosszú ideig, míg a rendes üzem helyre nem állíttatott. Az első fokú iparhatóság a napi munkaidőnek 10 órára leendő meghosszabbítását legfeljebb három hétre engedélyezheti. Újabb meghosszabbítás iránti kérelmeket csakis a zágrábi ipari felügyelőség rendelhet el, azonban ezek a túlóraengedélyezések évente ugyanazon üzemnél a nyolc hetet meg nem haladhatják. Egyes ipari üzemekben kivételes munkaidő-meghosszabbításokat a szociális gondozás biztossága rendeleti úton engedélyezheti. A túlmunka idejére 50%-os bérpótlék jár, akkordmunkánál a túlórák idejére járó kártalanítás a heti munkakeresmény 48-ad része. A munkaidőnek nyolc órára való leszállítása bércsökkenést nem vonhat maga után.

Egy másik rendelet értelmében az ipari felügyelőség alá eső üzemekben a munkások bizalmiférfiakat választanak, akikkel azután a felügyelőség érintkezést tart fenn. Bizalmiférfinak csak az választható, aki huszadik életévét betöltötte és polgári jogainak birtokában van. A bizalmiférfiak hatásköréről külön rendelet intézkedik.

A németországi szakszervezetek kongresszusa. A németországi szakszervezetek főbizottsága (Generalkommission) június hó 30-ára egybehívta a kötelékébe tartozó szakszervezetek tizedik kongresszusát. A kongresszus napirendjére a következő tárgyak vannak kitűzve: a szakszervezetek jövőbeli működésének alapelvei, az üzemi tanácsok feladatai; az ipari munkások és munkáltatók munkaközössége, szakszervezeti kurzusok: az ipar szocializálása, a mezőgazdasági termelés és telepítés; a tanoncügy rendezése és a szakszervezeti szövetség alapszabályainak megállapítása. A vas- és fémmunkások egynéhány csoportja ezenkívül még javasolja, hogy tüzessék napirendre a tanácsrendszer kérdése is.

A munkajog kodifikációja. A német birodalmi kormány határozata alapján a munkaügyi minisztérium a munka törvénykönyvének megalkotása céljából szakbizottságot küldött ki. E törvénykönyvvel a Németbirodalom ismét a kulturemberiség élén kíván haladni. A német szaklapok méltatják az eseményt. Mert míg Franciaországban csak a már meglévő, de szétszórt törvényeket és rendeleteket egyesítették, Svájcban pedig csak részleges reformot alkottak, a Németbirodalom a munkásvédelem, a szociális biztosítás és a munkajog egész területére kiterjedő törvénykönyvet kíván alkotni. E hatalmas mű megalkotása nagyobb feladat, mint a polgári törvénykönyv megalkotása. A szociális biztosítást újabb revízió alá veszi különös tekintettel a háború folyamán kiadott rendelkezésekre. Külön törvényt kívánnak alkotni egy általános munkaügyi bíróságról, amely az eddigi különböző munkaügyi bíróságokat egyesítse. Különösen halaszthatatlan szükség a munkaalkotmány megalkotása, mert a tanácsrendszer részleges elfogadása a kormány részéről az alkotmány módosítását teszi szükségessé. Foglalkozniok kell az üzemi tanácsok, a kerületi munkástanácsok és a birodalmi munkástanácsok, valamint a kerületi gazdasági és a birodalmi gazdasági tanács szervezetével.

A szakbizottság május 2-án tartotta első ülését, amelyen nemcsak a német birodalmi, hanem az osztrák-német köztársaság képviselői is részt vettek. Bauer birodalmi miniszter reámutatott arra, hogy csak a külső béke megkötése után válik lehetségessé az, hogy a megalkotandó törvénnyel a belső béke megerősíttessék.

Irányadó elvül fogadták el a munkajog általános egységesítését. A Német-Ausztriával való együttműködést és a munkajog nemzetközivé válását munkájukkal elő kívánják segíteni. A törvénykönyv szabályozza mindazokat a kérdéseket, amelyeket a gyakorlat és az elmélet felvetett és revízió alá veszi a már meglévő törvényeket is.

A hatórai munkaidő ellen. Bauer németbirodalmi munkaügyi miniszter a Deutsch-Luxemburgische Berg- und Hüttenaktiengesellschaft vállalathoz március 27-én táviratot intézett, amelyben kijelentette, hogy a munkaidőnek napi $6\frac{1}{2}$, illetve 6 órára való leszállítása lehetetlen, az esetben, ha a gazdasági életet újból fel akarják éleszteni. Sok százezer munkás van munka nélkül, mert az üzemeknek nincs szenük. A német nép csak abban az esetben kaphat a külföldről élelmiszereket, ha szénrel tud fizetni. A munkaidő leszállítása bércsökkenést jelent, mert hatórai munkáért nem lehet annyi bért fizetni, mint nyolc órai munkáért. Ha pedig a munkabéreket meghagynák, az a szénárak emelkedését tenné szükségessé, ami azonban meg nem engedhető. A gazdasági élet visszaállítása a szénáraknak leszállítását követeli.

A súlyos hadisérültek foglalkoztatása. A súlyos hadisérülteknek kereseti helyeken való elhelyezése olyan szociális feladat, amelynek horderejét nem lehet eléggé felbecsülni. Gazdaságilag és lelkileg kell segíteni azokon, akiket nem szabad kitenni a szabad verseny által okozott hátrányoknak, amelyeket ők minden másnál jobban érezhetnek. De nem szabad azt sem túrni, hogy a súlyos hadisérültek szegénységélyezésből vagy alamizsnagyűjtögetésből legyenek kénytelenek megélni. Le kell küzdeni azokat az akadályokat, amelyek a súlyos hadisérülteknek önbizalom és akarathányából erednek, de épp úgy le kell küzdeni azokat az akadályokat is, amelyek némely munkaadó tapasztalt tartózkodó viselkedéséből erednek. A németbirodalmi népmegbizottak tanácsa rendeletet bocsátott ki, amely szerint a köz- és magánüzemek, hivatalok és közigazgatási szervek kötelezve vannak minden 100 alkalmazott után, beleértve ezen számításba a hivatalnokokat, alkalmazottakat és munkásokat nemi különbségre tekintet nélkül, legalább egy súlyos hadisérültet foglalkoztatni. A mezőgazdasági üzemekre nézve ezen szabály akként alkalmazandó, hogy azok minden 50 alkalmazott után kötelesek egy súlyos hadisérültet foglalkoztatni. De ezen rendelkezésre túlmenően is mindazok a munkahelyek, amelyeket súlyos hadisérültek elláthatnak, lehetőség szerint ilyenekkel töltendő be. Súlyos hadisérülteknek tekinti a rendelet azokat, akik akár katonai járadékot, akár baleseti járadékot kapnak, amennyiben ez a járadék legalább a teljes járadék felét teszi ki. A rendelet végrehajtását a hadigondozó hivatalok a leszerelési kormánybiztosokkal, illetve egyéb figyelembe jöhető közhatóságokkal egyetértőleg ellenőrzik. Különös szabályok alá esik e hadisérültek munkából való elbocsátása, illetve felmondása. Azok a magánvállal-

kozók, akik a kötelezettség alól magukat vétkesen kivonják, az egyeztető-választmányok által kiszabott és a leszerelési kormánybiztosság által végrehajthatónak nyilvánított bírságokkal sújthatók. Ezen bírság 10.000 márkáig terjedhet.

A mezőgazdasági munkások jogviszonyainak új szabályozása a Németbirodalomban. A német birodalmi kormány és a munkaügyi hivatal államtitkára ideiglenes földmunkás-rendtartást állapított meg. Ennek értelmében a mezőgazdasági és erdőgazdasági üzemekre, beleértve ezek melléküzemeit is, a polgári törvénykönyvnek a szolgálati viszonyra vonatkozó rendelkezései hatályosak, a rendeletben meghatározott kiegészítésekkel. Azokban az üzemekben, ahol a munkaviszonyt tarifaszervezés nem szabályozza, a szolgálati szerződések, amennyiben azok egy félévénél hosszabb időre kötötték, írásba foglalandók. A napi munkaidő négy hónapon keresztül átlagosan nem haladhatja meg a nyolc, négy hónapon keresztül a tíz és további négy hónapon keresztül a tizenegy órát. Az ezen felül teljesített túlórák külön díjazandók. A készpénz-járandóságokon kívül naturáliák is illetik meg a munkavállalót (termelvények, lakás, stb.). Az évi járandóságot egyes évszakokra aránylagosan kell kiadni. A munkaviszony jogtalan felmondásával okozott kár megtérítésére csakis az egyes bérfizetési határnapon esedékes készpénzbeli bér egynegyedrésze tartható vissza, amely azonban nem haladhatja meg a helyi bérnek tizenötszörösét. A helyibért a birodalmi biztosítási törvény értelmében kell figyelembe venni.

Mindazokban az üzemekben, ahol munkásválasztmányok vannak, munkarend készítenendő és függesztendő ki. A munkarendnek tartalmaznia kell a munkaidőre és a rendbírságokra vonatkozó intézkedéseket. Azok a munkásnők, akiknek háztartást kell ellátniuk, oly időben bocsátandók el a munkából, hogy az ebéd előtt legalább egy órával saját háztartásukba érkezhessenek. Azok a munkásnők, akiknek egy nagyobb háztartást kell ellátniuk, különösen segédekkel kell élelmezniük, akik nem tartoznak háztartásukhoz, a szükségtől eltekintve csak anynyiban kötelezhetők munkára, amennyiben a háztartásbeli kötelezettségüknek súlyosabb megterhelése nélkül lehetséges. A rendelet behatóan szabályozza a lakáskérdést. Amennyiben a munkavállalót, akinek önálló háztartása van, jogos ok nélkül bocsátják el, annak igénye van arra, hogy a munkáltató által részére átengedett lakást ellenérték nélkül további három hétig bírja. Ha azonban a munkavállaló adott okot a szerződés időelőtti megszüntetésére, az esetben a lakást csak díjazással bírja további két hétig, amennyiben a lakásra vonatkozó szerződés előbb le nem jár, vagy részére más megfelelő tartózkodási helyet rendelkezésre nem bocsátanak. A szerződés időelőtti megszüntetése esetében a munkavállalónak igénye van az általa teljesített munkateljesítménynek megfelelő arányban a természetbeni járandóságokra. Vitás esetekben az egyeztető-választmány dönt. A munkabérbe nem számíthatók be az élvezett járadékok, így a hadisérültek és a hozzátartozók járadékai. Vitás esetekben abban a kérdésben, hogy a hadisérültek, illetve egyéb csökkent munkaképességgel bírók megfelelő díjazásban részesülnek-e, illetve hogy az általuk teljesített munkaképességüknek megfelel-e, az egyeztető-választmány határoz.

A zürichi szociális muzeum. Szerény keretek között, szűkös anyagi eszközökkel de csodálatos ötletességgel, az eddigi formáktól eltérő, új szempontok ábrázolásával hozták létre a szociális ismeretek szemléltető gyűjteményének ezen új hajlékát. Míg a párisi szociális muzeum szociális iratok gyűjteménye, a müncheni főként a munkásvédelem haladását csoportosítja, az értékesnek elismert budapesti pedig az ország szociálhygiénes intézményeit és a népegészségügy köréhez tartozó ismereteket mutatja be képekben és plasztikus ábrákban, addig a zürichi teljesen eredeti, könnyen megérthető és áttekinthető módszer alapján hozza a néző szemé elé a szociális és gazdasági ismereteket. Az egyébként száraz statisztikai adatokat, a komoly tanulságokat mulattató módon rögzíti a néző emlékezetében. Bájos gyermekfejekből alkotott oszlop-sorok tüntetik fel, hogy az egyes években mennyivel több a születések, mint az elhalálozások száma; jegyepárok szemben állítva a bíróság előtt megjelent veszekedő házastársakkal mutatják a házasságok és elválások számarányát; egy postakocsiból

kiszálló két utas és gyorsvonatok kocsijaiból kiözönlő embertömeg magyarázza a svájci idegenforgalom növekedését az 1850. évtől kezdődően; különböző nagyságú agyagbábukból összeállított piramisok egymás mellé állítva magyarázzák azt, hogy mily nagy a halandóság a különböző életkorok és nemek szerint; apró sirkövek ábrázolják, hogy mily nagy az egyes betegségeknel a halálozás százaléka. A munkát ismertető teremben körben elhelyezett képeken szemlélhető, hogy a lakosságból hányan foglalkoznak földműveléssel, állattenyésztéssel, iparral, kereskedelemmel stb.-vel; buzaföldeket feltüntető ábrákon festett gyárkémények nagysága adja meg az egyes évekre vonatkozóan a földművelés és az ipari munka eredménye közötti arányt. Egyszerűen kezelhető szerkezettel, egy csavar eltolásával állapíthatók meg az egyes összehasonlító adatok a legkülönbözőbb évekre vonatkozóan. Ilykép ismerheti meg a néző a kivitel és behozatal nagyságát, annak pénzbeli értékét, az államadósságok növekedését és a militarizmus közötti oki összefüggést, stb. Szinte felsorolhatatlan a valóban szellemes és változatos csoportosítások, amelyek a muzeum vonzóerejét adják s annak látogatottságát és hírét növelik. Az ily módon terjesztett ismeretek haszna pedig felbecsülhetetlen, különösen a szocialista államban, amely tagjainak szociális kiképzésére nagy gondot fordít.

Nyolcórás munkaidő Olaszországban. Az olaszországi munkásság és vállalkozók között végleges megállapodás történt a nyolcórás munkanap behozatala iránt; az új rend a gépiparban május elsején, a vasiparban július elsején lép életbe.

A munkanélküliség nemcsak Németországban, de a győztes ántánt államokban is emelkedő irányzatot mutat. Angliában a munkanélküli segélyben részesülők száma február végén 948,620 volt s ez a szám március végéig 1,060,245-re emelkedett. Ezek között volt felnőtt férfi 209.486, fiatalkorú 26.461, felnőtt nő 488.655, fiatalkorú 29.380, leszerelt férfi 30.521, hadiszolgálatból elbocsájtott nő 1012. Németországban március végén 1,053.854-en, április végén pedig 829.758-an részesültek munkanélküli segélyben.

Az olasz »keresztény« munkások szociálpolitikai programja. Folyó évi február 2-án Milanóban kongresszust tartottak az olasz »keresztény« munkások, amelyen szociálpolitikai kérdésekkel foglalkoztak. A megállapított programban követelik: az agykori, rokkant és munkanélküli biztosítást, családi segélypénztárak létesítését, modern munkáslakások építését, a munkásszervezetek törvényes elismerését, a szenátus összetételének megváltoztatását, nevezetesen, hogy a szenátus tagjait elsősorban a gazdasági és szaktestületek válasszák. Követelik továbbá a munkásszervezetek állandó képviselőit a kormányban, egyeztető bíróságokat az összes ipari és mezőgazdasági munkások részére, a munkások részvételét az üzemek igazgatásában és nyereségében, követelik a 8 órás munkanapot, egyenlő munkáért egyenlő bért férfiaknak és nőknek és vasárnapi munkaszünetet az angol munkabeosztással. Ezenkívül követelik az iskolák mélyreható reformját, a hazai termelés lehető legnagyobb fejlesztését, a munkásszervezetek nemzetközi érintkezésének zavartalanságát, a kivándorlók védelmét, a kötelező katonai szolgálat megszüntetését, nemzetközi leszerelést szárazon és vizen, a tengerek szabadságát s nemzetközi döntő bíróságot.

Munkanélküliek segélyezése Olaszországban. Az olasz kormány a »Popolo Romano« híradása szerint 100 millió lírát irányzott elő a munkanélküliek segélyezésére. Ebből a megállapított összegből a 21 éven felüli férfimunkásoknak napi 2—3 líra, 16—21 éveseknek 1—2 líra, 12—16 éves gyermekeknek 0.50—1.20 líra segély adható. Nők részére a segély összegét a következőképpen állapították meg: 21 éven felülieknek 1.50—2.50 líra, 16—21 éveseknek 0.75—1.75, 12—16 éveseknek 0.50—1.— líra. Az olyan munkások, akik a nemzeti munkanélküli segélypénztárba legalább 3 hónap óta fizettek járulékokat, 0.25—1.— líra napi pótlékot kapnak. Ha egy családnak több tagja van munka nélkül, akkor az, akinek a legmagasabb összegű segély jár, ezt megkapja teljes összegében, a többi családtagok azonban csak a fele összeget kapják meg.

A munkamódszerek tanulmányozása Angliában. A Munkásügyi Szemle hírt adott már arról, hogy a Departement of Scientific and Industrial Research és a Medical Research Committee bizottságot küldött ki, amelynek az a feladata, hogy a teljesítőképességnek a munkás egészségével való összefüggé-

sét, úgyszintén annak a között és a munkaidő, valamint a foglalkozás egyéb feltételei közötti összefüggését és a testi elfáradás kérdését megállapítsa. Ezen célból a különböző iparágakban beható vizsgálat foganatosítandó, amelyeknek az a célja, hogy milyen munkaidő, milyen munkaszünetek és egyéb feltételek a legkedvezőbbek a munkateljesítmény tekintetében és a munka különböző nemei szerint minő követeléseket lehet a munkásokkal szemben támasztani. A bizottság működése azoknak a beható tanulmányoknak a következménye, amelyeket az előrehaladott ipari államoknak a tudományos üzemvezetés meghonosítása céljából szakadatlanul folytattak. A tudományos üzemvezetés célja, amelyet legelőször és a legeredményesebben Frederik Taylor képviselt, a gazdasági munkának megszervezését célozza, amely által megakadályozható az erőknek tékozlása és elérhető az üzem teljesítőképességének legmagasabb foka. Ez a cél megköveteli, hogy a munkamegosztás a lehető legcélszerűbbé tétessék, az egyes munkateljesítmények elvégzésére a munkaerő kiválasztása a leggondosabban történjék, a munkamódszereknek és a munkasegédesszereknek átalakítása, az individuális munkakedvnek fokozása és a munkás személyes érdekességének fokozása a vállalkozás eredményességére való tekintettel történjék. Azon szempontok közül, amelyek itt figyelembe veendők, felemlítendő a különböző módszerek, amelyek a munkateljesítés begyakorlásánál használatnak, a munkatechnikának a dolgozó szellemi és testi feltételeihez leendő hozzászámítása (mozgás, az egyforma és gyorsan fárasztó foglalkoztatások elkerülése, a munkánál a figyelem megóvása, stb.) és a szociális körülmények befolyása a munkás teljesítőképességére. A legfontosabb kutatási eszköz a pszichológiai kísérlet, amely tervszerűen a gazdasági élet szolgálatába állítandó. Valóban soha fontosabb nem volt ezzel a kérdéssel foglalkozni, mint ma, amikor a munkateljesítményt emelni kívánjuk, de ezzel szemben a munkásság teljesítőképessége a sok esztendő alultáplálkozás folytán csökkent.

SZAKIRODALOM.

A »Szakszervezeti Értesítő« heti lap. A magyarországi munkások osztálytudatos nevelését a szakszervezetek végezték. A szakszervezeti politika egységes irányítása végett a Magyarországi Szakszervezeti Tanács értesítőt adott ki, amelyet eddig havonként jelentetett meg. A »Szakszervezeti Értesítő« ezután hetenként jelenik meg, s így még intenzívebben tudja folytatni azt a céltudatos szakszervezeti politikát, amelyet eddig is oly eredményesen folytatott. Az Értesítőt Jászai Samu titkár szerkeszti.

A Typographia 50 éves. A Magyarországi Nyomdai Munkások Szövetségének hivatalos közlönye, a »Typographia« május 1-én érte el 50-ik évfordulóját.

A magyarországi szakszervezetek közül a legrégebb szakszervezet a nyomdai munkások szövetsége és lapjuk is a legelső volt, amely mindig küzdött a munkások munkaviszonyainak rendezéséért, emberséges munkabérért és a munkások felszabadításáért.

Az antialkoholizmus nemzetközi folyóirata, a Baselben megjelenő »Internationale Monatsschrift zur Erforschung des Alkoholismus und Bekämpfung der Trinksitten« ez évi április havi száma a magyar tanácsköztársasági forradalmi kormányzótanács 1919. évi március hó 21-én kelt II. számú rendeletének teljes szövegét közli azzal, hogy a rendelet az alkoholfogyasztásnak minden időre emlékeztető tilalma, mely valóban hatásos és eredményeiben üdvös volt. Közli továbbá, hogy az alkoholelles propaganda — plakátok, röpivek, tanulmányok, felolvasások, vándortanítók, stb. céljaira — magyar tanácsköztársaság évi 1 millió koronát vett fel költségvetésébe.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRÚT 3.

Élet-, tűz-, baleset-, betöréses lopás
elleni, szavatossági, üveg-, jég- és
állatbiztosítás.

Modern feltételek! Olcsó díjak!
Kérjen díjajánlatot!

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszerszám- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegségélyző egyletek szer-
ződésekkel ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányait és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
— egyéb berendezéseiket. —

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

Turul-cipő

elsőrangú, elegáns és
olcsó.

Elárusítóhely: Budapest,
Rákóczi-út 14. Király-u. 30.

A monarchia minden
nagyobb városában fiók

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papírkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

*Magyar Gyapjuipar
Részvénytársaság
Cemesvár.*

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolutból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

UNIO

== PADLÓBEERESZTŐ ÉS ==
ABLAKTISZTÍTÓ VÁLLALAT

BUDAPEST, VII., MUNKÁS-U. 4.

Telefon: József 40-49.

Elvállalja lakások, üzletek, irodák teljes takarítását. A m. kir. főposta, az Országos Pénztár, a m. kir. Ludovika Akadémia, a Máv. budapesti üzletvezetőségének stb. szerződéses vállalkozója.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtokéleteseb
TOMITÓ LEMEZ

EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki kereskedésben.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA

részv.-társaság Budapest IV., Kálvin-tér 3.

ALAPITTATOTT 1856.

TELEFON 958.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkéz, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányukat.

Előnyös áruk.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

Pontos kiszolgálás.

„HATTYÚ” Fehérnemű Kölcsönző Vállalat

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.

Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.

Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, clubok részére.

Munka után

legjobb szórakozást nyújtja

„NÉPSZAVA“ harmónika

csoda erős hangú acélozott sarkú. Egysoros 2 váltós 70 K, 3 váltós 100 K, 4 váltós 120 K.

Bécsi mintájú kitünő munka

ábra szerinti

Egysoros 125 kor. Kétsoros 250 kor.

HÁROMSOROS HANGVERSENYHARMÓNIKA

450 korona.

Száj- és fuvóharmónikák

a legnagyobb választékban.

HANGSZER-OTTHON.

Fekete Mihály

MESTERNÉL

Budapest, József-körút 9.

Kandia Részvénytársaság

cukorka-, csokoládé- és konzervművek

Temesvár.

Külfönfegesség: *Almamarmelade* - tiszta, zamatos ízű.

**ELSŐ GYULAI KÖTÖTT- ÉS
SZÖVŐTTIPARÁRÚ-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

Budapest • Gyula • Temesvár.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószerszállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisztériumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirat Vezérgazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetősegeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

Kőszénbánya's Téglagyár Társulat

Telefonszám: **PESTEN (ezelőtt DRASCHE)** BUDAPEST, VII. ker., Király-utca 67. szám.
34-61 és 34-51.

Kerámít kocsit-kövek. Kerámítlapok. Kerámít-, steró-, pillér-téglák. Traversz-téglák. Falburkoló-téglák. Fayence porcellán lemezek. Porcellán szigetelőik. Egészségügyi és használati cikkek. Tűzálló chamotte téglák. Árjegyzék díjmentesen.

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.

UJLAKI TÉGLA- ÉS MÉSZEGETŐ R.-T.

Központi iroda:

Budapest, V., Akadémia-u. 9.

TELEFONSZÁM: 74-30. 74-31.

ASBESTPALA A LEGJOBB!

Egyébb gyártási ágazatok: Tetőcserépgyárak, téglagyárak, virágcserepgyár, mészegető-telep, kavicskotrás, műhabarcsgyár, kőbányák, asbestpala-gyár.

Kérjen mintát és árajánlatot.

Fényes a

„TAURIL“ pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGŐNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Legszebb

Pap-
lan

ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros

Legjobb

Pap-
lan

Legolcsóbb

Pap-
lan

Szálloda, kórház, intézet, iroda, valamint úri és polgári lakosztályok berendezési vállalat

Gichner János Budapest

VII., Erzsébet-körút 20.

Szőnyeg, pokróc, függöny, terítők, bútorszövet és vászonárúk nagy választékban jutányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár szállítója.

Kereskedők figyelmébe!

Grenadinok, himzett svájci batisztok, fehér és színes opálok és himzett bluzok „csak nagyban“

Fonal- és Himzőipar R.-T.

Budapest, Erzsébet-körút 24.

Telefon: 97-03.